

TERITORIJOS PRIE TAURO KALNO SUTVARKYMO PROJEKTO ISTORINIAI TYRIMAI

**Kultūros paveldo vietovė - Vilniaus miesto istorinė dalis, vadinama Naujamiesčiu
(KVR u. k. 33653)**

Vilniaus senojo miesto ir priemiesčių archeologinė vietovė (KVR u. k. 25504)

Atliko:

Aušrelė Racevičienė, atest. Nr. 3784

Laima Vileikienė, atest. Nr. 3485

VILNIUS, 2019 M.

Turinys

1. Įvadas.....	2
2. Urbanistinė raida ir santykis su aplinkinėmis miesto struktūromis.....	3
3. Istorinės raidos požiūriu vertingas buvęs ir esamas užstatymas	22
3.1. Pastatas Pamėnkalnio g. 40	22
3.2. Buvę pastatai Tauro kalno šlaite.....	27
3.3. Pastatas, stovėjęs <i>Jaroslavskaja</i> gatvės 12 sklype (nuotekų stotis ir biblioteka).....	29
3.4. Neišlikęs pastatas ir sklypas buv. <i>Objazdova</i> g. 1 (Šv. Mykalojaus lietuvių vaikų prieglauda).....	38
4. Kapinės.....	40
4.1. Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčios parapijos kapinės.....	40
4.2. Katalikų našlaičių kapinės.....	48
4.3. Pravoslavų (stačiatikių) kapinės.....	53
4.4. Evangelikų kapinės	57
5. Išvados.....	61

Ivadas

Šis darbas yra Teritorijos prie Tauro kalno sutvarkymo projekto dalis. Darbo tikslas – atlikti prie Tauro kalno teritorijos istorinius tyrimus. Tiriama vietovė išsidėsčiusi Vilniaus miesto centre, kultūros paveldo vietovėje - Vilniaus miesto istorinėje dalyje, vadinamoje Naujamiesčiu (KVR u. k. 33653). Aprašoma vieta taip pat yra Vilniaus senojo miesto ir priemiesčių archeologinės vietovės (KVR u. k. 25504) teritorijoje.

Nagrinėjama teritoriją įrėmina dab. V. Kudirkos, Pamėnkalnio bei Tauro gatvės, pietuose riba eina K. Kalinausko gatve, rytiniame krašte pereina į kitą Tauro gatvės pusę ir apima dalį kalno, kuris susisiekia su P. Cvirkos skveru, pietuose ribą fiksuoja Pamėnkalnio gatvė.

1. Tiriama teritorija¹

Šio darbo istorinių tyrimų pobūdis yra taikomasis, uždavinys – surinkti istorinius archyvinius duomenis apie jau žinomus ir nustatytus istorinius faktus ir aplinkybes, betarpiškai susijusias su

¹ Planas iš Tauro kalno parko teritorijos sutvarkymo projektinių pasiūlymų, SI „Vilniaus planas“, 2018 m.

didžiojo kunigaikščio Kazimiero Jogailaičio privilegijoje Vilniaus miestui, teisinius ginčus dėl Lukiškių ribų tarp Vilniaus miesto ir jėzuitų ordino, dominikonų ordino bei Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčios atsiradimą Lukiškėse, karą su Maskva, sukilimus, epidemijas bei miestiečių interesus šiame priemiestyje iki XVIII a. pabaigos.

Apibendrinant minėtame darbe išdėstytus bei Vilniaus miesto istoriografijoje randamus duomenis, susijusius su nagrinėjama teritorija, galime teigti, kad dabartinio Tauro kalno nagrinėjama teritorija atitinka istoriniuose šaltiniuose nurodomą Moliakalnio (*Gliniana Gora*) ir Velniakalnio (*Czartowa gora*) arba dabartinę Pamėnkalnio kalvos dalį, kuri nuo XVIII a. antros pusės gavo Boufalo kalno vardą. Istoriniuose dokumentuose sutinkamas Moliakalnio pavadinimas greičiau priskiriamas kalvos pusei, buvusiai arčiau miesto, tai yra rytinei kalvos daliai. Velniakalnis – vakarinis pakraštys. Velniakalniu vadinta kalno dalis, kuri buvo išsidėsčiusi tarp griovos su Moliakalniu ir tęsėsi iki Užvingio dvaro. XVII a. Lukiškių planuose bei archyvuose dokumentuose Moliakalnio ir Velniakalnio kalvos yra atskirtos. Planuose naudojami abu pavadinimai. Tikėtina, kad tai buvo susiję ir su teisine žemės priklausomybe. Suvedant archyvinės žinias su dabartine situacija, darbe nagrinėjamą teritoriją reikėtų greičiau priskirti Moliakalniui.

XVI-XVII a. dokumentai ir planai rodo, kad aprašoma kalva tuo laikotarpiu buvo tik greta miesto esanti negyvenama teritorija, geriausiu atveju ją galima būtų pavadinti priemiesčiu, kuriame plytėjo ganyklos, pievos ir daržai. Kaip urbanistinį to meto ryšį su miestu galima būtų įvardinti kalvos viršuje einantį kelią į jėzuitų Užvingio dvarą bei papėdėje besitęsiantį kitą kelią iš miesto vartų į totorių Lukiškes upės pakrantėje ar žemutines Lukiškes.

Ankstyvajame kartografiniame šaltinyje, 1648 m. Frydriko Getkalno Lukiškių plane, nagrinėjamoje vietoje esančios abi minėtos kalvos atskirtos reljefiškai ir kiekvienai iš jų užrašytas savas pavadinimas. Plane išskirtas kalvų papėdėje einantis kelias, o taip pat aiškiai matosi kelias per kalnus nuo upės pakrantės iš Lukiškių į Užvingį. Šis planas buvo sudarytas kariniams tikslams, todėl buvo detalus ir informatyvus karo atveju⁴. 1648 m. Lukiškių plano ženklų paaiškinime ryšį tarp miesto ir priemiesčio rodo prie upės Vilijos stovintys miestiečių grūdų bei medienos sandėliai. Tiesa, savotišką aprašomos vietovės ryšį su miestu rodo pats kalvos pavadinimas - „Moliakalnis“. Miestiečiams reikėjo šios statybinės medžiagos, todėl kalvos molis buvo kasamas ir naudojamas įvairioms jų reikmėms. Kitokio pobūdžio urbanistinių ryšių tyrinėjamoje vietoje neužfiksuota. 1648 m. Lukiškių planas pateiktas E. Meilaus darbe⁵, o istorikė Birutė Rūta Vitkauskienė detalai šį planą išnagrinėjo knygoje „Vilniaus planai“⁶. Velniakalnio ir Moliakalnio pavadinimai randami įvairiuose teisminių ginčų dokumentuose dėl žemės priklausomybės. E. Meilus nurodo, kad karaliaus Vladislavo IV Vazos 1646 m. sprendimu buvo paskirti komisariai ginčams tarp miesto ir jėzuitų išspręsti, o tarp komisarams pateiktų dokumentų yra minima griova tarp Moliakalnio ir Velniakalnio. Būtent iki šios griovos miestas žemes jau išdalinęs sklypais įvairiems žmonėms⁷. Teisminiai ginčai tęsėsi iki XVIII a. antros pusės, kada panaikinus 1773 m. jėzuitų ordiną ir surašius Jėzuitų Lukiškių valdos Užvingyje inventorių, buvo

4 Vilniaus planai..., l. 149

5 Lukiškės..., E. Meilus... l.31-39

6 Vilniaus miesto planai. Lietuvos nacionalinis muziejus, 2016 m., l. 138 - 141.

7 Lukiškės..., E. Meilus..., l. 40

projektuojama teritorija, taip pat surinkti ir apibendrinti naujus archyvinius duomenis, kurie padėtų atskleisti ar papildyti Tauro kalno ir jo aplinkos istorinę raidą. Sąlygiškai trumpas tyrimų laikas lėmė darbo prioritetus:

Urbanistinė raida ir santykis su aplinkinėmis miesto struktūromis;

Istorinės raidos požiūriu vertingas buvęs ir esamas užstatymas nagrinėjamoje teritorijoje;

Nagrinėjamoje teritorijoje buvusių kapinių vietų ir jų chronologinių ribų tikslinimas.

Atliekant tyrimus buvo peržiūrėti publikuoti darbai, planai ir iliustracijos bei Lietuvos Valstybės istorijos archyve (LVIA), Mokslų akademijos T. Vrublevskio bibliotekos Rankraščių skyriuje (MAVB RS), Lietuvos valstybės centrinio archyve (LVCA), taip pat Vilniaus apskrities regioninio archyve (VRAA) esantys dokumentai. Taip pat buvo pasinaudota per ilgametę praktiką atliktų tyrimų medžiaga, susijusi su nagrinėjama teritorija. Tyrime buvo remtasi į Lietuvos istorijos instituto mokslininkų 2008 m. parengtą kolektyvinę monografiją „Lukiškės: nuo priemiesčio iki centro“². Publikacijoje pateiktų tyrimų objektas, o kartu su tuo susiję fundamentalaus pobūdžio tyrimai apima didelę dalį dabar Vilniaus centrinėje dalyje esančią teritorijos. Didelė dalis monografijos skirta Lukiškių priemiesčio ribų problemai nagrinėti, o taip pat, kaip teigiama publikacijos įvade, tyrimų kryptis ir prioritetas buvo sociotopografija, t. y. miesto visuomenės vystymosi procesai, sociokultūriniai ir istoriniai reiškiniai, jų priežastiniai ryšiai ir sąveika bei dėsningumai. Nagrinėjama teritorija konkrečiai darbe nenagrinėta.

Urbanistinė raida

Tiriamą teritoriją riboja šios istorinės gatvės ir keliai, kurių pavadinimai minimi archyviniuose šaltiniuose ar kituose dokumentuose bei publikacijose: buvusi *Piesčianaja*, dabar M. Valančiaus; buv. *Zakreto, vėliau Goristyj pereulok, Mala Pohulanka*, dab. Z. Kalinausko; buv. *Kamenaja*, dab. Akmenų, taip pat XX a. pradžioje taip vadinta dab. Tauro gatvės apatinė dalis; buv. *Kavkazkaja*, dab. Mindaugo; buv. *Objezdnaja*, dab. V. Mykolaičio-Putino; buv. *Lukiškaja, vėliau Boufalowa, Targovaja, Jaroslavskaja, J. Jasinskio*, dab. Pamėnkalnio; buv. *Pierwsza Lukiska, Z. Sierakowska, J. Jasinskio* dabar vadinamos Dainavos, Pakalnės, Aludarių ir Z. Sierakausko pavadinimais. V. Kudirkos gatvė istoriniuose dokumentuose neminima, ji suformuota tik XX a. antrojoje pusėje. Iki suformuojant dabartinę V. Kudirkos gatvės trasą, iš apatinių Lukiškių į Tauro kalną kelias ėjo dabartine Aludarių gatve, kuri užkilusi įsiliedavo į Z. Sierakausko gatvę. Greta dab. Aludarių gatvės pirmųjų porinių pastatų grupės, rytinėje jų pusėje į kalną kilo takelis ar aklagatvis, turėjęs Pragarėlio (*Piekielko*) vardą. Iki mūsų dienų išliko tik jo fragmentas buvusio aklagatvio, kuris dabar atsiremia į šlaitą. Istoriniai kelių ir gatvių pavadinimai reikšmingi tyriant ir lyginant istorinius planus bei padeda identifikuoti šaltiniuose minimus objektus ir faktus su dabartine situacija.

Ankstyvasis Lukiškių priemiesčio laikotarpis nuo XV a. detaliam atskleidimui E. Meilaus minėtoje monografijoje³. Darbe jis aptaria Lukiškių vardo kilmę, pirmąjį Lukiškių paminėjimą 1441 m. Lietuvos

2 Vytautas Jogėla, Elmantas Meilus, Virgilijus Pugačiauskas. Lukiškės: nuo priemiesčio iki centro (XV a.- XX a. pradžia), V., 2008 m.

3 Lukiškės..., E. Meilus...I, 11- 74

nustatyta, o planuose nubrėžta riba tarp miesto ir Užvingio dvaro žemių⁸. Velesniuose XVIII a. pabaigos bei XIX ir XX a. dokumentuose, sprendžiant žemės priklausomybės ar urbanistinio vystymo ir plėtros klausimus nagrinėjamoje teritorijoje, žemės nuosavybė miestui nebuvo kvestionuojama. Miestas užsiėmė žemės nuoma, mokesčiais už nuomojamus sklypus, žemės išpirkimu ir pan. Detaliau apie tai bus dėstoma toliau.

Istoriniuose dokumentuose esančios žinios dėl įvairaus pobūdžio žemės nuosavybės sandorių, inventoriai, pasiruošimas karo veiksams, jų pasekmės, įvairios stichinės nelaimės ir pan. aprašo ar mini įvairias Lukiškių vietas, bet konkrečių žinių apie nagrinėjamą vietovę (kalną) teikia nedaug. Archyvinių šaltinių stoka lyg ir rodo menką tyrinėjamos vietovės panaudojimą ar įtaką, skirtingai nuo kitų Lukiškių dalių, miestiečių kasdieniam gyvenimui.

Atskirai reikėtų paminėti XVII a. viduryje Lukiškėse atsiradusius dominikonų vienuolius, nes jų veikla betarpiškai turėjo sąsają su nagrinėjama Tauro kalno teritorija. Pirmoji bažnyčia Lukiškėse funduota 1642 metais. Smolensko kaštelionasi Jurgis Liutauras Chreptavičius dovanojo Vilniaus dominikonams 4000 auksinų ir nurodė to meto Lukiškių kapinėse pastatyti bažnyčią ir vienuolyną. XVII a. viduryje minimi septyni vienuoliai, kurie buvo įpareigoti, laidodami neturtinguosius, nemokamai atlikti bažnytines apeigas. Būtent laidojimo dalykai ir kapinės paliko ženklų pėdsaką XVIII – XIX a. pr. kalno raidos istorijoje. Apie aprašomoje vietoje buvusias kapines konkrečiai bus dėstoma toliau. Dominikonų valda plėtėsi, 1690 m. pradėta statyti ir 1729 m. buvo baigta statyti nauja mūrinė Šv. Apaštalo Pilypo ir Jokūbo bažnyčia. Vienuolyno ir bažnyčios atsiradimas, be abejo, įtakojo Lukiškių priemiesčio ir miesto ryšius. Atsirado didesnis poreikis patogiau susisiekti tarp pakrantėje buvusių sandėlių su miestu, jėzuitų dvaru ir bažnyčia, o tai skatino ir naujoves žemėnaudoje bei žemėvaldoje Lukiškėse. Būtent XVII a. pabaigoje - XVIII a. pradžioje susiformavusios funkcinės traukos ir kelių trasos aplink Moliakalnį bei Velniakalnį ir per juos, išliko iki XX a. pradžios. Jos miestui plečiantis tapo naujojo Lukiškių priemiesčio gatvėmis.

Vienas ankščiau Vilniaus miesto kartografinių šaltinių, taip vadinamas XVIII a. pradžios Fiurstenhofo planas, nerodo didesnių permainų nagrinėjamoje teritorijoje. Plane aiškiai fiksuota griova tarp Moliakalnio ir Velniakalnio, kuria eina keliai iš žemutinių Lukiškių į kalną ir susijungia su keliais (traktais) į Panerius bei Užvingį. Artimiausias objektas, pažymėtas šiame karinio pobūdžio kartografiniame plane, yra Maskvos karo įtvirtinimai maždaug K. Čiurlionio gatvės rajone. Aprašomų kalvų vietoje miestui būdingos struktūros dar nesimato.

---

8 R. Firkovičius. Kulto pastatai ir jų vietos Vilniaus mieste. Istoriniai tyrimai. VAA, f. 1019, ap. 11, b.

2. Dalis Vilniaus miesto Fiurstenhofo plano, XVIII a. pr.

Vilniaus miesto 1775 m. dūmų iliustracijos archyvinėje byloje⁹, kurioje išvardinti pastatai ir savininkai, mokėję tuo metu mokesčius miestui, nagrinėjama teritorija neminima.

Sąlygiškai informatyvus yra 1790 m. architektui Laurynui Gucevičiui priskiriamas planas¹⁰, kuriame su kitais Vilniaus vakariniais priemiesčiais, parodytas ir Boufalo kalnas (*Gura Bohufalowska*). Istoriografijoje vyrauja nuomonė, kad planas parengtas kartu su Vilniaus karo inžinierių mokyklos mokiniais ir skirtas kariniams tikslams. Šis planas detaliai išnagrinėtas ir aprašytas ne viename

⁹ Lukiškės..., E. Meilus...I. 11- 74

¹⁰ LMAVB RS, f. 229, b. 406. „Rozmiar Geometryczny Przedmiescia Trockiego, Gory Bohufalowskiej, Tatarow, Lukiszek y Zakretu“.

moksliniame darbe, mes apsiribojame nagrinėjamos vietos vaizdu minėtame plane. Vietovė plane jau nevardinama Moliakalniu ar Velniakalniu, ji pavadinta Bohufalo kalno vardu. Šiame plane kalno viršuje jau matosi struktūrizuota teritorija, o eksplikacijoje įrašyta, kad ant Bohufalo kalno yra 9 sklypai išpirkimui (*E. Placow 9. na Gorze Bohufala do okupienia #1500*). Kelias į Užvingį pažymėtas jau ne paprasta linija, bet dviem linijom, pabrėžiant, kad tai svarbi to meto magistralė ir ji skiriasi nuo paprastų kelių. Taip pavaizduotas ir gretimas kelias nuo Trakų vartų į Trakus ar Panerius (Didžiosios Pohulankos, dab. J. Basanavičiaus g.) Aiškiai matosi nagrinėjamos teritorijos to laiko vakarinė riba – dab. Kudirkos g. pradžia ir Z. Sierakausko g. apytikrės vietos. Be to, plane aiškiai parodyta miesto riba, nustatyta po ilgų teisminių ginčų. Didžiąją kalno dalį užima teritorija, kuri nurodyta, kaip tinkama kareivinėms (*Mieysce zdatne na Korzary przy gorze Bohufalowe*).

3. Dalis L. Gucevičiaus Trakų priemiesčio, Tauro kalno, Totorių, Lukiškių ir Užvingio plano, 1790- 1793 m. plano dalis¹¹

Įrašas eksplikacijoje, kad 9 sklypai (E) ant *Bohufalo* kalno yra skirti išpirkimui lieka neišaiškintas. Kaip rodo vėlesni dokumentai, žemė šioje vietoje priklausė miestui, todėl išėitų, kad išpirkti tuos sklypus karinėms reikmėms reikėjo iš miesto. Vėlesni archyviniai šaltiniai pateikia duomenis apie Boufalo pavadinimo kilmę. 1753 m. miestas atidavė amžinai nuomai (činčui) Juozapui

¹¹ Plano kopija iš asmeninio archyvo.

ir Konstancijai Boufalams miesto žemes „einant nuo Vilniaus ir Totorių vartų iš miesto į kalną“¹². A. Kirkoras savo knygoje rašo, kad Boufalas XVIII a. antrojoje pusėje turėjo ant kalno namuką, kuris „1812 m. sudegė ir iš griuvėsių daugiau nepakilo“¹³. Nesumokėjęs nuomos mokesčio ši žemė grįžo miesto žinion ir buvo naudojama kaip molio ir žvyro kasimo vieta. Nuo 1823 m. ji buvo perleista kitam nuomininkui Felicijonui Bocevičiui, kuris, įsigijęs daugiau žemės, XIX a. turėjo jau didesnę dalį dabartinio Tauro kalno teritorijos. XIX a. pabaigoje nuomininkams buvo leista išsipirkti nuomojamas žemes nagrinėjamoje vietovėje. 1898 m. Boufalų palikuonė Teresė Kristina Julija Boufal, Dominyko duktė, pateikė prašymą miesto dūmai išsipirkti buvusias prosenelių nuomojamas žemes. Teisminiams ginčams įpėdinė pateikė žinias, kad 1853 m. miręs jos senelis Jokūbas Boufalas yra mokėjęs nuomos mokesčių miestui, o ta žemė dabar skaitosi kaip 1131 miesto posesija, todėl ji turinti teisę išpirkti tą žemę iš miesto. XIX a. pabaigoje tuometinė 1131 posesija buvo išsidėsčiusi prie dab. Z. Kalinausko ir Tauro gatvių. Kiek konkrečiai siekė jos ribos ant dabartinio Tauro kalno, archyviniai duomenys žinių neteikia, tačiau išlikęs Boufalo kalno vardas lyg ir rodo, kad šios nuomojamos valdos žemė siejosi su istorine buv. Moliakalnio kalva, o vėliau „davė“ pavadinimą visam dabartiniam kalnui. Teresė Boufal laimėjo 1898 m. teismus su miestu ir išpirko iš jo 1786 kv. sieksnius žemės už 1432,55 rub. Tiesa, ji tą nuosavybę labai greitai pardavė. Šie istoriniai duomenys papildo turimas žinias apie Boufalo šeimos paliktus pėdsakus nagrinėjamo kalno istorijoje. Šiuose dokumentuose neužsimenama apie kokius nors pastatus, buvusius XVIII a. pabaigoje – XIX a. ginčytinoje teritorijoje. Jos žemių aprašymas ir vėlesni kartografiniai šaltiniai rodo, kad tai buvo teritorija prie dab. Tauro gatvės¹⁴. Vertinant kaip atskaitos tašką tikrai žinomą liuteronų kapinių rytinės tvoros liniją, galime daryti išvadą, kad Boufalo nuomojama žemė buvo maždaug dabartinio Tauro kalno dalyje už ribos, skiriančios Akmenų gatvėje esančius pastatus. Ją galime priskirti maždaug tai vietai, kuri dabar išsidėsčiusi aplink Tauro gatvę ir numatomo projektuoti pėsčiųjų viaduko virš Tauro gatvės. Vėlesni hipotekos XX a. dokumentai rodo, kad ši vieta liko neužstatyta iki šių dienų¹⁵.

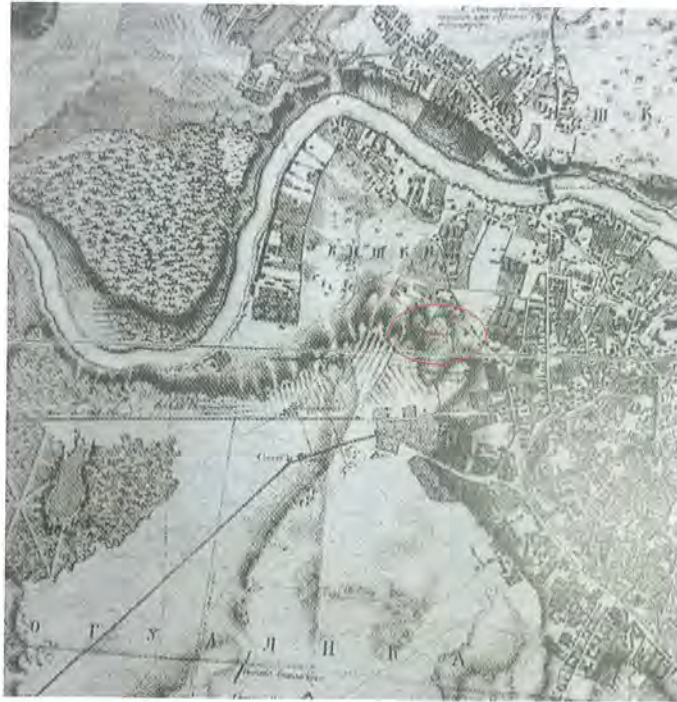
1798 m. Fiodoro Chomentovskio sudarytame Vilniaus m. ir apylinkių plane, nagrinėjamoje teritorijoje, kalno šlaite pavaizduotos kapinės. Eksplikacijoje apie kapines nieko neparasyta. Vietą, pažymėtą kryželiais, reljefas lyg ir dalina į dvi dalis, todėl galime daryti tik prielaidą, kad tuo metu jau galėjo būti dvi kapinės, tačiau plane parodyta kapinių vieta greičiau rodo buvusias tik stačiatikių kapines. Našlaičių kapinės, kaip rodo vėlesni šaltiniai, buvo išsidėsčiusios arčiau kelio iš Lukiškių į Užvingį (dab. V. Kudirkos g. pradžia).

12 LVIA, f. 937, ap. 1, b. 629

13 A. Kirkoras. Pasivaikščiojimai po Vilnių ir jo apylinkes, V., 1991 m., l. 136

14 LVIA, f. 938, ap. 7, 3030

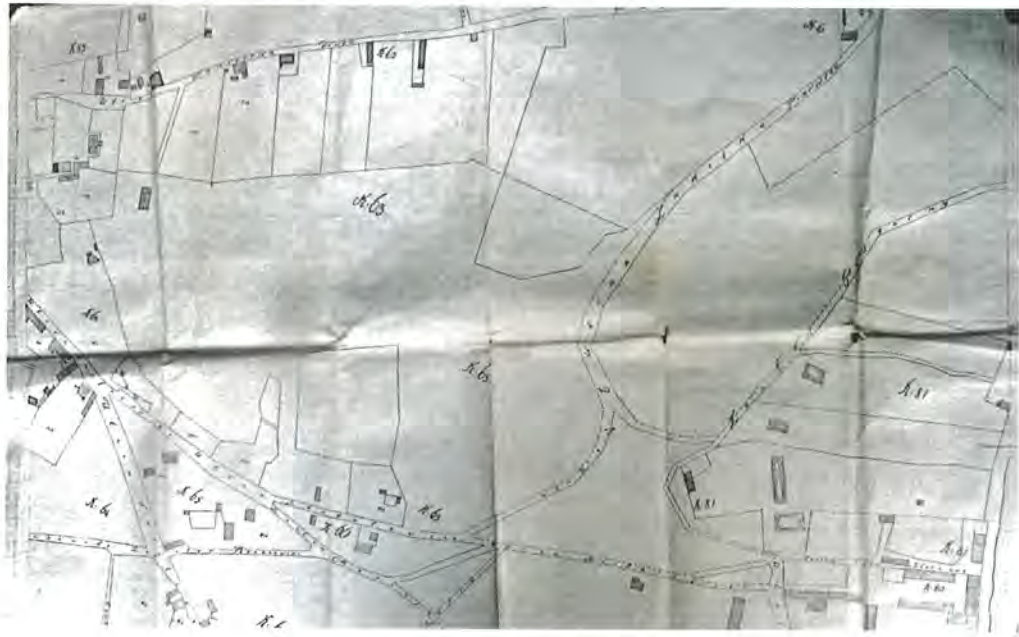
15 LVCA f. 130, ap. 1, b. 9601, 10993, 13832

4. Dalis 1798 m. F. Chomiantovkio Vilniaus miesto ir jo apylinkių apylinkių plano¹⁶.

1808 m. Vilniaus planas rodo, kad dab. Tauro kalno teritorija jau buvo įtraukta į miesto struktūrą, o nuomojamiems sklypams nustatyti posesijų numeriai. Besiformuojančiai urbanistinei struktūrai, be abejo, didžiausią įtaką turėjo reljefas. Status šlaitas nebuvo patogus gyvenimui, todėl sklypai formavosi palei viršutinėje dalyje einantį kelią į Užvingį (*Zakreetskaja ulica*) bei papėdėje susiformavusį kelią į Lukiškių priemiestį (*ulica Boufalowska*, dab. Pamėnkalnio)).

¹⁶ Asmeninė kopija iš buv. PRI dokumentų saugyklos. Planas publikuotas taip pat knygoje Lukiškės..., l. 79

5. Dalis Vilniaus miesto 1808 m. plano.

Prie *Zakreto* kelio, ties pietine nagrinėjamos teritorijos dalimi, jau parodyti ne tik mediniai, bet ir mūriniai namai, yra dab. Aludarių ir K. Sierakausko gatvių trasos, tačiau dab. Tauro bei kitų kalno viršuje esančių dabartinių gatvių dar nebuvo. Planas reikšmingas tuo, kad jame nurodyti istorinių posesijų numeriai, kurie padeda identifikuoti įvairių laikotarpių dokumentuose minimas vietas ar valdas.

XIX a. pirmojoje pusėje prasidėjo nagrinėjamos teritorijos raidos naujas etapas. - urbanistinis planavimas. Apie 1817 m. parengtą pirmąjį perspektyvinį miesto planą ir jo įgyvendinimą archyviniai šaltiniai pateikia menkai duomenų. Žinoma, kad buvo priimta Rusijos miestų planavimo praktikoje naudota gatvių schema su taisyklinga struktūra ir standartiniais kvartalais, neįvertinant nei reljefo ar žemėvaldos. 1836 sudarytas ir 1837 m. patvirtintas antrasis perspektyvinis miesto planas buvo parengtas įvertinus pirmojo plano klaidas, o jo sprendiniai jau tiesiogiai palietė ir nagrinėjamos teritorijos plėtrą: Pohulankos, Lukiškių ir Antakalnio priemiesčiai buvo įvardinti kaip svarbiausios miesto plėtros kryptys. Šiame plane suplanuotos taisyklingos 10 sieksnių pločio gatvės nubraižytos Lukiškių ir Pohulankos priemiesčiuose, tačiau dab. Tauro kalno teritorijoje naujų gatvių tiesimas neparodytas, greičiausiai dėl sudėtingo reljefo.

XIX a. vystantis miestui, galiojantis 1837 m. planas neatitiko laiko reikalavimų. Tapo aišku, kad reikia rengti naują perspektyvinį planą. Šį kartą naujojo plano rengimui buvo ruošiami daug atsakingiau ir kruopščiau. Pirmiausia buvo nutarta inventorizuoti mieste esančią tiek privačią tiek valdišką nuosavybę, todėl buvo pareikalauta pristatyti turimus dokumentinius įrodymus dėl žemės nuosavybės, nuomos, mokesčių ir pan. Remiantis surinktais duomenimis, taip pat valdytojų,

pranešime paaiškinta, jog toji žemė 1753 m. atiduota Juozapui Baufalui, o nuo 1850 m. vėl gražinta miestui; iš čia kasamas žvyras ir molis. Mokesčių už ją niekas nemoka¹⁸.

Liuteronų kapinių teritorija išdėstyta dviejuose planšetuose – A5 ir A2. Jų dydis 2 dešimtinės 1505 kv. sieksniai. Pateikti dokumentai rodė, kad 1803 m. magistrato patvirtinta pirkimo sutartimi, išduota Gotfrido Hano, namą *Pohulankoje*, miesto žemėje, jis perleidžia Evangelikų draugijai kapinėms įrengti. Už kapinių buvusi žemė išnuomota Anelei Tomkevičienei ir ji užėmė virš 5 dešimtinių kv. sieksnių (planšetas A5, maždaug dab. V. Mykolaičio-Putino, Suvalkų, M. Valančiaus g.).

Prie Lukiškių (dab. Pamėnkalnio) gatvės pažymėta N. Korkucio 869 posesija, jos plotas tik 808 kv. sieksniai. Gretima Teofilės Mažarinovos 1362 kv. sieksnių valda, posesija 866, ribojosi su Pravoslavų kapinėmis. Abu jie sklypus valdė nuo 1837 m.¹⁹

Didžiausia valda, tuomet išsidėsčiusi tarp buv. Šv. Jokūbo ir Lukiškių gatvių, buvo Felicijono Bocevičiaus. Plane ji pažymėta skaičiais 75,76,137,138,171,172,219,208,209,210,211. Jos dydis, nurodytas lietuviškais matais siekė 20 margų 154 rykštes, rusiškais – 11 dešimtinių 2187 kv. sieksnių. Tą valdą, žymėtą 864 posesija, F. Bocevičius valdė 1823 m. sudaryta sutartimi, Vilniaus magistrato patvirtinta 1825 m.²⁰. Realiai F. Bocevičius valdė didžiąją dalį dabartinio Tauro kalno.

Šiame plane aprašomoje vietovėje parodytos trejos kapinės (žiūr. toliau). Pietuose kalną nuo likusios miesto dalies skyrė *Zakreto* gatvė, prie kurios retai išsidėstę mūriniai statiniai. Vakaruose kalno šlaitu ėjo dabartinė K. Sierakausko, Aludarių bei Pakalnės gatvių trasų dalys. Tuo laiku šios gatvės turėjo *Junkerskaja* ir *Lukišskaja* vardus.

XIX a. antrojoje pusėje nagrinėjamos teritorijos aplinkoje vyko spartus urbanizacijos procesas. 1862 m. Vilnių pasiekęs geležinkelis inspiravo pietvakarinio miesto pakraščio vystymą, kurį užtvirtino 1875 m. perspektyvinis miesto planas. 1882 m. atsiradus pirmajam mediniam tiltui į Žvėryną, pajudėjo tuometinio Jurgio prospekto vakarinio galo formavimo procesas. Žemės savininkai patys siūlė miestui atiduoti dalį savo žemių, kad jų sklypai atsidurtų prie reprezentacinės miesto gatvės. 1875 m. miesto planas ir jo įgyvendinimo pradžia išjudino kitą miesto priemiestį - *Pohulanką*, kuris tapo itin spartaus parceliacijos proceso dalimi. Atsirado visiškai naujos gatvės bei urbanistiniai formantai, kurie iš esmės pakeitė nagrinėjamos vietos aplinką bei buvusią planinę erdvinę struktūrą. Naujamiestis su savo intensyviu urbanizacijos procesu, apsupo istorinį kalną iš visų pusių.

Pagal 1875 m. konfirmuotą perspektyvinį Vilniaus miesto planą aplink evangelikų kapines buvo suplanuota *Objazdnaja* (dab. V. Mykolaičio Putino) gatvė, nuo kurios turėjo atsišakoti *Piesčianaja* (dab. M. Valančiaus) gatvė. Šios naujos urbanistinės trasos turėjo paspartinti bei skatinti žemių parceliacijos procesą ir palengvinti susisiekimą su *Junkerskaja* (V. Kudirkos ir Z. Sierakausko) bei *Zakreto* (K. Kalinausko) gatvėmis. Palei vakarinę ir šiaurinę evangelikų kapinių tvorą buvo nubrėžta *Objezdnaja* gatvės trasa, o rytuose – suplanuota *Kamenaja* (Akmenu) gatvė. Tarp rytinės kapinių tvoros ir gatvės liko žemės tarpas vienai sklypų eilei. Šio planavimo tikslas vietovėje buvo atverti urbanistinį

18 LVIA, F.525, A.18, B.88, L.267.

19 LVIA, F.525, A.18, B.88, L.278.

20 Ten pat, L.268.

ryšį tarp Šv. Jurgio prospekto, Lukiškėse esančių ir būsimų pramonės įmonių ir geležinkelio. Urbanistiniams ryšiams sustiprinti buvo skirta jungtis rytinėje kalvos dalyje.

Realus gyvenimas rodė, kad 1875 m. plano įgyvendinimas einasi sunkiai, o kai kur ir visiškai neįmanoma jį įgyvendinti. Daug problemų kėlė gatvių sureguliuojimo klausimai, žemės išpirkimas, gatvių niveliavimas ir išgrindimas, sąmatų rengimas, rangovų pirkimai, vandentiekio įrengimas ir panašiai²¹. Visi šie planai ir jų įgyvendinimo sunkumai bei vietovės planavimo korekcijos atsispindi miesto dūmos bei valdybos svarstymuose, sprendimuose, susirašinėjime su įvairiomis instancijomis ir gyventojais. Pastarieji rengė kolektyvinius laiškus ir prašymus miesto valdybai dėl greitesnio planų įgyvendinimo. Motyvai buvo įvairūs: nepatogus susisiektis su naujuoju miesto centru, prasta infrastruktūra, netvarkomos gatvės ir pan. Miesto valdininkai ir planuotojai sprendė klausimus koku būdu ir kada reiktų koreguoti patvirtintą planą, kaip reguliuoti ir organizuoti plėtros procesą, kas gali būti ir turėtų būti atsakingas už proceso eigą. Tauro kalno viršuje buvo rengiama *Objezdnaja* gatvės korektūra, pastumiant ją toliau nuo Evangelikų kapinių tvoros.

Plečiantis miestui, vyko ir žemės struktūrizavimo procesas nagrinėjamoje teritorijoje, tačiau jis daugiau palietė žemes prie pagrindinių aplinkinių *Zakreto, Junkerskaja, Jaroslavskaja* gatvių. Kaip jau buvo minėta aukščiau, XIX a. pabaigoje ir XX a. pradžioje miestas leido išsipirkti nuomotojams žemes ant Tauro kalno ir jo prieigose. Prasidėjo žemės dalyba ir savininkų kaita. Kelis dešimtmečius buvusi praktiškai intensyviai nenaudojama teritorija, XIX a. pabaigoje atsidūrusi naujojo miesto centre, tapo įvairių urbanistinių projektų objektu. XIX a. didesnė kalno šlaito dalis praktiškai priklausė tik nedideliam skaičiui naudotojų. Jų tarpe buvo jau aukščiau minėtas Felicijonas Bocevičius. Jam mirus, žemė buvo padalinta tarp 8 jo įpėdinių, kurie kiekvienas savarankiškai sprendė ką daryti su gautu palikimu.²² Rezultate buvusi Felicijono Bocevičiaus žemė atiteko keliems savininkams, o didžioji dalis XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje perėjo grafo Antano Tiškevičiaus nuosavybėn. Bendru miesto dūmos, valdybos ir grafo A. Tiškevičiaus rūpesčiu nuspręsta, kad kalne turi būti įrengtas parkas, kuris papuoš miesto Lukiškių dalį.

Grafo asmenybė ir interesai paliko ženklų pėdsaką Vilniaus miesto XIX a. pabaigos - XX a. pradžios istorijoje²³. Aristokratas, paveldėjęs didelius turtus, pramonininkas, meno kolekcininkas, aktyvus Vilniaus visuomenės veikėjas, bolševikų nužudytas 1920 m. „Jo ypatingas bruožas tas, kad myli savo Vilnių“, taip jį apibūdino amžininkai. Jis aktyviai dalyvavo Vilniaus miesto valdybos darbe, 1912 m. buvo išrinktas jos pirmininku, Vilniuje 1902 m. surengė didžiulę žemės ūkio produkcijos parodą, o būdamas Vilniaus mokslo ir meno muziejaus draugijos vicepirmininku, padovanojo Mokslo ir meno muziejui dalį savo kolekcijos.

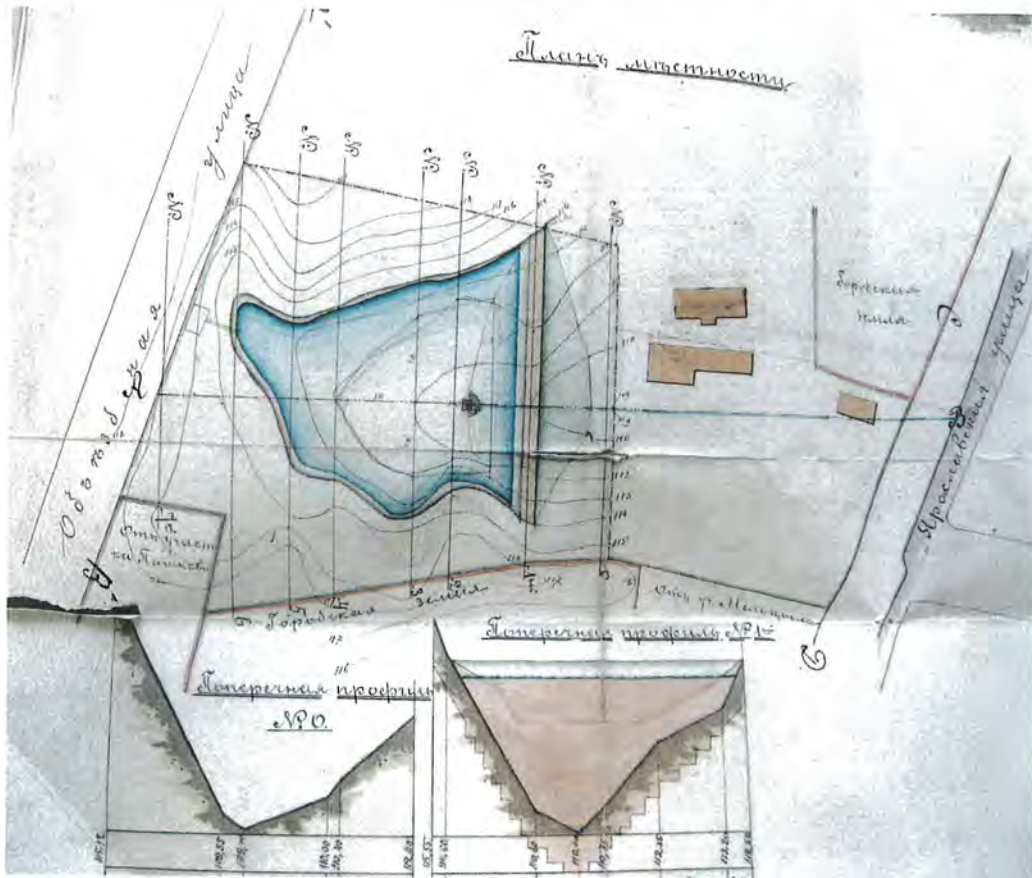
Viena iš jo veiklos sričių, be pramonės įmonių steigimo ir verslo vystymo, buvo Vilniaus miesto „gražinimo“ reikalai, taip pat ir Tauro kalno. Vienas iš jo „projektų“ - sujungti Lukiškių priemiestį su geležinkeliu ir konkrečiai Prekių stotimi. Miesto dūmai 1902 m. jis pasiūlė savo lėšomis finansuoti dalį *Kavkazkaja* (Mindaugo) gatvės įrengimo iki dab. K. Kalinausko gatvės, o likusią dalį turėjo sutvarkyti

21 LVIA, f. 938, ap. 4, b. 5230, f. 938, ap. 2, b. 60, 767, 828, 914, 968, 1448, 1385, 1595; f. 938, ap. 8, b. 29

22 LVIA f. 938, ap. 2, b. 993

23 Aistė Bimbirytė Mackevičienė. Krantai, 2013, Nr. 1, l. 14-21

pats miestas²⁴. Grafo aktyvus dalyvavimas gatvių sureguliuavimo dalykuose ėjo lygiagrečiai su jo pastangomis įrengti parką ant Tauro kalno. XX a. pradžioje jis jau turėjo supirkęs didžiąją dalį žemės kalno šlaite. A. Tiškevičiaus pastangomis buvo 1904 m. parengtas drąsus projektas kalne įrengti prūdą ir pastatyti užtvanką, kuri surinktų vandenį viršutinėje kalno dalyje²⁵. Miesto valdyba išskėlė sąlygą, kad grafas turi prisiimti visą atsakomybę prieš aplinkinius gyventojus dėl vandens surinkimo ir nuleidimo. Projektui įgyvendinti 1905 m. leidimas buvo gautas ir parinkti net darbų rangovai.

7. Dalis 1905 m. projekto įrengti užtvanką Tauro kalne

Kad miestiečiams būtų patogiau patekti į naująjį parką, grafas susiderėjo su miestu, kad šis savo lėšomis imsis laiptų įrengimo iš *Jaroslavskos* gatvės į kalną tiek savo, tiek ir grafo žemėse. Miestas tęsėjo pažadą – buvo įrengta 110 pakopų mūrinių laiptų su turėklais, nuogrindom iš abiejų pusių ir kitais būtiniais dalykais, stiprinančiais šlaitą. Iki šių dienų išliko tik nedidelis ženklas kalno šlaite šio unikalios sumanymo.

24 LVIA, f. 938, ap. 2, b. 1448

25 LVIA, f. 938, ap. 7, b. 4025

8. Išlikęs laiptų fragmentas

Grafo A. Tiškevičiaus derybos su miestu baigėsi fiasko. Jo užmojai suderinti interesus ir išspręsti problemas, susijusias su patvirtinto miesto plano korektūra, privačių sklypų keitimu, išpirkimu ne tik Tauro kalne, bet ir kitose Naujamiesčio gatvėse (*Novgorodskaja*, *Kavkazkaja* ir kt.), parko idėjų realizavimu buvo sunkiai, o kai kurie visai neįgyvendinami. 1910 m. miestas nusprendė likviduoti keletą metų besitęsiančią bylą su A. Tiškevičiumi dėl sklypų mainų²⁶ jo paties prašymu. Grafas savo prašymą motyvavo tuo, kad planuotas sandėris neįvyko, 4 jo buvę sklypai priskirti miestui, nesulaukus jokio atlygio, todėl jis nutraukia sandėrius ir prašo grąžinti sklypus jam.

Ilgo susirašinėjimo ir svarstymų rezultatas – gatvės liko nesureguliuotos, sklypų klausimas neišspręstas²⁷. Ypatingai daug svarstymų miesto dūmoje buvo dėl *Kamenaja* gatvės trasos: ją tiesti arčiau dabartinio P. Cvirkos skvero ar nuo dab. V. Mykolaičio-Putino (*Objazdovos*) gatvės. 1914 m. dūmos pranešime rašoma, kad esanti *Kavkazkaja* (Mindaugo) gatvė labai stati ir gyvuliams sunkiai įveikiama, todėl siūloma apatinę *Kamenaja* gatvės dalį (dab. Tauro gatvės pradžia) jungti su

²⁶ LVIA, f. 938, ap. 2, b. 2635

²⁷ Ten pat...

Kavkazkaja gatvės trasa ir praplatinti viršutinę jos dalį. Tokiam sprendimui įgyvendinti buvo parengta sąmata²⁸.

1907 m. buvo patvirtintas *Objezdnaja* gatvės konfirmuoto 1875 m. plano pakeitimas. Gatvė už Evangelikų kapinių tvoros pastumta į šiaurę²⁹.

9. 1875 m. plano Objzdnajos gatvės tramos pakeitimas, 1907 m.

1915 m. dėl *Kamenaja* gatvės sureguliuavimo dar vyko derybos ir susirašinėjimas tarp Dvinsko karinės apygardos ir miesto valdybos. Iš susirašinėjimo žinoma, kad kariškiai reikalavo kuo greičiau sutvarkyti gatvę, kuri tuo metu buvo uždaryta. Tuo metu jos plotis buvo tik 6 sieksniai. Pristavo

28 Ten pat...

29 LVCA f. 64, ap. 8, b. 200

atsakyme Dvinsko karinei apygardos štabui paaiškinta, kad ji išgrįsta dėl kariuomenės reikmių, o tolimesni darbai sustabdyti dėl žemės nuosavybės problemų³⁰.

Jaroslavskaja gatvės tvarkymo darbai vyko 1914-1915 m. Gatvė buvo sureguliuota, išlyginta ir išgrįsta³¹.

Urbanistinio planavimo žinių teikia XX a. pradžios nagrinėjamos vietovės planas³². Archyvinės bylos pavadinime nurodytos chronologinės ribos 1918-1939 m. Plane atsispindi įvairių laikotarpių duomenys: pirmųjų XX a. metų užstatymas (nėra dab. Pamėnkalnio 40 namo, pastatyto 1913 m.), bet jis pažymėtas plane pieštuku, kampe rodoma nuotekų valymo stotis, punktyru pažymėta buvusi našlaičių kapinių teritorija, taip pat galima atsekti buv. pravoslavų kapinių vietą, šlaite stovi buvę A. Tiškevičiaus mediniai namai (žiūr. toliau), o gatvių trasos, kurios buvo planuojamos tik prieš patė antrąjį karą, nurodyti raudonu rašalu. Planas neturi eksplikacijos ar kitokios rašytinės informacijos. Brėžinyje esantys objektai iš skirtingų laikotarpių, tačiau, jei imti tikėtinas chronologines ribas, matome plano vaizduojamoje teritorijoje buvusį urbanistinį procesą XX a. pradžioje.

10. XX a. pradžios nagrinėjamos teritorijos planas

30 LVIA f. 4, ap. 4, b. 6641

31 LVIA f. 938, ap. 4, b. 6339

32 LVCA, f. 154, ap. 1, b. 2541

Vertinant XIX a. pabaigos - XX a. pradžios aprašomas vietovės urbanistinio planavimo ir plėtros sprendimų procesą, į akis krenta vienas itin svarbus aspektas – beveik nesvarstoma ir tik epizodiškai užsimenama apie kalne buvusias istorines kapines, išskyrus evangelikų. Pastarųjų teritorija, aptverta mūrine tvora buvo lyg tvirtas urbanistinis akcentas aplink kurį sukosi ir vystėsi naujos struktūros kalno viršuje. Žemės parceliacijos bei funkcinės paskirties ieškojimų procesas vyko nevertinant ir neatsižvelgiant į teritorijoje buvusių kapinių vietas.

Staigūs politiniai ir ekonominiai pokyčiai krašte ir mieste XX a. 3-e dešimtmetyje sąlygojo naujus sprendimus ir jų įgyvendinimo kelius. Tauro kalnas ir jo aplinka buvo prieškarinio Vilniaus miesto urbanistikos specialistų svarstymo ir projektavimo objektu. Lenkijos valstybės prezidento 1928 m. potvarkiu, buvo pradėtas teritorijos tarp *M. Pohulankos* (K. Kalinausko), *Zakreto* (M. K. Čiurlionio), *Z. Sierakausko* (Aludarių, Pakalnės V. Kudirkos), *J. Jasinskio*, *Portovos* (Pamėnkalnio), *Boufalovos* (Tauro) ir *Zawalnos* (Pylimo) gatvių planavimo procesas. Miesto valdybos laikraštyje paskelbtame skelbime visiems suinteresuotiems asmenims pasiūlyta kreiptis į miesto urbanistikos specialistus dėl rūpimų klausimų. Pasipylė miestiečių prašymai, skundai, siūlymai ir pan. raštai. Tauro kalno rajonas (*dzielnica Gora Boufalowa*) planuotojų buvo priskirtas žaliajai zonai ir miesto parkui. Parengtą projektą patvirtino 1933 m.³³ Suplanuota teritorija suskirstyta į atskiras zonas, kurioms buvo nustatyti konkretūs reglamentai: “A” dalis priskirta parkui (vaikų pramogoms), “B” mūrinei laisvai stovinčių pastatų statybai, “C” mūriniam iki 4 aukštų statiniams prie gatvių (neįskaitant cokolio ir pastogės).

11. 1933 m. Boufalo kalno vystymo planas su užstatymo zonomis

33 LVCA, f. 64, ap. 8, b. 300

Savininkai, kurie kreipdavosi leidimo perstatyti ar naujai statyti pastatus žaliojoje zonoje, po plano patvirtinimo, gaudavo atsakymą, kad sklypas nepriklauso užstatymo zonai, todėl leidimas niekada nebus išduotas³⁴. Išimtis buvo padarytos dėl konkrečių visuomeninių statinių, kurie nagrinėjami atskirai.

Šie sprendiniai dėl Tauro kalno vystymo buvo įkelti į 1938 m. parengtą Vilniaus miesto perspektyvinį planą, patvirtintą 1939 m.

Nagrinėjamos teritorijos situaciją ir numatomas jos vystymo kryptis rodo Tauro kalno (Boufalo vietovės) prieškarinis planas³⁵. Raudonu tušu pažymėti perspektyviniai darbai.

12. Tauro kalno vietovės 1939 m. planas

34 Ten pat...

35 VRA f. , 1171, ap 2, b. 33

Dabartinė Akmenų gatvė realiai suprojektuota ir pradėta formuota tik prieš karą. Miesto urbanistikos skyrius 4 dešimtmetyje vykdė sąlygiškai didelius darbus dėl Z. Sierakausko gatvės trasos pravedimo. Ją suprojektuota gatvė ėjo dabartinės Pakalnės ir Aludarių gatvių trasomis, kilo į kalną už V. Kudirkos gatvėje stovinčių pastatų užnugario ir jau ant kalno susisiekė su dabartinėmis M. Valančiaus ir Z. Sierakausko gatvėmis. Tarp įvairių gatvės trasos projektavimo dokumentų yra ir epizodinis argumentas apie buvusias istorines kapines³⁶.

XX a. antrojoje pusėje, po Antrojo pasaulinio karo prasidėjo naujas Tauro kalno įsisavinimo etapas. Jo artimojoje aplinkoje atsirado nauji architektūriniai formantai, kuriuos sąlygojo ne tik miesto vystymosi urbanistiniai poreikiai, bet ir ideologiniai momentai. Buvusi Lukiškių aikštė pavirto Lenino aikšte, prie jos buvo pastatytas Ministrų Tarybos pastatas, atsirado daugiau sovietinės valdžios įstaigų.

Ant Tauro kalno buvo nutarta pastatyti paminklą Sovietinei armijai. Su šiuo sumanymu sietinas istorinių liuteronų ir reformatų kapinių prie K. Kalinausko gatvės uždarymas ir jų likvidavimas bei lig to laiko vystytų urbanistinių planų įgyvendinimo pabaiga. Nacionalizavus žemę, neliko kliūčių pertvarkyti nusistovėjusią situaciją: likviduoti kapines ir transformuojant kalną užstatyti vertingą aplinkos formantą- Tauro kalną. Dėl priimtų Maskvos aukščiausios partinės valdžios priimtų sprendimų paminklo statybos idėjos buvo atsisakyta ir nutarta ant Tauro kalno statyti Kultūros rūmus. Ant kalno viršaus iškilę rūmai turėjo matytis iš visų miesto vietų. Visame kalno šlaite turėjo būti suformuotos terasos su atraminėmis sienelėmis, o į pačius rūmus nutiesti platūs centriniai ir siauresni šoniniai laiptai. Tuometinėje P. Cvirkos gatvėje (DAB. Pamėnkalnio g.) stovėję namai turėjo būti nugriauti. Kultūros rūmų projektą parengė architektas A. Jacinskis ir inžinierius J. Kovarskis. Tauro kalno ir kultūros rūmų fasado iš P. Cvirkos gatvės suplanavimo projekto autorė buvo architektė B. Kasperavičienė³⁷ (projektas pridedamas). Matyt, vėliau projektas buvo pakoreguotas, nes pastatai Pamėnkalnio (tuometinėje P. Cvirkos) gatvėje palikti, o taip pat nesuformuotos planuotos Tauro kalno šlaitų terasos, tik šlaituose įrengti šoniniai laiptai. Statybos metu buvo iš naujo formuojama Tauro kalno viršutinės terasa, pritaikant ją naujam statiniui. Tada buvo sunaikinta ne tik seniausia Vilniuje lietuvių Šv. Mikalojaus vaikų prieglauda, bet ir šiaurinė kapinių tvora bei šiaurinis jų pakraštys su kapais. Už Profsąjungų rūmų buvo suformuotas šlaitas, kuris rodo, kiek statybų metu buvo nukasta kapinių grunto. Išlyginant aikštėlę Profsąjungų rūmų statybai suformuota rūmų terasa su dabar esančiu apvažiavimu aplink pastatą. Iš dalies performuota žemesnioji kalno terasa, išlyginant šlaitus, suformuojant želdynus bei įrengiant minimalų gerbūvį. Kalnas prarado dalį vertės kaip autentiškas gamtinis miesto darinys.

36 LVCA, f. 130, ap. 1, b. 9494; f. 154, ap. 1, b. 2584; f. 64, ap.9, b. 1363 ;

37 VRAA, F. 1011, AP. 2, B. 433

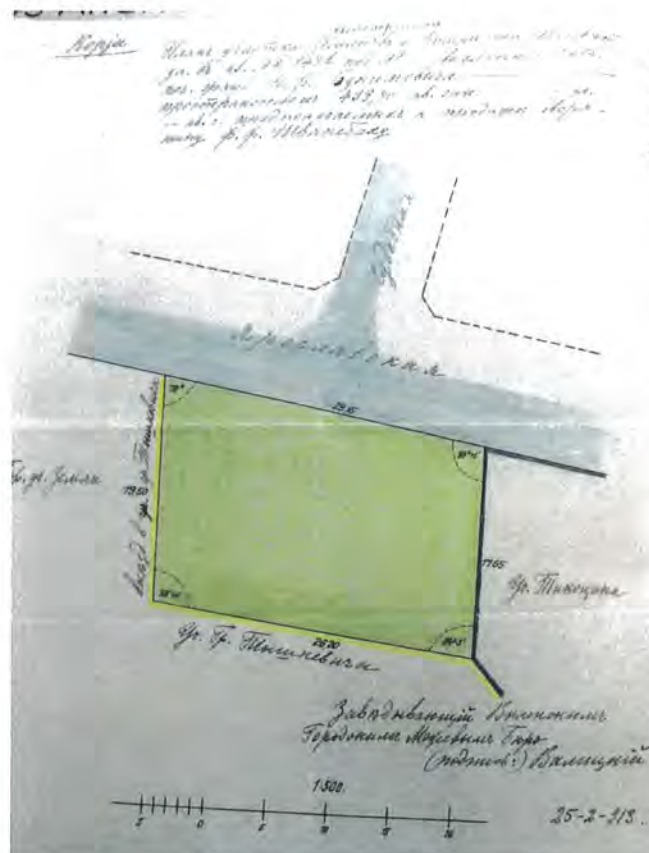
Istorinės raidos požiūriu vertingas buvęs ir esamas užstatymas

Vertinant istorinę raidą nagrinėjamoje teritorijoje galime konstatuoti, kad iki XIX a. antros pusės joje vyravo tuščios erdvės ir natūralus reljefas. Atsiradusius tuo laikotarpiu statinius galime įvardinti kaip laikino pobūdžio, jie buvo pritaikyti praktiniams miestiečių poreikiams kasti ir vežti kalno gruntą. Archyviniai šaltiniai neteikia žinių apie kitokius statinius. Autentišką Tauro kalno panoramą XIX a. pirmojoje pusėje pajvairino Evangelikų kapinių mūrinė tvora. Teritorijos užstatymas susijęs su planingu urbanistiniu procesu, prasidėjęs XIX a. antrojoje pusėje jis besitęsia iki šiol.

Darbe pateikiama užstatymo raida tų statinių, kurie konkrečiai turėjo įtakos urbanistiniam planavimui ir plėtrai, yra išlikę iki dabar, jų vieta yra nustatyta arba vertinami dėl savo reikšmės miesto istorijai.

Pastatas Pamėnkalnio g. 40

Šiuo metu tai vienintelis pastatas, stovintis nagrinėjamoje teritorijoje prie Pamėnkalnio gatvės. Keturių aukštų su cokoliu mūrinį namą Pamėnkalnio g. pasistatė Teodoras Švanebachas. Jis nupirko 1913 m. tuščią sklypą iš Izraelio Bunimovičiaus, o pastarajam valda priklausė nuo 1909 m. Sudarant 1913 m. pirkimo – pardavimo sutartį, I. Bunimovičius sutiko savo lėšomis išlyginti į kalną aukštėjantį sklypą (tuomet nurodytas nuolydis 0,02 sieksnio), aptverti jį medine tvora bei gauti raštišką gretimos valdos savininko grafo Antano Tiškevičiaus sutikimą dėl sklypo ribų. Nuo kalno pusės, už tvoros, turėjo būti palikta dalis šlaito³⁸. Vilniaus miesto matininkų biuro sudarytame plane nurodytas valdos dydis - 499,80 kvadratiniai sieksniai³⁹.

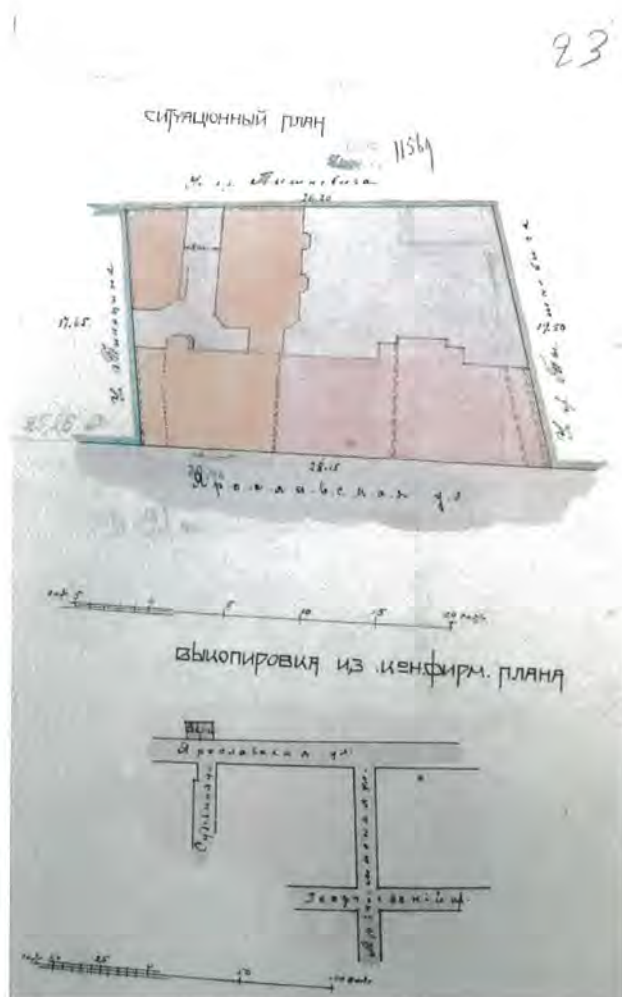
13. T. Švanebacho valdos situacinis planas, 1913 m.

38 LVCA f. 130, ap. 1, b. 10647

39 LVIA f. 1135, ap. 20, b. 695

Pastato projektą T. Švanebachui parengė architektas Kazimieras Kržižanovskis⁴⁰. Deja, statybos byloje šio projekto nėra, yra tik rašytiniai dokumentai, susiję su projekto rengimu.

1914 m. pavasarį Vilniaus miesto valdybos statybos skyrius davė leidimą statyti dar vieną korpusą T. Švanebacho valdoje. Statybos projektą taip pat rengė K. Kržižanovskis⁴¹.

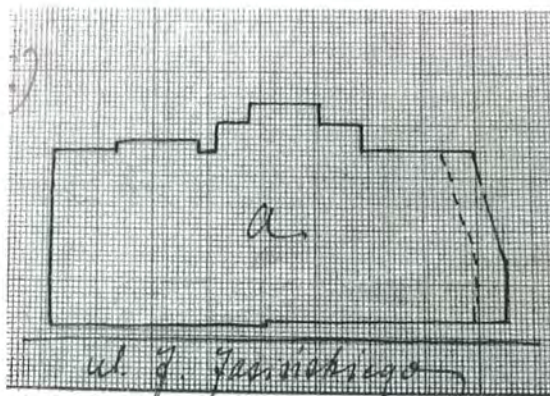
14. T. Švanebacho valdos situacinis planas, 1914 m.

Projekto sudėtyje esantis valdos situacinis planas rodo, kad anksčiau suprojektuotas T. Švanebacho namas jau stovėjo, o prie jo, rytinėje pusėje ketinama buvo pristatyti dar vieną 4 aukštų pastato dalį. Naujasis statinys brėžinyje išsidėstęs į kiemo gilumą. Šis projektas liko neįgyvendintas greičiausiai dėl prasidėjusio karo. Situacinis planas rodo, kad jau pastatytas namas atitinka dabar stovinčio pastato situaciją. Vakariniame pastato gale parodyti įvažiavimo vartai (*broma*).

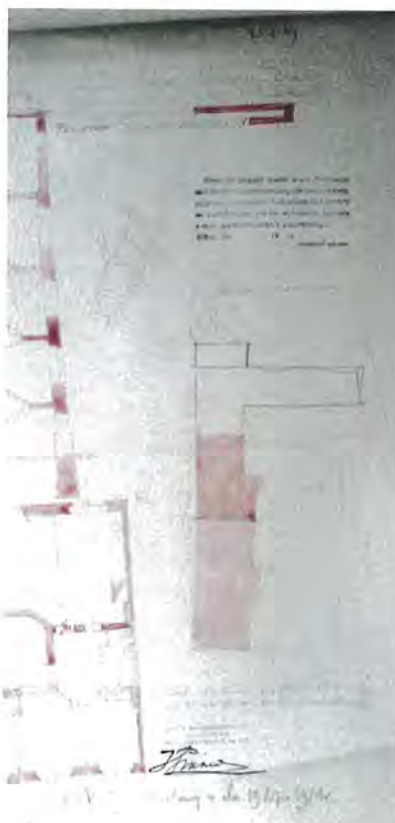
40 LVIA f. 938, ap. 4, b. 6378

41 LVIA f. 938, ap. 4, b. 6516; architekto K. Križanovskio 1914 m. projektas yra Vilniaus mokslo bičiulių draugijos fonde 1135, ap. 20, b. 695.

Tarpukariu valda žymėta adresu J. Jasinskio g. 6. 1929 m.

1929 m. Olga Regina Švanebach nupirko gretimą sklypą iš Caelio Slucko adresu J. Jasinskio g. 4, anksčiau buvusį Tikocino⁴². Parengtas architekto Izaoko Smorgonskio 1934 m. projektas rodo, kad savininkė ketino prie stovinčio namo prijungti naujos statybos 4 aukštų pastatą⁴³.

15. 1934 m. statybos projekto situacinis planas.

42 LVIA, f. 1135, ap. 20, b. 702.

43 LVIA, f. 94, ap. 8, b. 300.

Archyvinėje byloje įdėta 1934 m. stovinčio namo fotografija. Vaizdas joje atitinka dabar stovinčio namo bendrą vaizdą.

16. 1934 m. dab. namo Pamėnkalnio g. 40 fotografija.

1939 m. situacinis sklypo planas⁴⁴ ir šiandieninė pastato vieta bei pavidalas rodo, kad tarpukario ketinimas pastatyti dar vieną 4 aukštų namą liko neįgyvendintas. Leidimas nebuvo išduotas dėl žemės naudojimo paskirties toje vietoje. Kaip buvo rašyta aukščiau, miesto valdybos sprendimu teritorija buvo priskirta miesto parkui ir jokia statyba buvo neleidžiama.

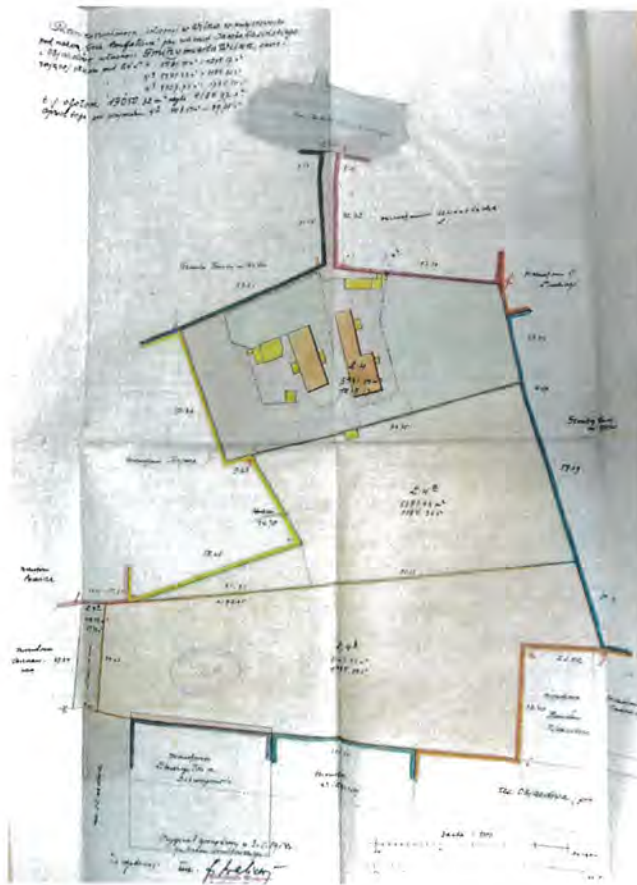
---

⁴⁴ LVIA f. 1135, ap. 20, b. 695.

Buę pastatai Tauro kalno šlaite

Prie *Jaroslavskaja*, dab. Pamėnkalnio gatvės XX a. pradžioje buvusi grafo Antano Tiškevičiaus valda. Didelį sklypą keliomis pirkimo pardavimo sutartimis jis įsigijo iš Napoleono Paškevičiaus ir Aleksandro Bocevičiaus 1900 m⁴⁵. Valda, kurioje stovėjo du mediniai pastatai, buvo išsidėsčiusi Tauro kalno šlaite, virš dabartinio pastato Pamėnkalnio g. 40. Iš 1914 m. pastatų aprašymo žinoma, jog mediniai, čerpėmis dengti namai stovėjo ant aukštų mūro pamatų. Vienas iš pastatų, buvo keturių butų, su mansarda, į kuri vedė išorinė medinė laiptinė. Antrasis gyvenamas namas buvo mažesnis, jį sudarė trys butai. Dalį valdos užėmė vaismedžių sodas, kuriame augo 15 kriaušių, 13 obelų, 3 slyvos, apie 100 krūmų agrastų ir 6 alyvų krūmai⁴⁶. A. Tiškevičius plane užfiksuotą sklypą su pastatais 1914 m. pardavė miestui⁴⁷.

18. A. Tiškevičiaus valdos 1914 m. planas, perbraižytas 1926 m.

45 LVIA, f. 938, ap. 8, b. 222

46 LVIA, f. 938, ap. 4, b.6378

47 Ten pat...

Tarpukariu sklypas išliko miesto nuosavybe. Jo dydis, kaip nurodyta hipotekos dokumentuose, buvo 1 hektaras 9458,87 kv. m⁴⁸. Kada nugriauti ant šlaito stovėję pastatai neišaiškinta. Manoma, jog jų neliko dėl planuojamo parko. Boufalo kalno vietovės 1933 m. plane jie jau nežymėti.

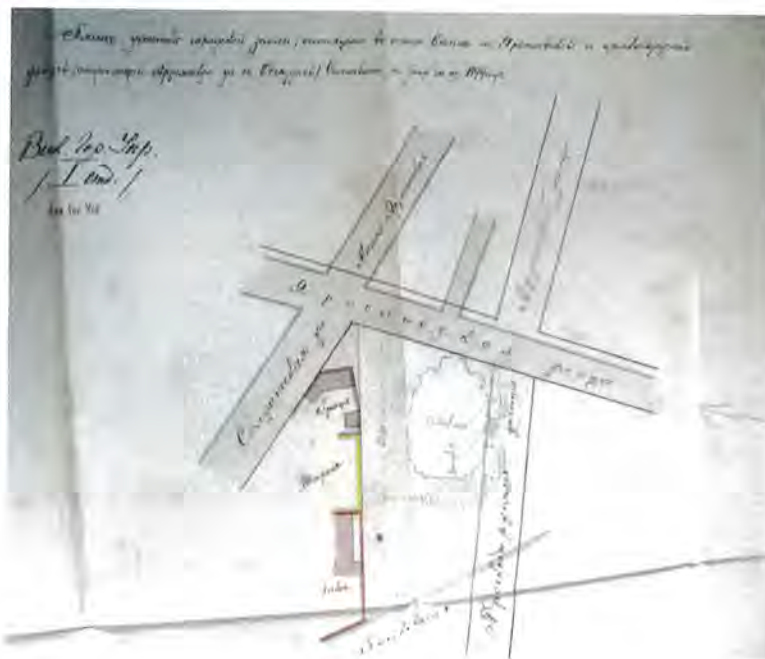
Tai vieni seniausių nagrinėjamoje teritorijoje stovėjusių pastatų. Jie matosi įvairiuose XIX a. ir XX a. pradžios vietovės planuose, todėl jų vieta yra žinoma ir atsekama šiandieniniame reljefe ir situacijoje.

---

48 LCVA, f.130, ap.1, b.13106

Pastatas, stovėjęs *Jaroslavskaja* gatvės 12 sklype

Kampe buvusios *Jaroslavskaja* gatvės ir tako, praminto Pragarėlio (Piekelko) vardu, XX a. pradžioje stovėjo pastatai, kurie dėl savo funkcijos išsiskyrė iš aplinkinių ir kitų miesto statinių. Šių statinių vieta ankstesniuose vietovės rašytiniuose ir kartografiniuose dokumentuose bei gretimų sklypų planuose ir dokumentuose įvardinama kaip „našlaičių“ kapinės. XX a. pradžioje tai buvo tuščia miesto žemė.

19. Aprašomos vietos urbanistinė situacija 1899 m.

XIX a. pabaigoje Vilniaus blaivybės draugijos komitetas kreipėsi į miesto valdybą su prašymu skirti 730 kv. sieksnių sklypą liaudies teatro statybai⁴⁹. Draugija planavo statyti gana didelį pastatą su sale (500 žmonių), auditorijomis, skaitykla ir arbatine. Kaip galimą vietą statyboms pasirinko kampe prie *Jaroslavskaja* gatvės ir *Piekelko* tako. Vilniaus miesto dūma 1900 m. po ilgų svarstymų nutarė, jog miesto centre esančią žemę labiau tiktų panaudoti bendroms miesto reikmėms, o kaip kompensaciją blaivybės draugijai nutarta skirti 10000 rublių kito sklypo įsigijimui⁵⁰.

Sklypą *Jaroslavskaja* gatvės ir Pragarėlio skersgatvio kampe miestas panaudojo XX a. pradžioje, vykdydamas Vilniaus miesto nuotekų centralizuotos sistemos įrengimo projektą. Tai buvo unikalus projektas ir jį sekę darbai. Jų rezultate Tauro kalno papėdėje 1916 m. atsirado miesto nuotekų

49 LVIA, f.938, ap. 2, b.1023, l.36

50 Ten pat, l. 49, 50

valymo stotis. Projektą parengė ir statybos darbams vadovavo iš Varšuvos pakviestas inžinierius Edvardas Šenfeldas (*Szenfeld*).

Inžinierius E. Šanfeldas Vilniuje paliko žymų pėdsaką. Pagal jo projektus vyko miesto vandentiekio tinklų įrengimo darbai, pastatyta siurblinė (Bernardinų sode), išlikę iki šių dienų vandens rezervuarai (Liepkalnio g. ir Akmenų g.) ir kt. įrenginiai. Akmenų g. rezervuaras veikia iki šiol.

20. Vandentiekio rezervuaras ant Tauro kalno, 1916 m.

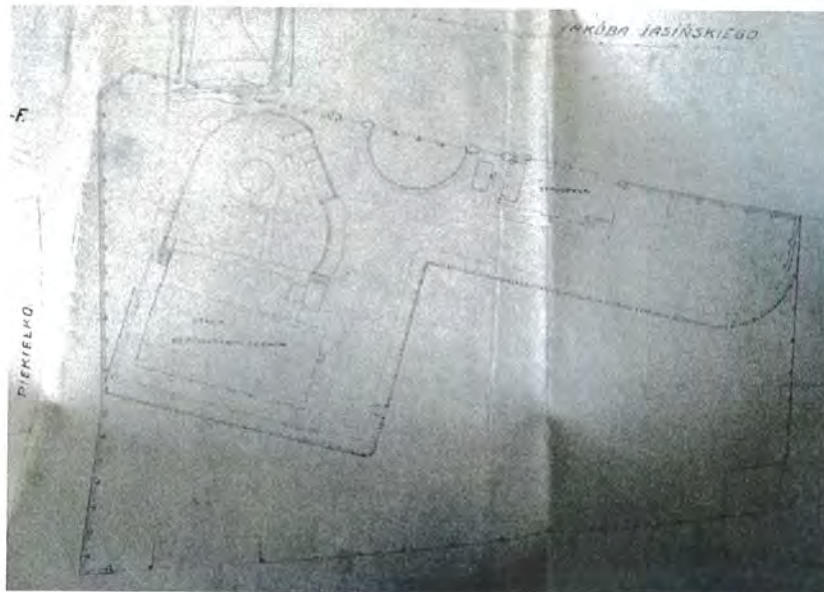
Unikalus siurblinės statinys su požeminiu nuotekų baseinu buvo pastatytas sklypo kampe prie *Jaroslavskaja* gatvės, o sklypo rytiniame kampe prie gatvės - sargo namas.

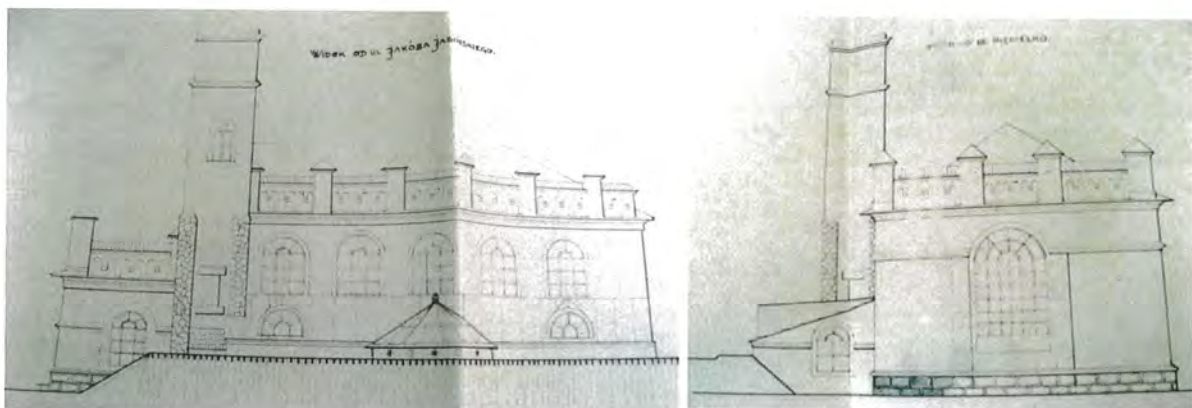
21. Nuotekų valymo stotis. XX a. II dešimtmetis⁵¹.

⁵¹ Vilnius senose fotografijose

4-ame dešimtmetyje ši stotis jau tapo neberekalinga. Nuotekoms valymui buvo įgyvendinti nauji sprendiniai. Be to, Tauro kalne miestas turėjo kitų planų – vietovė privalėjo tapti miestiečių ir jų vaikų pramogų vieta. Vienas iš variantų, kaip panaudoti buvusią nuotekų stotį, buvo siūlymas pritaikyti ją plaukimo baseinui. Tuo tikslu buvo paskelbtas konkursas, tačiau svarstant pateiktus baseino projektus, miesto planuotojai ir valdytojai nutarė, kad ši vieta baseinui netinkama. Jam buvo išrinktas sklypas už Neries, Pioromonte⁵². Baseino konkursinėje medžiagoje buvo pridėti to metu nuotekų stoties statinio brėžiniai, todėl mes galime dabar žinoti ne tik pastato išorinį vaizdą iš fotografijos, bet ir jo vidų. Pastatas neišliko, bet jo buvimas įdomus miesto istorinės raidos faktas.

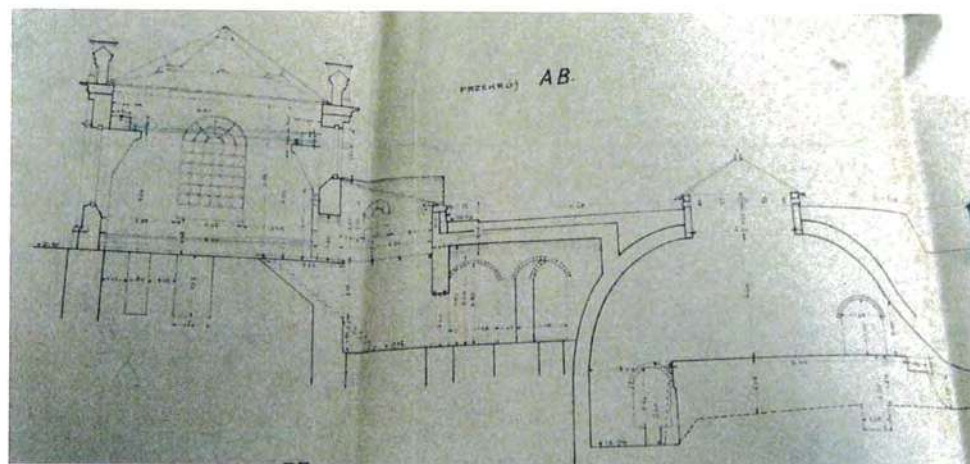
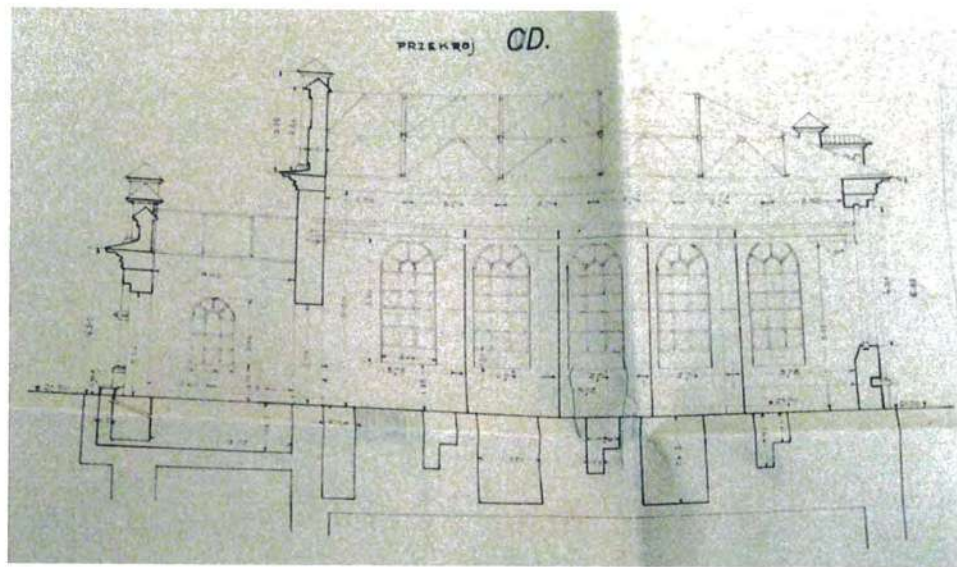
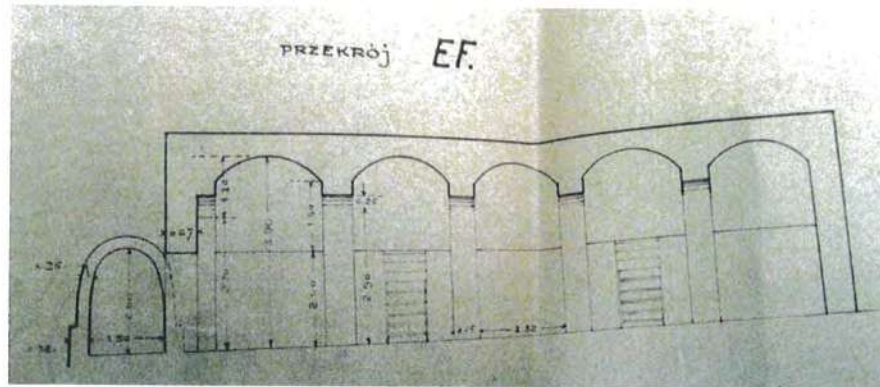

22. Nuotekų valymo stoties sklypo situacinis planas

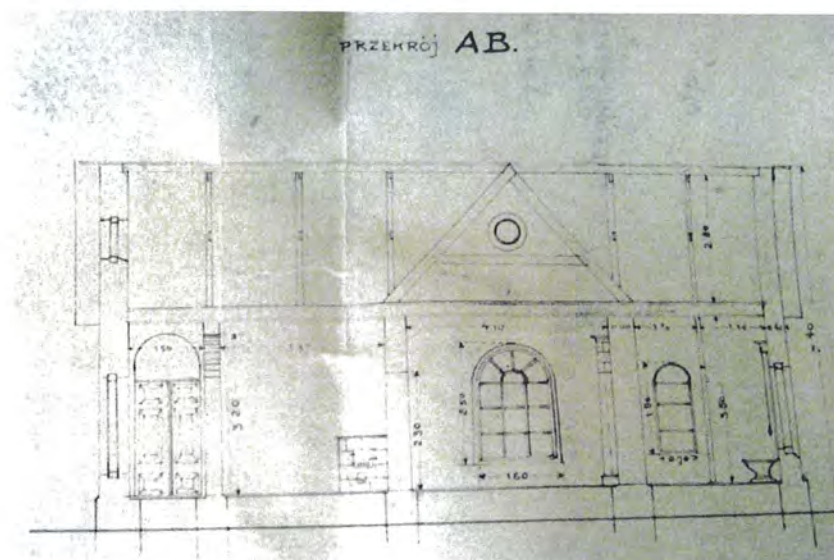
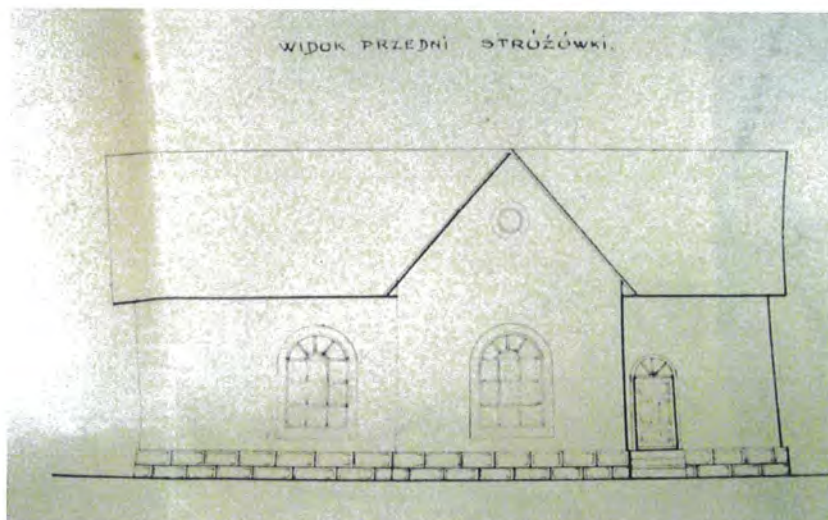

23. Nuotekų valymo stoties fasadai nuo J. Jasinskio gatvės ir Pragarėlio skersgatvio.

⁵² LVCA, f. 154, ap. 1, b. 2541

24. Nuotekų valymo stoties pjūviai

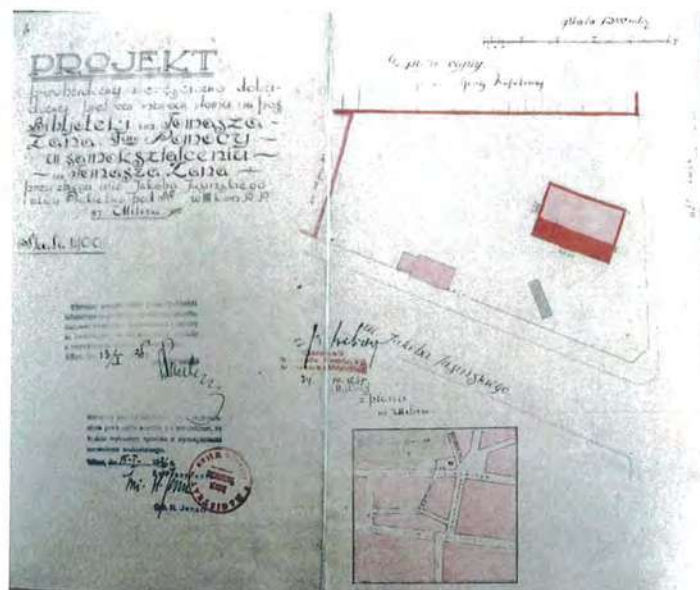

25. Nuotekų valymo stoties sargo namas

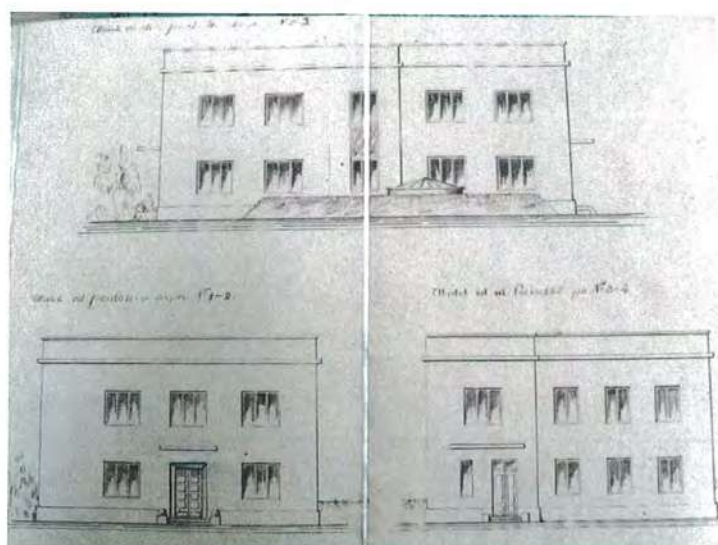
Nutarus, kad aprašomame sklype baseinas netinka, buvo ieškomi kiti pritaikymo variantai. Ypač aktyviai ėmėsi veiklos Savišvietos pagalbos draugija, kuri miesto valdybai pateikė visą eilę argumentų kodėl vietoje nuotekų valymo stoties turėtų atsirasti biblioteka. Miesto valdybai nusprendus, kad bibliotekos funkcija neprieštaruoja miesto parko vizijai, pritarė jos įrengimui ir 1936 m. architektas Jan Borowski parengė stoties rekonstrukcijos projektą, o 1937 m. biblioteka, pavadinta Tomo Zano vardu⁵³, jau buvo iškilmingai atidaryta⁵⁴.

53 XIX a. opozicinis visuomenės veikėjas, filaretų draugijos prezidentas, A. Mickevičiaus bičiulis, poetas.

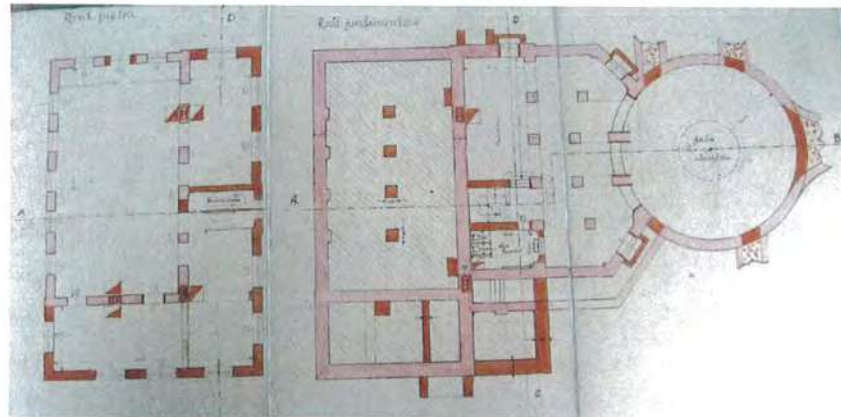
54 LVCA. f. 64, ap. 9, b. 4144

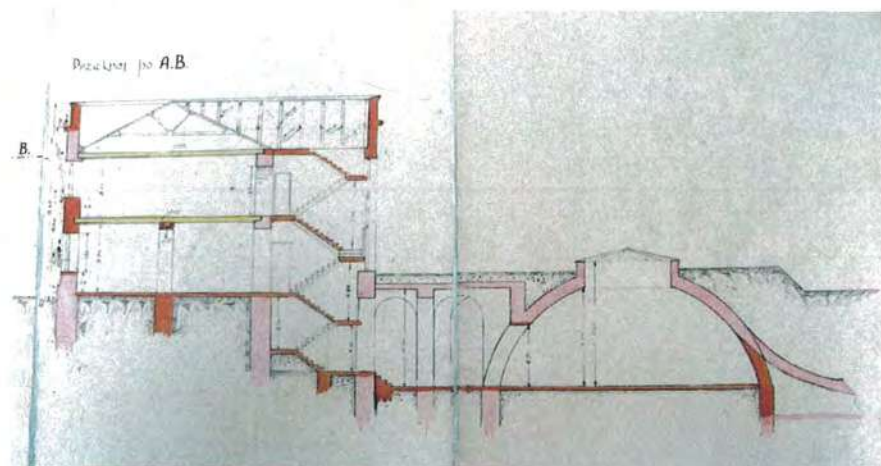
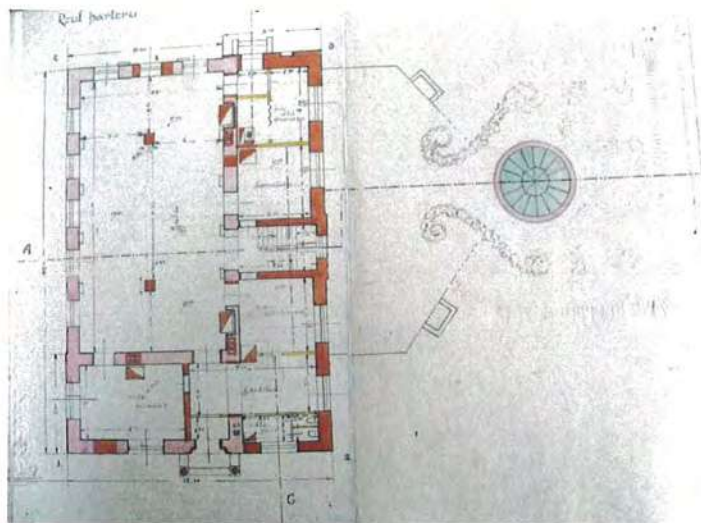
26. Tomo Zano bibliotekos projekto situacinis planas, 1936 m.

27. Tomo Zano bibliotekos projekto fasadai, 1936 m.

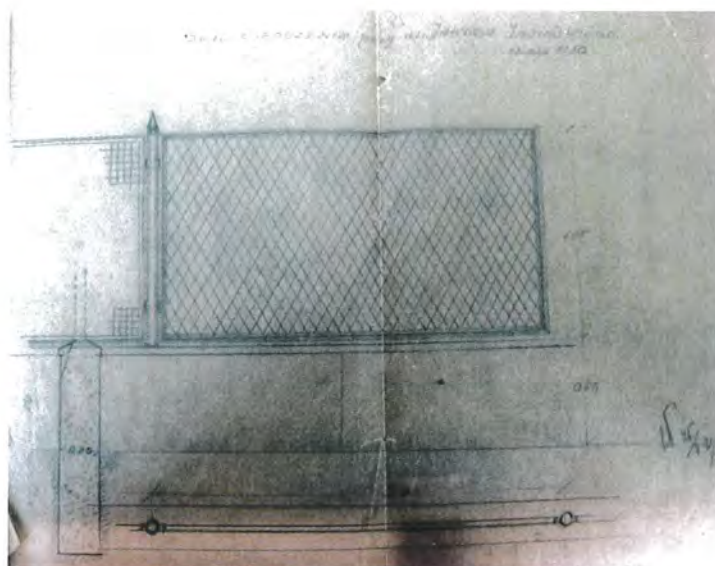

28. Tomo Zano Bibliotēkas projekta aukštņu plāni

29. Tomo Zano bibliotēkas projekta pjūvis

1937 m. bibliotekos sklypas aptvertas tinklinė tvora su betoniniu pamatu ir stulpais.

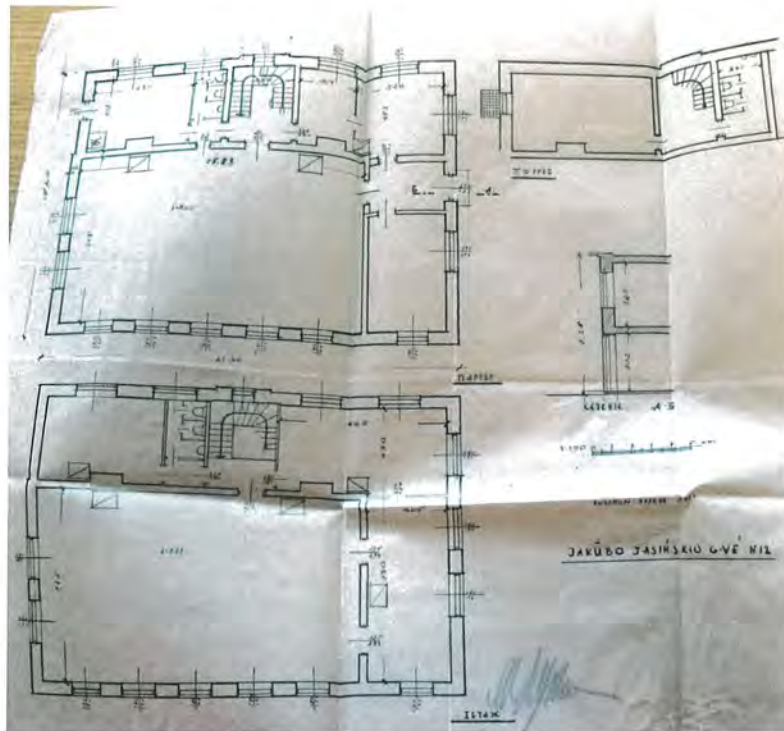

30. Tomo Zano bibliotekos Tvoros projektas

Dėl buvusios nuotekų stoties sargo namo panaudos į miesto valdybą 1935 m. kreipėsi Šv. Vincento ir Pauliaus labdaros draugija. Ji ketino atlikus remontą įrengti name taip vadinamą „Jordano darželį“ neturtingiems vaikams. Draugija savo norą motyvavo tuo, kad greta, Tauro kalne rengiamas vaikų parkas, todėl darželio vaikai galės ten žaisti ir ilsėtis. Archyvineje byloje yra remonto sąmata⁵⁵.

55 LVCA f. 64, ap. 23 b. 692

1940 m. pastatai buvo nacionalizuoti ir perėjo Vilniaus viešosios valstybinės bibliotekos Nr. 1 žinion⁵⁶. Nacionalizavimo akte užrašyta, kad nacionalizuojamas mūrinis, 2 aukštų, 233 kub. m pastatas, šildomas krosnimis ir vieno aukšto sargo namas. Į bylą įdėtas bibliotekos planas.

Bibliotekos planas nacionalizavimo akte.

Archyviniuose dokumentuose, susijusiuose su nuotekų valymo stoties statyba ar jos pritaikymu bibliotekai nėra duomenų apie buvusias našlaičių kapines. Šis aspektas nebuvo svarstymų dalykas.

Aprašyti statiniai iki mūsų dienų neišliko, jie buvo sunaikinti statant ir formuojant dab. V. Kudirkos gatvę. Dokumentai neteikia žinių ar po žeme yra išlikę jų liekanų.

⁵⁶ LVCA f. 761, ap. 15, b. 708

Neišlikęs pastatas ir sklypas buv. *Objazdova g. 2*

Aprašomas pastatas ir jo sklypas šiame darbe nagrinėjamas kaip lietuvių gyvenimo ir veiklos istorinis ženklas Vilniuje ir Lenkijos okupacijos laikotarpiu. Lietuvių tautinio ir Vilniaus, kaip būsimo tautinės valstybės centro įtvirtinimo judėjimas Vilniuje, sustiprėjo pirmajame XX a. dešimtmetyje. Tuo metu lietuvių visuomenėje iškilo Tautos namų idėja, o jos įgyvendinimas siejamas su Tauro kalnu.

Kaip jau buvo minėta aukščiau, vadovaujantis 1875 m. perspektyviniu Vilniaus miesto planu ir siekiant palengvinti žemių parceliacijos procesą ant Tauro kalno, XIX a. pabaigoje buvo suplanuota *Objazdova* gatvės trasa aplink Evangelikų kapines. Realiai įgyvendinta buvo tik jos atkarpa nuo Zakreto gatvės palei vakarinę kapinių tvorą. Už šiaurinės kapinių tvoros buvo suformuotas žemės sklypas.

Apie žemės įsigijimą ant Tauro kalno ir Tautos namų statybos idėją rašyta ne vienoje publikacijoje. Idėjos iniciatorius buvo dr. Jonas Basanavičius kartu su kitais Lietuvos visuomenės veikėjais, tokiais kaip M. K. Čiurlionis, Petras ir Jonas Vileišiai, Antanas Smetona, Juozas Tumas-Vaižgantas, Kazys Grinius ir kt. Už žmonių suaukotus pinigus ant Tauro kalno Lietuvių mokslo draugijos vardu buvo įsigytas žemės sklypas, kuriame turėjo atsirasti Tautos namai. Karas sutrukdė realizuoti idėją, o įsigyto sklypo nuosavybės dokumentai liko iki galo nesutvarkyti.

Sklypo ant Tauro kalno Aleksandro Jurašaičio fotografija publikuojama leidinyje „Kas yra tautos namų projektas“⁵⁷. Apart žymių to meto lietuvių visuomenės asmenų, fotografija įdomi dar ir tuo, kad parodo tuometinį Tauro kalno vaizdą. Tuo metu jis buvo tuščias, t.y. neužstatytas, neužsodintas, tik kairiajame kampe matosi sąlygiškai didelė mūrinė Evangelikų kapinių tvora.

---

⁵⁷ Kas yra Tautos namų projektas? Tautos namų santara, 2006 m.

31. Tautos namų statybai įsigytame sklype ant Tauro kalno, 1912 m. Aleksandro Juraševičiaus fotografija

Minėtame leidinyje rašoma, kad istorikas dr. Bronislavas Vonsevicius surado 1912 m. rugsėjo 29 d. sklypo ant Tauro kalno pirkimo- pardavimo sutarties originalą⁵⁸, tačiau jo saugojimo vieta nenurodyta. Leidinio autoriai kelia klausimą, koks buvo tolimesnis šio sklypo likimas ir cituoja tarpukario žymių visuomenės veikėjų pasisakymus, kuriuose lyg ir teigiama, kad nors ir nerealizavus Tautos namų statybos idėjos, žemės sklypas Vilniuje tebėra Lietuvių Mokslo draugijos žinioje⁵⁹.

Siekiant patikslinti šios istorijos detales, dar kartą buvo ieškoma papildomų istorinių duomenų, kurie galėtų atskleisti tolimesnę žemės sklypo šioje vietoje raidą.

Surasti istoriniai šaltiniai rodo, kad 1916 m. Lietuvių draugija karo aukoms šelpti įsigijo 2273, 94 m² sklypą ant Tauro kalno. Tiesa, pirktos sklypo plotas daugiau kaip 3 kartus mažesnis už ankstesnįjį, prieš karą pirktos sklypo. Prieškario prisiminimuose teigiama, kad 1912 m. buvo nupirtas 1500-1600 kvadratinė sieksnių žemės plotas, o 1926 m. sklypo ribų liudijime ir plane nurodyta, kad jo plotas yra

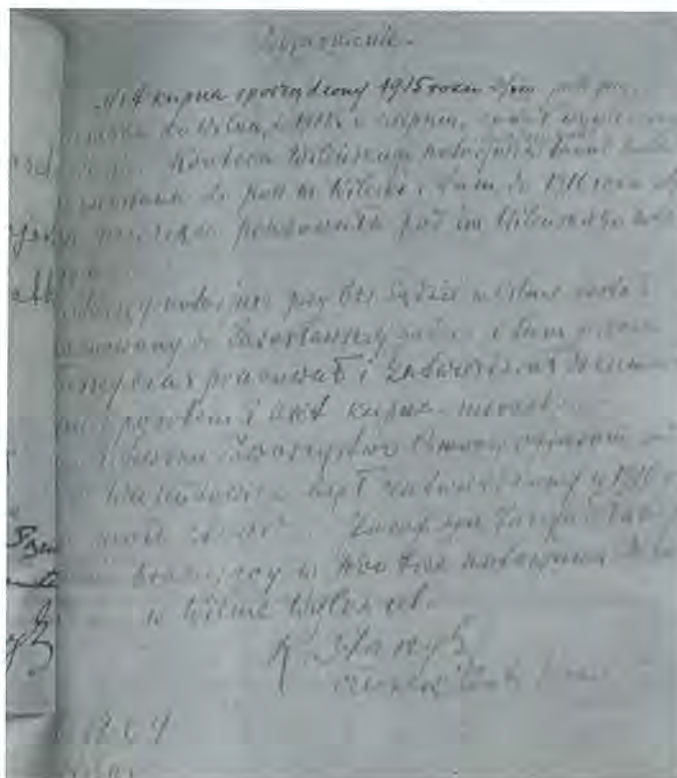
---

58 Saugojimo vieta ir signatūra nenurodyta

59 Kas yra Tautos namų ..., l. 118

Citata: „Pirkimo aktas buvo atliktas prieš ateinant vokiečiams 1915 m. Notaro Serdiukovo kontora buvo evakuota į Vileiką ir ten veikė iki 1916 m. Vilniaus apskrities vyr. notaras buvo evakuotas į Jaroslavlį guberniją ir ten 1916 m. patvirtino Lietuvių draugijos karo aukoms šelpti žemės pirkimo aktą. Šį faktą gali paliudyti Juozas Platukis (Jozef Platuk), dirbantis notaro Bohusevičiaus kontoroje, Didžiojoje gatvėje“. Apart šio raštelio jokie kiti dokumentai nepridėti. Šie paaiškinimai rodo, kad tikrą pirkimo - pardavimo dokumentų K. Stašys neturėjo, tačiau 1927 m. gavo Vilniaus magistrato liudijimą su planu, kad žemės sklypas *Objazdovos* gatvėje priklauso Lietuvių draugijai karo aukoms šelpti. Šioje istorijoje įdomu ir tai, kad tiek K. Stašys, tiek Vilniaus magistratas nuosavybės dokumentuose neužsimena apie lietuvių žemės pirkimą šioje vietoje 1912 m.

33. K. Stašio paaiškinimas apie Lietuvių draugijos karo aukoms šelpti 1915 m. pirktą žemės sklypą

1926 m. sklypo plane parodytas pastatas, kuris galėjo būti pastatytas anksčiau, gal amžiaus pradžioje. Jo statybos dokumentų nerasta. Šiame sklype 1917 m. buvo įkurdinta seniausia Vilniuje Šv. Mikalojaus lietuvių vaikų prieglauda. Lenkijos vyriausybei reikalaujant, Lietuvių draugija karo aukoms šelpti 1926 m. buvo pervadinta į Lietuvių labdarybės draugiją⁶¹

Iš pradžių Vilniuje steigiamos prieglaudos veikė kaip pabėgėlių punktai, o vėliau Draugijos nukentėjusiems nuo karo šelpti Centro komiteto pastangomis tapo švietėjiškos, lietuviybę platinančios ir

61 Mykolas Biržiška. Vilniaus Golgota. Vilnius, 1992 m., l. 361916

ją puoselėjančios įstaigos. Šv. Mikalojaus prieglaudo vedėja buvo Marija Žukauskaitė, o globėju skaitėsi kunigas V. Jazukevičius. 1926 m. sklypo situaciniame plane parodytas mūrinis (greičiausiai tik tinkuotas medinis) gyvenamas namas su priebūčiu ir prie sklypo ribos stovintis ūkinis statinys. To meto fotografijos rodo, kad prieglaudos statiniai buvo labai kuklūs⁶².

Šv. Mikalojaus prieglaudos, įsikūrusios ant Eišvilės, vaikai su mokytojomis ir globėjomis. Čia ir dabar veikia mokykla ir vaikų ligoninė. Nuotrauką padarė D. Prudnikovas. Iš albumo, kurį parengė V. Jazukevičius. Pirmas žukauskaitė.

62 Fotografijos publikuotos leidinyje Lietuvių tautinis atgimimas ir švietimas Vilniaus krašte. I dalis, I. 490-495, LNM, 1919 m.

34. Vaizdai iš Šv. Mykalojaus lietuvių vaikų prieglaudos gyvenimo tarpukaryje

1935 m. Lietuvių labdarybės draugija kreipėsi į miesto valdybą, norėdama išsiaiškinti ar jai bus leista tvarkyti ir perstatyti esamus statinius. Ketinta nugriauti ūkinį statinį ir išvietę kieme, o jų vietoje statyti naują. Atsakymas buvo neigiamas. Kalno teritorija buvo priskirta žaliajai miesto zonai ir miesto parkui⁶⁴, todėl leidimai statyboms nebuvo išduodami.

1937 m. Lenkijos administracinė valdžia sustabdė Vilniaus lietuvių labdaros draugijos veiklą, o 1939 m. valdžios paskirtas kuratorius Julius Švedas pardavė miesto valdybai visą Šv. Mikalojaus bendrabučio (taip vadinosi tada buvusi prieglauda) turtą už 30000 ZL.⁶⁵

1938 m. miesto plane šie pastatai numatyti nugriauti. Jų būklė tuo metu turėjo būti prasta. Pastatai nugriauti po karo, rengiantis statyboms kalno viršuje.

---

64 LVCA, f. 64. ap. 8, b. 354

65 Lietuvių tautinis ..., l. 490

Kapinės

Nagrinėjamoje teritorijoje įvairiais laikotarpiais buvo laidojama trijose kapinėse: pravoslavų (stačiatikių), našlaičių (katalikų) bei evangelikų (liuteronų ir reformatų). Duomenys apie kiekvienas iš jų pateikiami žemiau atskirai. Taip pat išdėstyti žinomi šaltiniai apie Šv. Pilypo ir Jokūbo parapijos kapines, kurie susiję su aprašoma teritorija. Žemiau pateikiami XIX a. planai, kuriuose matosi trejos kapinės, buvusios taip vadinamame Boufalo kalne.

Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčios kapinės

Lukiškių kapinės buvo prie Šv. Apaštalų Pilypo ir Jokūbo bažnyčios. Jose laidota nuo XVII amžiaus. Prie bažnyčios buvusiam vienuolyne 1799 m. įkūrus ligoninę, kapinėse laidoti joje mirę žmonės. Buvusias parapijos kapines supo ligoninės pastatai, o, pagal to meto reikalavimus, jie turėjo būti nutolę nuo kapinių ne mažiau nei 100 sieksnių. 1866.III.29 Vilniaus gubernijos valdyba Vilniaus Romos katalikų konsistorijai rašė, kad Šv. Jokūbo kapinės yra miesto teritorijoje, arti ligoninės ir gyvenamų namų ir todėl reikia jas uždaryti. Nors oficialiai Šv. Jokūbo ir Pilypo kapinės buvo uždarytos 1841 m.⁶⁶, jose buvo laidojama iki XIX a. septinto dešimtmečio pabaigos.

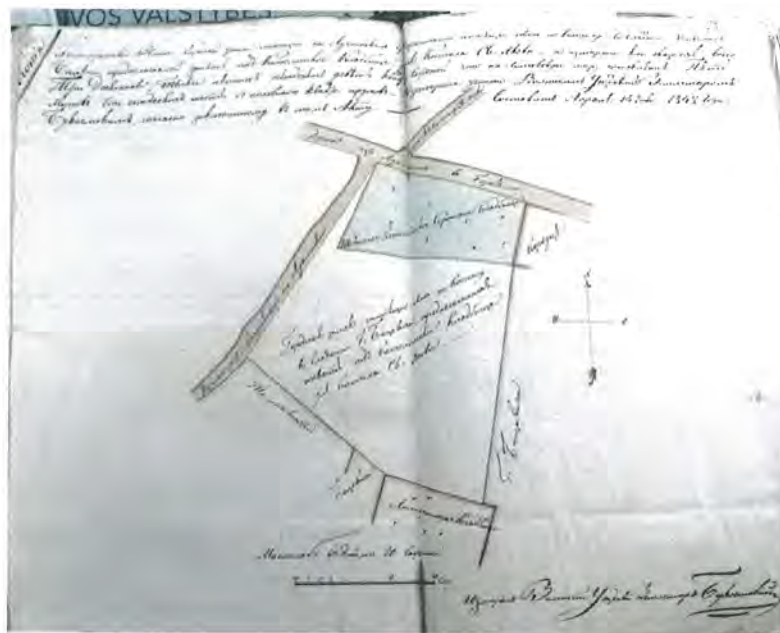
Lukiškėse vietos naujoms Šv. Jokūbo kapinėms ieškota penkiolika metų. Vilniaus miesto dūma 1847 m. spręsti tą klausimą pavedė komisijai, kurią sudarė Vilniaus gubernijos matininkas, gubernijos valdybos, Šv. Jokūbo bažnyčios atstovai. Vilniaus Romos katalikų konsistorijos siūlymu patogiausia vieta kapinėms - buvusi Karolio Goštauto žemė, dešinėje kelio iš Lukiškių į Pogulianką pusėje. Toje vietoje, kalno viduryje dar buvo ženklų, liudijančių apie čia buvusias Choleros kapines, įrengtas 1831 m.⁶⁷. Čia buvo išlikę keletas kapų, kur buvo palaidota nuo choleros mirusieji žmonės. Minėto kelio, tuometinės Lukiškių, dabartinės Z. Sierakausko gatvės pakraštys buvo iškasinėtas smėlio vežiotųjų⁶⁸. Tas žemes Vilniaus miesto gubernijos valdyba jau buvo numaçiusi išskirstyti sklypais ir užstatyti pastatais. Tuomet buvo pasiūlyta vieta Tauro kalno vakariniame šlaite prie Našlaičių kapinių. Vilniaus matininkas Bukoemskis 1848 m. apmatavo kapinėms numatytą sklypą, sudarė geometrinį jo planą ir gubernijos valdybai pateikė surašytą aktą. 1848 m. sudarytame plane žymimas keturkampio formos, 3 dešimtinių 1559 kv. sieksnių arba lietuviškais matais 5 margų 176 su puse kvadratinių rykščių žemės sklypas, išsidėstęs dviejų kelių, iš Poguliankos į Lukiškes ir iš miesto į Lukiškes sankirtoje, besidriekiantis iki pat Liuteronų kapinių⁶⁹. Kapinėms planuojamas sklypas buvo Felicijono Bocevičiaus žemėje, kurią jis valdė Vilniaus magistrato leidimu nuo 1823 m. Pastarajam nesutikus atiduoti žemės, vėl teko ieškoti laisvos miesto žemės Šv. Jokūbo kapinių įrengimui.

66 LVIA, f. 604, ap. 1, b. 6396.

67 LVIA, f. 937, ap.1, b. 1382.

68 LVIA, f. 381, ap. 26, b. 2773.

69 Ten pat, l. 56-58.

36. 1848 m. matininko Bukoemskio sudarytas numatomų Šv. Jokūbo bažnyčios kapinių planas

1850 m. Vilniaus gubernijos valdyba pasiūlė sklypą kapinėms ant Tauro kalno, arčiau dabartinės Pakalnės gatvės. Apmatuoti tas žemes atvykęs matininkas Bukoemskis, dalyvaujant policijos atstovui, Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčios klebonui K. Menua ir 12-kai prisiekusių Lukiškių priemiesčio gyventojų, sudarė aktą, kuriame rašoma, jog sklypas visai netinkamas kapinėms. Per jį ejęs kelias, dabartinė Z. Sierakausko gatvė, dalino sklypą į dvi dalis, o tą vienintelį kelią į Lukiškes uždaryti nebuvo galima. Be to, miestui būtų papildomos išlaidos, nes ant kalno išsidėsčiusį sklypą reikėjo lyginti, apjuosti tvora ar grioviu, valyti, nes nuo seno čia buvo vežamos statybinės atliekos, kasamas žvyras ir molis⁷⁰. 1862 m. Vilniaus miesto dūma po ilgų svarstymų nutarė, jog Lukiškėse nėra tinkamo sklypo naujų Šv. Jokūbo bažnyčios kapinių įrengimui⁷¹.

70 LVIA, f. 937, ap. I, b. 6597, P.28.

71 Ten pat.

Našlaičių kapinės

Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčia priklausė kapinės, vadinamos Našlaičių vardu. Jose buvo laidojami Šv. Jokūbo ligoninėje, Lukiškių kalėjime mirę neturtingi miesto gyventojai.

Aprašomos kapinės atsirado istorinių kelių kaimynystėje, prie senojo Lukiškių kelio (atkarpa Pakalnės ir Aludarių gatvių). Iki suformuojant dabartinę V. Kudirkos gatvės trasą, iš apatinių Lukiškių į Tauro kalną, Zakretą ir Panerius kelias ėjo dabartine Aludarių gatve, kuri, užkilusi ant kalno, įsiliedavo į dabartinę Z. Sierakausko gatvės trasą. Greta jo, rytinėje pusėje, į kalną kilo takelis, vėliau kelias ar aklagatvis, turėjęs Pragarėlio (Piekelko) vardą. Iki mūsų dienų išliko tik fragmentas buvusio aklagatvio, kuris dabar tęsiasi palei Pakalnės gatvėje esančią trijų namų grupę ir atsiremia į Tauro kalno šlaitą. Šis aklagatvis gavo vardą dėl Pragarėlio vietovės, per kurią buvo nutiestas. 19 a. pabaigoje juo ėjo riba tarp uždarytų Našlaičių kapinių ir miestui priklausančių žemių. Tą rodo minėtų Pakalnės gatvės namų ir jų sklypų raidos dokumentai, kuriuose nurodama, kad rytuose jie ribojosi su buvusiomis našlaičių kapinėmis⁷². J. Štraliui, statant dab. namą Pakalnės g. 2, 1899 m. buvo leista sandėliuoti statybines medžiagas ant buvusių kapinių žemės, kurios ribojosi su jam priklausančiu sklypu⁷³.

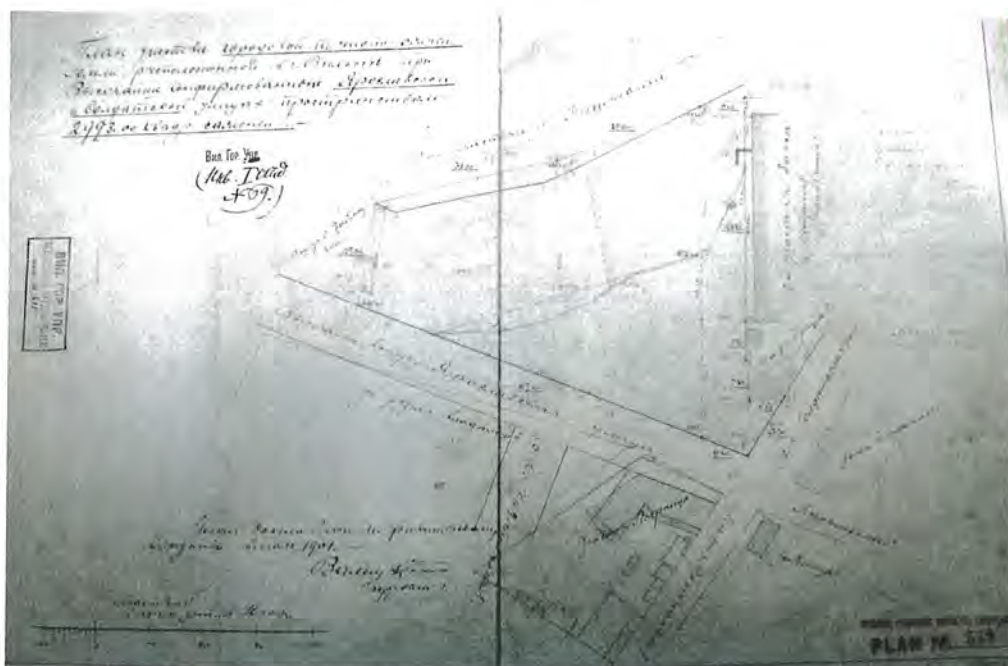
Keletą žodžių reikėtų paminėti apie vietovę, vadintą Pragarėlio vardu, nes aprašomos kapinės tiesiogiai siejasi su šia vieta. Pragarėlio pavadinimas, kaip rašoma istoriniuose šaltiniuose, atsirado iš senųjų prakeiksmų, kurių negailėjo važiuojantys ar einantys vilniečiai per Velnių (Tauro) kalną iš apatinių į viršutines Lukiškes arba Užvingį (*Zakretą*). Papildant Pragarėlio legendą, reikėtų pasakyti, kad Baufalo (Tauro) kalno šlaituose 19 a. veikė arba egzistavo įvairioms konfesijoms priklausančios kapinės. Nenuostabu, kad ant šio kalno vaidendavosi ir lankydavosi įvairios “piktos” dvasios. Todėl greta Pragarėlio atsirado ir “Velnių kalno” pavadinimas.

Kalno šlaite tekėjo šaltinis, kurio nesutvarkyta tėkmė paversdavo vietovę ištisu purvynu ir labai apsunkindavo kelią į statų kalną, t.y. į dab. Z. Sierakausko gatvę. Kol rajone nebuvo vandentiekio, iš Pragarėlio šulinio sėmė vandenį visi aplinkiniai gyventojai. Buvusio šaltinio vaga matosi 1897 m. situaciniame plane, sudarytame rengiant dabartinio namo Aludarių g. Nr. 4 statybos projektą. Šaltinio vaga parodyta vinguriuojanti per visą Baufalo kalną⁷⁴. Šaltinį vėliau miesto valdžia sutvarkė ir įrengė šulinį. Jis pažymėtas 1901 m. šios vietovės plane, kurį sudarė Vilniaus miesto vyr. matininkas Valickis pagal to meto valdų faktines ribas.

72 LVIA, f. 938, ap. 4, b. 580, b.3371

73 LVIA f. 544, ap. 1, b. 15750

74 Ten pat...

37. Miesto žemės prie Jaroslavskaja ir Soldatskaja gatvių planas, 1901 m.⁷⁵

Plane nepažymėta, tačiau kalno šlaite parodytos miesto žemės kontūras atitinka kituose šaltiniuose pavaizduotas našlaičių kapines (žiūr. toliau).

Našlaičių kapinės priklausė Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčiai ir ligoninei. Duomenų, nuo kada šiose kapinėse nelaidojama, 19 a. pabaigoje negalėjo pateikti net Kurija. Žinoma, kad šios neveikiančios kapinės egzistavo dar 1896 m., tuomet jos buvo apmatuotos ir nustatytos jų ribos. Po Antrojo pasaulinio karo per šių kapinių teritoriją buvo pravažta dabartinė V. Kudirkos gatvės trasa. Tiesa, šios gatvės planai jau buvo kuriami tarpukaryje. Lenkijos valdymo laikais buvo atlikti teritorijos trasavimo darbai, tačiau pačios gatvės nesuspėta suformuoti, sutvarkyta buvo tik viršutinė gatvės atkarpa ant kalno.

Vilniaus miesto 1808 m. plane kapinių nėra. Gal (prielaida) jos buvo įrengtos Lukiškėse atsiradus kalėjimui.

1844 m. inventoriuje nurodoma, jog nuo Našlaičių kapinių iki Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčios buvo tūkstantis žingsnių⁷⁶. Žinių kada įrengtos Našlaičių kapinės XIX a. viduryje negalėjo pateikti nei Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčios klebonas K. Menua, nei Vilniaus Romos katalikų dvasinė konsistorija.

⁷⁵ LVIA, f. 938, ap. 15, b. 863.

⁷⁶ LVIA, f. 694, ap. 1, b. 3777.

XIX a. viduryje jos buvo išsidėsčiusios tuometinių Šv. Jokūbo ir Lukiškių gatvių sankirtoje (tikrosios būklės Vilniaus miesto 1845-59 m. plane pažymėtos skaičiumi 215, žiūr. Planą aukščiau). Jų vieta - V. Kudirkos g. trasoje, automobilių aikšlė. Dabartinė V. Kudirkos gatvė nutiesta praktiškai nusklembus vakarinį kalno šlaitą. Matininkas Bukoemskis 1847 m. apmatavęs Našlaičių kapines, nurodė jų dydį - 2136 kv. sieksniai⁷⁷. Neaptvertos tvora, menkai prižiūrimos kapinės XIX a. viduryje buvo perpildytos⁷⁸.

XIX a. šeštame dešimtmetyje jose dar laidota. 1860 m. Lukiškės apylinkės Vilniaus generalgubernatorius įsakė aptverti Našlaičių ir senąsias Pravoslavų kapines ir uždraudė jose laidoti⁷⁹. Šv. Jokūbo ligoninėje, Lukiškių kalėjime ir Žmogaus mylėtojų draugijos prieglaudoje mirusieji turėjo būti laidojami greta choleros kapinių, už pravianto sandėlių, kairėje Trakų pašto kelio pusėje (dabar Savanorių pr.).

38. Našlaičių kapinių fragmentas su Lukiškių ir Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčios vaizdu. XIX . 7 dešimtmetis. A. Korzono nuotrauka⁸⁰

⁷⁷ LVIA, f. 381, ap. 26, b. 2773.

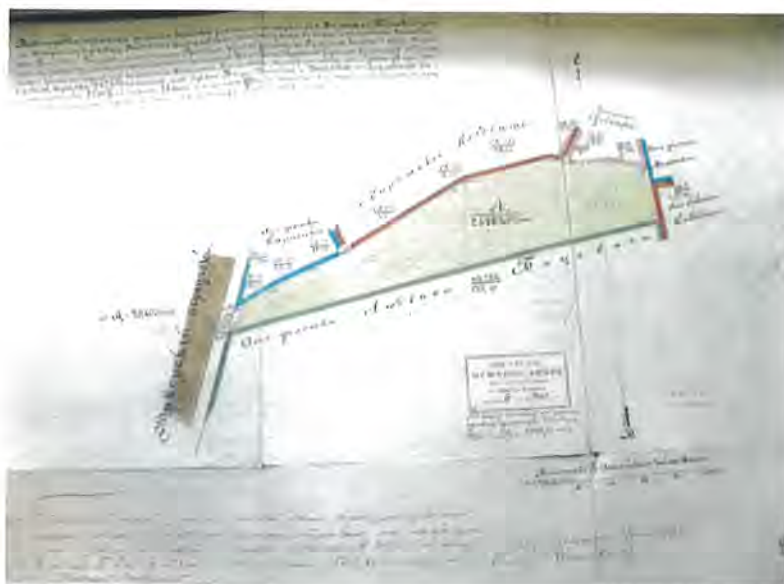
⁷⁸ LVIA, f. 937, ap. 1, b. 6597.

⁷⁹ LVIA, f.381, ap. 17, b. 2924.

⁸⁰ <http://www.istidom.lt/2013/10/senosios-kapines-tauro-kalno-slaite.html>

Vilniaus fotografo Abdono Korzono nuotraukoje užfiksuotas Lukiškių našlaičių kapinių vaizdas XIX a. 7-ame dešimtmetyje. Matosi nesutvarkyta, neaptverta teritorija, palaidojimai neseni, tą rodo mediniai nedideli ir paprasti katalikiški kryželiai. Fotografija įdomi dar ir tuo, kad atskleidžia šio Vilniaus priemiesčio to meto būklę: tik menkaverčiais statiniais užstatyta būsimos Lukiškių aikštės vieta, nėra dar jokių gatvių, tik lauko keliai įvairiomis kryptimis kerta teritoriją, kurios tolimajame plane stovi Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčia ir vienuolynas, o panoramą uždaro Šv. Rapolo bažnyčia su vienuolynu kitoje upės pusėje.

Našlaičių kapinės žymimos 1897 m. plane⁸¹. Šiame plane jų riba su tuo metu dar buvusia N. Paškevičiaus žeme, parodyta raudona linija. N. Paškevičiaus žemė po kelių metų jau priklausė miestui. Planas sudarytas matininko G. Senkevičiaus, padalinus teismo 1890 m. sprendimu buvusias F. Bocevičiaus valdas jo įpėdiniams.

39. Našlaičių kapinių pietinė riba su N. Paškevičiaus žeme, 1897 m.

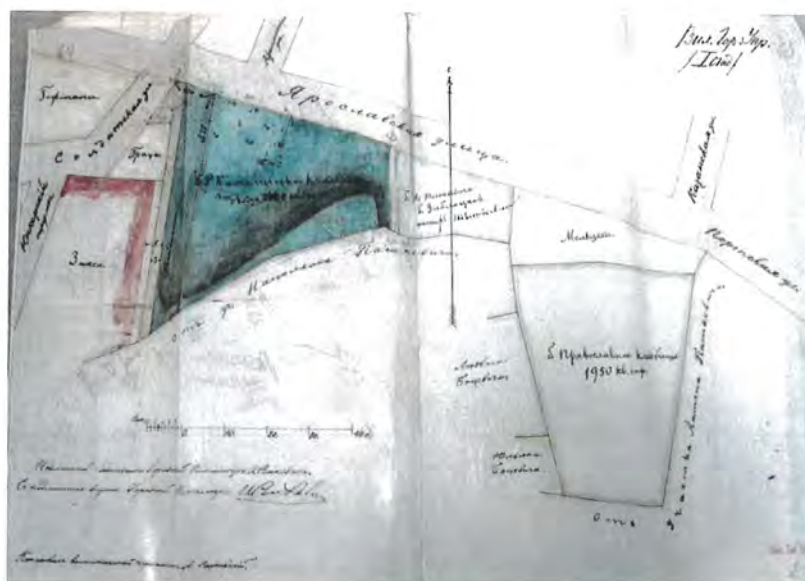
Našlaičių kapinės pavaizduotos 1898 m. plane⁸². Jų riba su tuo metu dar buvusiomis N. Paškevičiaus žemėmis, šiame plane atitinka aukščiau parodytame 1901 m. plane pažymėtą kapinių miesto žemių kontūrą.

1898 m. nei miesto valdyba, nei Vilniaus Romos katalikų dvasinė konsistorija neturėjo žinių kada nustota laidoti Našlaičių kapinėse⁸³

81 LVIA f. 938, ap. 15, b. 674

82 LVIA f. 938, ap. 2, b. 1023

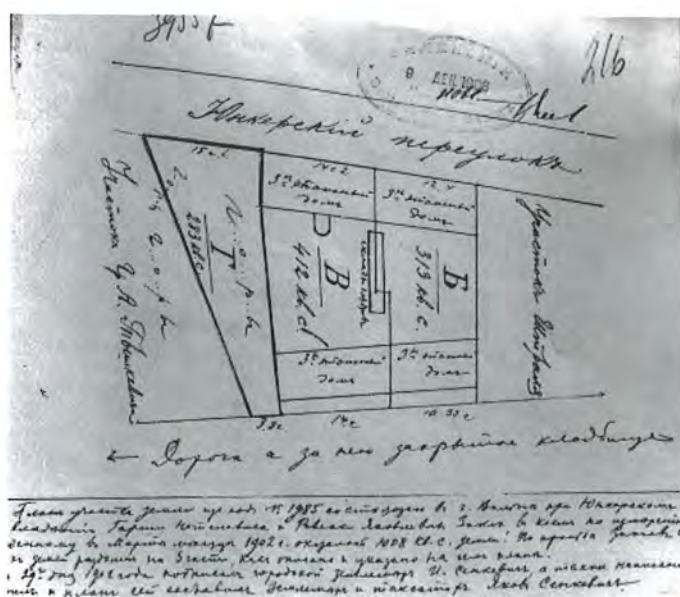
83 LVIA, f. 938, ap. 2, b. 1095

40. Žemės sklypai prie Jaroslavkaja gatvės ir ir buv. kapinės, 1898 m.

1898 m. plane taip pat yra parodytos ir taip vadinamos pravoslavų kapinės, apie jas žiūr. toliau.

1908 m. sudarytame plane, dalinant sklypus prie dab. Aludarių gatvės, dar buvo pažymėta, kad greta yra „kelias, o už jo uždarytos kapinės“⁸⁴. Šis „kelias“ tai Pragarėlio takas, o „uždarytos“ kapinės – našlaičių kapinės. Plane parodytoje žemės valdoje šiuo metu stovi Aludarių gatvės 2 namas.

41. Žemės valdos planas prie Junkerskij skersgatvio, 1902 m.

84 LVIA f. 544, ap. 1, b. 15750

Pravoslavų kapinės

Kada jos buvo įsteigtos nėra žinoma. Ankstyvą jų buvimą rodo 1798 m. F. Chomiantovskio parengtas Vilniaus miesto ir apylinkių planas (žiūr. planą Nr.). 1815 m. įrengus naujas pravoslavų kapines už Aušros vartų užkardos⁸⁵, senosios ant Tauro kalno liko be priežiūros. XIX a. viduryje jau buvo visiškai ištuštėjusios, nebeliko nė kelio vedančio į kapines. 1853 m. proterėjus Michailas Korsakevičius kreipėsi į Vilniaus gubernijos valdybą dėl senųjų kapinių ribų nustatymo, aptvėrimo ir kelio link jų pravedimo⁸⁶. Gubernijos matininkas Levickis, kuriam buvo pavesta nustatyti ribas, rašė, jog Vilniaus miesto 1837 m. plane nežymimos nei kapinės, nei kelias į jas. Vienintelis dokumentas kuriuo jis rėmėsi, buvo topografinis Vilniaus miesto 1846 m. planas, kuriame pažymėtos pravoslavų kapinės ir nurodytas jų dydis - 1372 kvadratiniai sieksniai⁸⁷. Matininko Levickio nuomone, tame plane jos neteisingos formos, taip pat nežymimas joks kelias, kuriuo būtų patenkama į kapines. Neturint jokių duomenų apie kapines, buvo bandoma rasti senuosius (iki 1800 m.) Vilniaus miesto planus, apklausiami senieji Lukiškių gyventojai. Pasak jų, kapinės buvo didesnės, bet nuo senų laikų iki XIX a. vidurio jų ribos nekito. 1855 -1856 m. buvo sudaryti keli Tauro kalno pravoslavų kapinių planai (matininkas I. Bukoemskis). Pirmąjį planą teko keisti, nes prie kapinių buvo prijungta dalis (2 margai) F. Bocevičiaus žemės.

Siekiant išsiaiškinti ribas, 1855 m. buvo sudarytas F. Bocevičiaus valdytos žemės geometrinis planas (matininkas I. Bukoemskis)⁸⁸. Jame mėlyna linija ir tokios pat spalvos raidėmis a.b.c.d.e.f.g.h.i.k.l.m.n. pažymėta jo valdyta 864 posesija. Toji linija, kaip rodo užrašas ant brėžinio, nubrėžta remiantis miesto dūmos 1823 m sutartimi ir Boufalo kalno planu, kurį sudarė Vilniaus gubernijos geometras Grigorijus Velikorodovas. Pravoslavų kapines, žymimos raidėmis L.M., šiaurinėje ribojosi (raidės M.N.) su T. Mažarinovos 866 posesija, išsidėsčiusia prie kelio iš Lukiškių priemiesčio į miestą.

85 Kirkoras A. H. Pasivaikščiėjimai po Vilnių ir jo apylinkes, V., 1991, P. 194.

86 LVIA, f. 381, ap. 26, b. 2863, l. 1.

87 Ten pat, P.4.

88 LVIA, F. 938, A. 15, B. 418.

42. F. Bocevičiaus žemės planas, 1855 m.

1856 m. pravoslavų kapinės buvo apmatuotos, pažymėtos jų ribos ir sudarytas kapinių planas (matininkas I. Bukoemskis). Lietuvos valstybės istorijos archyve saugomoje tų kapinių apmatavimo byloje plano nėra. Joje tik kapinių ribų aprašymas⁸⁹. Kapinių dydis, pagal 1856 m. planą, buvo 1882 kvadratinė sieksnių. Šios kapinės kartu su kitomis buvusiomis ant Boufalo kalno, parodytos toliau pateiktuose planuose.

Pravoslavų kapinės yra parodytos 1845-1859 m. Vilniaus miesto esamos padėties plane (žiūr. planą).

89 LVIA, f. 381, ap. 26, b. 2863.

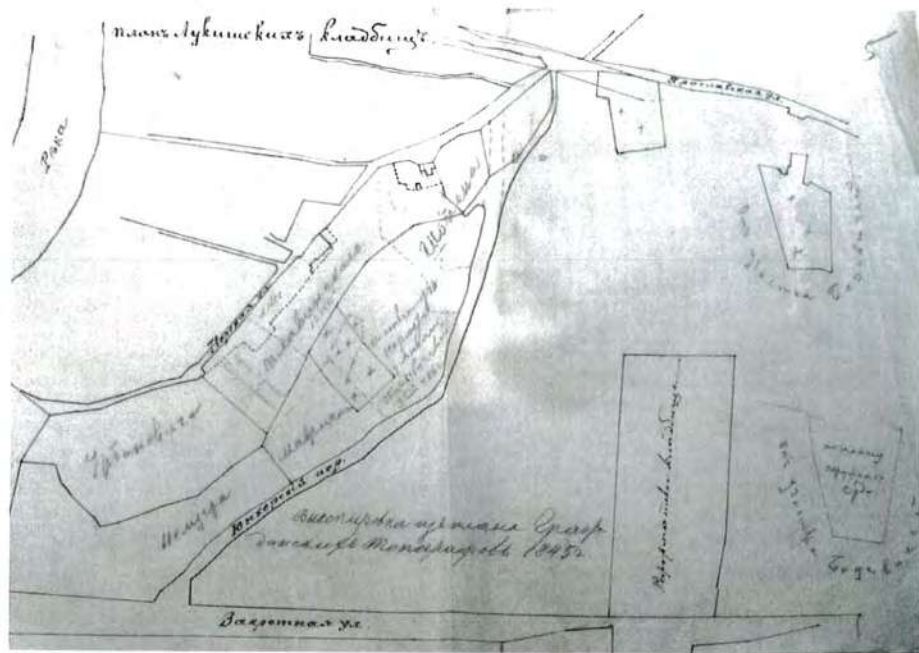
XIX a. pabaigoje miesto valdyba ir Vilniaus Romos katalikų dvasinė konsistorija neturėjo žinių nei kada uždarytos nei kada nustota laidoti ant Tauro kalno buvusiose kapinėse ⁹⁰. Vilniaus miesto dūma pavedė matininkui J. Senkevičiui sudaryti Lukiškėse buvusių Choleros, Našlaičių ir Pravoslavų kapinių planus. 1896 m. jo sudarytame plane visos kapinės vadinamos vienu vardu - Choleros kapinėmis⁹¹.

43. Lukiškėse buvusių Choleros, Našlaičių ir Pravoslavų kapinių planus, 1896

90 LVIA f. 938, ap. 2, b. 1095.

91 LVIA f. 938, ap. 2, b. 937, l. 3,5.

44. Lukiškių kapinių planas, 1896 m.

Evangelikų liuteronų ir evangelikų reformatų kapinės

Ant viršutinės Tauro kalno terasos, nuo 19 a. pradžios veikė Vilniaus evangelikų liuteronų ir evangelikų reformatų kapinės (toliau – Evangelikų kapinės).

Šių kapinių istoriografija yra sąlygiškai gausi, lyginant su kitomis kapinėmis Tauro kalne. Žymūs XIX a – XX a. Vilniaus miesto istorikai yra prisidėję prie šių kapinių istorinės ir meninės raidos atskleidimo. 1993 m. istorikė A. Kasperavičienė apibendrina publikuotus ir rašytinius šaltinius, taip įvertino kapinių ir jose buvusių statinių bei antkapinių paminklų istorinę menotyrinę reikšmę⁹². 2009 m. A. Racevičienė ir L. Vileikienė istoriniuose “Sklypo, esančio tarp V. Mykolaičio-Putino ir K. Kalinausko gatvių” tyrimuose taip pat išnagrino kapinių raidą, papildydamos ją naujai išaiškintais faktais, o taip pat susiedamos jų raidą su greta esančia Tauro kalno urbanistine struktūra.

Skirtingai nei kitų kapinių Tauro kalne, Evangelikų kapinių yra žinoma įkūrimo bei panaikinimo datos, buvusi teritorija, reikšmingiausi palaidojimai, buvę statiniai ir pan. Viršutinės Tauro kalno terasos reljefe ir šiandien galima atsekti buvusių kapinių teritoriją, be to, ji užfiksuota istoriniuose kalno planuose, fotografijose ir pan. Šiame darbe istorinės žinios nekartojamos, o tik duodama trumpa santraupa, pažymint šiandienai aktualius aspektus.

Buvusių kapinių teritoriją šiuo metu iš vakarinės pusės riboja V. Mykolaičio-Putino, buv. *Objazdova* gatvė, šiaurėje Tauro kalno viršutinė terasa bei ant jos stovintys Profsąjungų rūmai, rytuose dar galima atsekti buvusių reformatų kapinių mūrinės tvoros liekanas. Išlikusi rytinė kapinių tvora, besiribojanti su JAV ambasados sklypu ir žemės valda prie K. Kalinausko gatvės. Pietuose yra K. Kalinausko, buv. Užvingio (*Zakreto* kelias), vėliau, Lenkijos valdymo metais – Mažosios Pohulankos gatvė.

Evangelikų kapinių pradžią fiksuoja 1798 m. Vilniaus miestiečio Godfrido Hano sutartis su miestu dėl tuščio žemės sklypo nuomos Pohulankoje⁹³. Kapinėms buvo skirta 2 dešimtinių, 1505 kvadratinių sieksnių žemės sklypas⁹⁴. Tuometinis liuteronų kapinių sklypas prie Zakreto kelio buvo beveik kvadrato formos. Jo centre pagal gubernijos architekto Karolio Šildhauzo projektą 1819 m. buvo pastatyta centrinė kapinių koplyčia, kartais vadinama ir bažnyčia. Į ją nuo vartų vedė medžiais apšodinta alėja⁹⁵. Abiejose jos pusėse, suprojektavus minėtam architektui K. Šildhauzui, simetriškai buvo pastatytos dvi

92 VRAA f. 1019, ap. 11, b. 7113. A. Kasperavičienė. Vilniaus Evangelikų-liuteronų ir reformatų kapinės ant Tauro kalno, 1993 m.

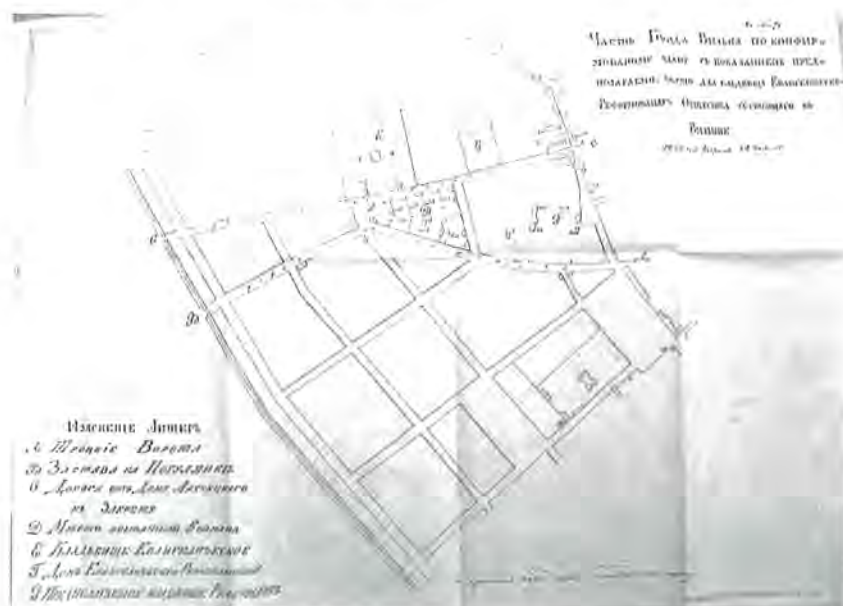
93 LVIA, F. 525, AP. 18, B. 88, l. 266

94 Dešimtinė – 10925,4 m², sieksnis – 2,13 m

95 Kosciol Augsburski w. Wilnie, Kronika przez A.F.A., Wilno, 1855.

koplyčios. 1819 m. liuteronų kapinės buvo aptvertos mūrine tvora su metaliniais vartais, pro kuriuos buvo matoma centre stovinti kapinių koplyčia. Tikėtina, kad tvora ėjo aplink visą sklypą.

Evangelikų liuteronų kapinių bei jų artimoje aplinkoje esančio Tauro kalno ankstyvojo laikotarpio padėtis atsispindi 1829 m. plane, kuris buvo sudarytas ieškant vietos naujoms evangelikų reformatų kapinėms⁹⁶.

45. 1829 m. planas su esamų ir planuojamų kapinių sklypais.

1830 m. prie liuteronų kapinių šiaurinės ribos buvo prijungta nauja dalis, skirta reformatų kapinėms. Mūrinė liuteronų kapinių tvora buvo pratęsta ir apjuosė abu sujungtus sklypus. Riba, skyrusi dviejų bendruomenių kapines, šiandien matosi išlikusioje rytinėje tvoroje, todėl dabartiniame parke galima maždaug atsekti ribą, skyrusią liuteronų ir reformatų kapinių sklypus. Apie tvorą, kuri galėjo skirti abejas kapines, žinių nėra, tačiau riba tarp skirtingų konfesijų žemių buvo labai aiški.

Mūrinė kapinių tvora dominavo Tauro kalno viršuje iki XX a. vidurio, ji matosi fotografijoje ir įvairaus pobūdžio istoriniuose planuose.

19 a. antroje pusėje ir 20 a. pradžioje šiose kapinėse buvo pastatyti statiniai, prie kurių atsiradimo prisidėjo garsūs to meto Vilniaus menininkai. Labiausiai nusipelnusių

96 LVIA, f. 526, ap. 1, b. 82

žmonių amžino atilsio vietas kapinėse 19 a. viduryje aprašė A. Kirkoras⁹⁷. Jis taip pat pažymėjo, kad išpuoštos gabaus Vilniaus sodininko Veberio, kapinės „atrodo žavingai ir jaukiai, turtingos vešlios augmenijos“.

Visų kapinėse stovėjusių statinių menotyrinį vertinimą yra pateikusi meno istorikė A. Kasperavičienė. Evangelikų kapines, kaip ir kitus viešojo gyvenimo objektus, fiksavo Vilniaus fotografai. Įvairių metų istorinės nuotraukos bei atvirutės leidžia atkurti vaizdą ir susidaryti įspūdį apie pranykusį unikalų Vilniaus kampelį pradedant 19 a. ir baigiant kapinių naikinimo periodu.

Nemažas plotas vakarinėje kapinių pusėje, beveik lygiagrečiai centrinei koplyčiai, buvo paskirtas Pirmojo pasaulinio karo kareiviams ir belaisviams laidoti. Pilnas sąrašas kareivių ir belaisvių, mirusių iki 1918 m. ir palaidotų evangelikų kapinėse yra Lietuvos valstybės centriniame archyve⁹⁸. Šiame sąraše nurodytos pavardė, vardas, karinis laipsnis, mirimo data ir kokiam kape kas yra palaidotas. Prie kai kurių pavardžių užrašytos papildomos žinios. Dauguma iš jų mirė 1915 m. Prie sąrašo pridėta ir kapų schema. Naikinant kapines, šie palaidojimai nebuvo minimi, todėl didelė tikimybė, kad jie, kaip ir visi kiti atgulę nagrinėjamosiose kapinėse, liko po žeme, išskyrus pietinį pakraštį, kuriame buvo statomi Santuokų rūmai ir šiaurinį – Profsajungų rūmų vietą.

Iki Antrojo pasaulinio karo urbanistinė situacija šioje vietoje iš esmės nepasikeitė.

Po karo beveik neliko mieste liuteronų ir reformatų tikėjimo asmenų. Nors kapinės dar nebuvo oficialiai uždarytos, tačiau jos buvo beveik neprižiūrimos. Šis istorinis Vilniaus miesto kampelis, priglaudęs daug nusipelnusių miestui ir valstybei asmenų praktiškai buvo pasmerktas, nes tuometinė valdžia nerodė jokio dėmesio tai vietai.

Vilniaus evangelikų reformatų kapinėse buvusių antkapių pilną inventorizaciją 1949 m. atliko Vilniaus universiteto istorijos specialybės studentų mokslinio būrelio nariai. Šio sąrašo vienas egzempliorius yra Kultūros paveldo centro archyve⁹⁹. Prie sąrašo pridėtos 26 įdomesnių antkapinių paminklų ir tvorelių to laiko fotografijos.

Vienas vertingiausių dokumentų apie kapinėse buvusius palaidojimus yra inventorizacinis planas, kuriame nurodyta palaidojimų schema¹⁰⁰. Jo sudarytojas pavarde Markov detalčiai užfiksavo tuometinę situaciją. Plano sudarymo data spėjama, nes ant esamų archyve planšetų jos nėra. Sprendžiant iš to, kad jau nebuvo šiaurinio kapinių pakraščio, jis galėjo būti sudarytas statant ar pastačius Profsajungų rūmus. Viename iš planšetų dar pavaizduotas dabar neegzistuojantis šiaurės/rytų kapinių tvoros kampas bei

97 A. Kirkoras. Pasivaikščiavimai ..., I. 201-204

98 LVCA f. 154, ap. 1, b. 1648

99 KPC Paveldosaugos sk. dokumentų fondai. f. 5, ap. 1, b. 1314

100 Ten pat, f. 6, b. 3562, 3563, 3564, 356

buvęs takas su palaidojimais, kurių vietoje šiuo metu yra tik apžėlęs šlaitas. Dabar ši vieta yra už Profsajungų rūmų, šiaurės rytų kampe.

Kultūros paveldo centro Paveldosaugos skyriaus dokumentų fonduose saugomi J. F. Niškovskio, F. Bodrut ir nežinomos giminės koplytėlių 1946 m. apmatavimų brėžiniai¹⁰¹.

To meto partinei ir vykdomajai valdžiai priėmus sprendimą statyti ant kalno Kultūros rūmus, buvo nutarta Evangelikų kapines likviduoti. Sprendimą likviduoti Vykdomasis komitetas priėmė 1962 m. gegužės 18 d. Vykdamas šį sprendimą ir projektuojant naują statinį, buvo nugriauta kapinių tvora prie K. Kalinausko ir V. Mykolaičio-Putino gatvių, vartai, koplyčios, jų liekanos ir kiti statiniai. Žinių apie svarstymus dėl palaikų perkėlimo nerasta, nors tokių prašymų būta. Kas suskubo ir turėjo galimybę, perkėlė artimųjų palaikus į kitas miesto kapines. Didelė dali antkapių, metalinių tvorelių ir kitų kapinėse buvusių įrenginių buvo išvežti nežinia kur ar sunaikinti.

Susirūpinus visuomenei, Vilniaus vykdomasis komitetas sudarė komisiją išaiškinti kapinėse palaidotų žymių kultūros ir meno veikėjų kapams. Ji nustatė, kad daugelis žinomų istoriografijoje asmenų antkapiai tuo metu jau buvo nuniokoti, o kiti ir visai išnykę. Komisija taip pat nustatė ir sudarė palaidotų žymių asmenų sąrašą bei sąrašą antkapių ir statinių, kuriuos reikėtų perkelti į Rusų kapines. Komisijos akte paminėtas vertinga faktas, kad kapinėse buvo laidojami ir sovietiniai kariai¹⁰².

Turima ikonografinė medžiaga ir išlikusi natūra rodo, kad nemaža dalis Profsajungų rūmų stovi ant istorinės kapinių teritorijos. Kultūros rūmai, vėliau pavadinti Profsajungų rūmais, pastatyti ant šiaurinės dalies reformatų kapinių sklypo, už jo šiaurinės tvoros miestui priklausiusios žemės (ankstesnės *Objazdova* gatvės trasos) ir dviejų - Lietuvių labdaringos draugijos (buv. Lietuvių draugijos karo aukoms šelpti) ir gretimo M. Vilčevskos (žiūr. 1938 m. Vilniaus m. planą) sklypų. Pietrytinėje Profsajungų rūmų pusėje, ant šlaito dar ir šiandien akivaizdžiai matosi išlindę iš žemės buvusių akmeninių ir metalinių paminklų liekanos.

Šiuo metu pietinėje buvusių kapinių dalyje prie K. Kalinausko gatvės stovi Santuokų rūmai, pastatyti 1973 m. pagal architekto Gedimino Baravyko projektą.

101 Ten pat, f. 6, b. 353-361; 362-369; 370-375

102 VUB, F. 145, B. 27, L. Vladimirovo fondas.

Išvados

Ankstyvieji kartografiniai šaltiniai įvardija tyrimo teritoriją Moliakalniu, kuris natūralia griova buvo atskirtas nuo gretimos Velniakalnio kalvos. Archyviniai duomenys rodo, kad dabartinę Tauro kalno teritoriją galima priskirti Vilniaus miesto žemėvaldai. XVIII a. pabaigos bei XIX ir XX a. dokumentuose, sprendžiant žemės priklausomybės ar urbanistinio vystymo ir plėtros klausimus nagrinėjamoje teritorijoje, žemės nuosavybė miestui nebuvo kvestionuojama. Miestas užsiėmė žemės nuoma, mokesčiais už nuomojamus sklypus, žemės išpirkimu ir pan. 1753 m. miestas atidavė amžinai nuomai (činčui) Juozapui ir Konstancijai Boufalams miesto žemės „einant nuo Vilniaus ir Totorių vartų iš miesto į kalną“, o nuomotojo pavardė ilgainiui virto kalno toponimu. Iki XIX a. vidurio nagrinėjama teritorija nebuvo miesto urbanizuotos struktūros dalis, miestiečiai kasė ir naudojo kalno žemę kaip statybinę medžiagą, o didžioji dalis Tauro kalno teritorijos liko neužstatyta. Tyrimų teritoriją supo ir kirto natūraliai susiklostę takai, jungiantis apatines Lukiškes su Užvingio dvaru ir Trakų keliu. XIX a. pabaigoje miestas leido privatizuoti nuomojamus sklypus. Teritorija į miesto plėtros planingą procesą įtraukta praktiškai XX a. pradžioje, prasidėjus teritorijos ir aplinkos vystymui pagal 1875 m. konfirmuotą perspektyvinį miesto planą. Atsižvelgiant į aukščiau paminėtus faktus ir duomenis, analizuojamoje teritorijoje to meto miesto planuotojai ir vystytojai siekė suteikti vietai charakteringą centrinės miesto dalies urbanistinę sanklodą. Suformuotos naujos gatvių trasos, radikaliai pakoreguotas reljefas, atsirado nauji statiniai, taip pat buvo įvertintas gamtinis faktorius ir jo vieta bei reikšmė miesto bendruomenės gyvenimui. Iki Pirmo pasaulinio karo dėl diskusijų ir svarstymų miesto dūmoje spėta įgyvendinti tik dalį plano, praktiškai liko nesuformuotos plane numatytos bei naujai formuojamos gatvės, išskyrus dab. Pamėnkalnio, sutvarkytą 1915 m. Mūrinis užstatymas teritorijoje ir jos artimojoje aplinkoje atsirado XX a. pradžioje. Arašomoje teritorijoje iš to laikotarpio išliko vienas namas Pamėnkalnio g. 40. Maždaug tyrimo teritorijos šiaurės vakarų kampe 1916 m. buvo pastatyta centralizuotos sistemos nuotekų valymo stotis, kuri 1937 m. rekonstruota į Tomo Zano biblioteką. Statinys nugriautas formuojant naujas gatves. Apie kokius nors statinius teritorija prie Tauro gatvės, kurioje numatomas statyti pėsčiųjų viadukas, duomenų nerasta.

Pirmajame XX a. dešimtmetyje grafų A. Tiškevičiaus iniciatyva buvo pradėtas kurti parkas kalno šlaite. Parko idėja išvystyta tarpukaryje. 1933 m. patvirtintas parko projektas ir teritorijos reglamentavimas.

Tyrimo teritorija glaudžiai susijusi su Tautos namų statybos idėja tautins valstybės kūrimo laikotarpiu. Deja, karas sutrukdė ją įgyvendinti. Tarpukaryje ant kalno esančiame

sklype ir jame stovinčiuose pastatuose veikė seniausia Šv. Mykalojaus lietuvių vaikų prieglauda Lenkijos okupuotame Vilniuje.

Tyrimo teritorijoje yra žinomos trejos kapinės: evangelikų, pravoslavės datos nežinomos. 1798 m. vietovės plane pažymėtos šlaite esančios kapinės. Tikėtina, kad tai pravoslavų kapinės. Našlaičių kapinės minimos ir rodomos XIX a. dokumentuose ir planuose. Uždraudus 1860 m. laidoti, pravoslavų ir našlaičių kapinės sunyko. XIX a. planuose parodytos šių kapinių vietos. XIX a. paskutinių dešimtmečių ir XX a. pradžios urbanistinio planavimo ir jo įgyvendinimo procese jų buvimo klausimas nebuvo aptariamasis ar svarstomas, jų klausimas neatsispindi žemės parcialiavimo ir statybos dokumentuose. Evangelikų kapinių pradžią fiksuoja 1798 m. Vilniaus miestiečio Godfrido Hano sutartis dėl žemės sklypo nuomos kapinėms. Kapinės buvo aptvertos mūrine tvora, kuri XIX a. formavo Tauro kalno viršutinės terasos panoramą bei įtakojė urbanistinį planavimą aprašomoje teritorijoje. Sprendimas likviduoti evangelikų kapines priimtas 1962 m.

Didžiausia transformacija tyrimų vietovėje įvyko po Antrojo pasaulinio karo. Buvo priimti urbanistinės plėtros ir vystymo sprendiniai, kurie įvairiais laikotarpiais vertinti nevienareikšmiškai: Evangelikų kapinių panaikinimas, Santuokų rūmų statyba, Profsajungų rūmų atsiradimas, akmeninių laiptų įrengimas kalno šlaituose, nauji daugiabučiai gyvenamieji namai kalno viršuje ir pan. Šiandien jau neįsivaizduojamas miesto gyvenimas be V. Kudirkos urbanistinės magistralės ir Tauro gatvės trasos reikšmės transporto ryšiams.

Vertinant nagrinėjamos teritorijos istorinį urbanistinį planavimo ir vystymo procesą, jame visada buvo aktualus kalno panaudos klausimas, kiek jis įsilieja ir dalyvauja miesto bendruomenės gyvenime, kokios jo savybės, gamtinės ar urbanistinės (vieta mieste) yra vertingos ir kaip jas suderinti. Natūrali žalia kalva miesto centre ir šiandien vis dar reikalauja kompleksinių urbanistinių, aplinkosauginių ir estetinių vietovės tvarkymo sprendinių.

Aušrelė Racevičienė

Laima Vileikienė

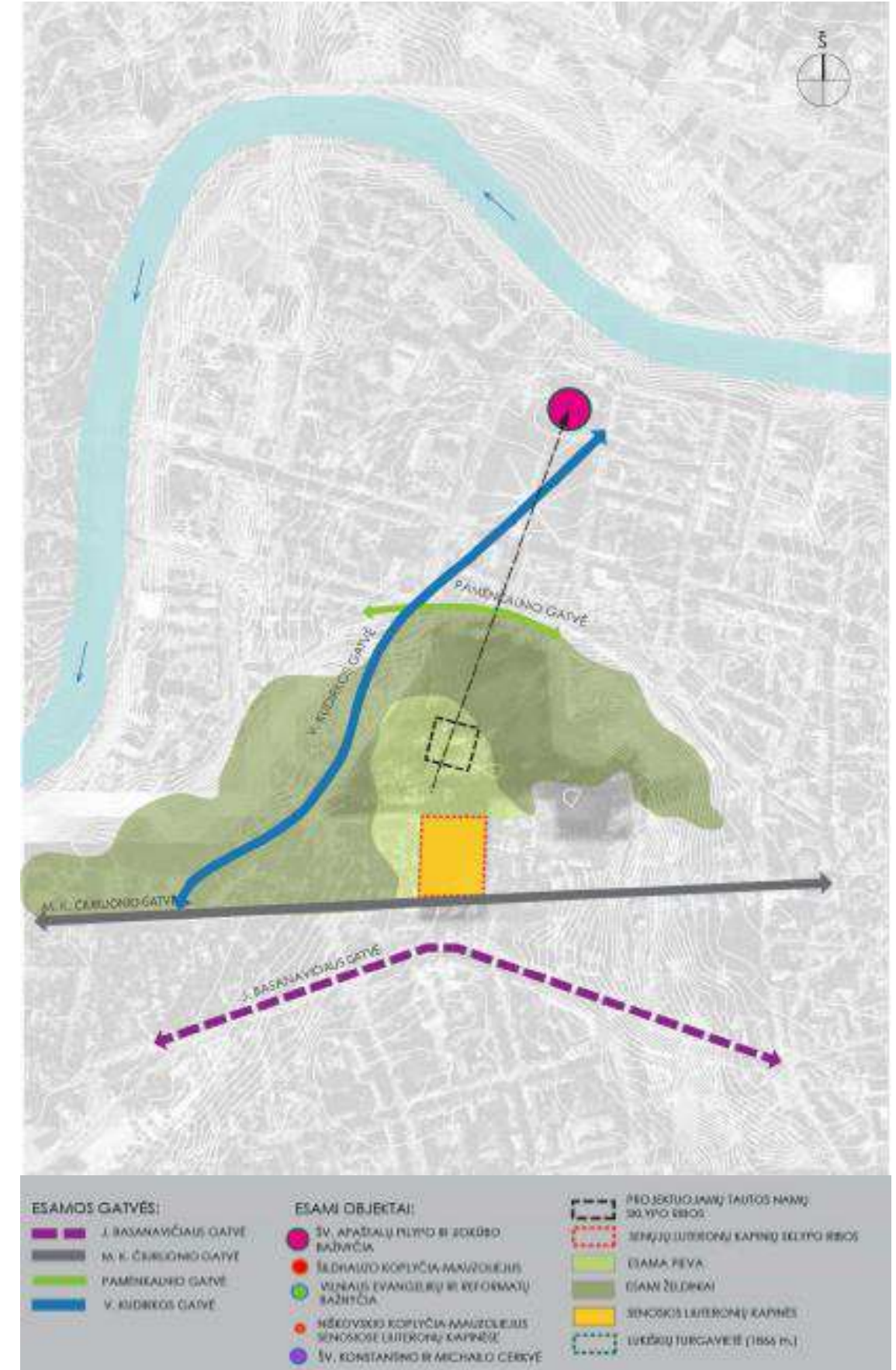
Planų ir iliustracijų sąrašas

1. Tiriama teritorija Tauro kalne, pateikta Vilniaus SJ "Vilniaus planas" projektiniuose pasiūlymuose.
2. Dalis K. Fiurstenhofo plano, XVIII a. pradžia.
3. Dalis L. Gucevičiaus Trakų priemiesčio, Tauro kalno, Totorių, Lukiškių ir Užvingio plano, 1790-1793 m. MAVB RS, f. 229-406.
4. Dalis 1798 m. F. Chomiantovkio Vilniaus miesto ir jo apylinkių plano.
5. Dalis Vilniaus miesto 1808 m. plano.
6. Dalis Vilniaus miesto 1845-1859 m. tikrosios padėties plano.
7. Dalis 1905 m. projekto įrengti užtvanką Tauro kalne.
8. Dalies išlikusių laiptų dabartinė fotografija.
9. XX a. pradžios nagrinėjamos teritorijos planas.
10. 1875 m. plano *Objazdova* gatvės trasos pakeitimas, 1907 m.
11. Boufalo kalno 1933 m. vystymo planas su užstatymo zonomis.
12. Tauro kalno vietovės 1939 m. planas.
13. T. Švanebacho valdos situacinis planas, 19013 m.
14. T. Švanebacho valdos situacinis planas, 1914 m.
15. 1934 m. statybos projekto situacinis planas.
16. 1934 m. dab. namo Pamėnkalnio g. 40 fotografija.
17. Valdos situacinis planas 1939 m.
18. A. Tiškevičiaus valdos 1914 m. planas, perbraižytas 1926 m.
19. Aprašomos vietos urbanistinė situacija 1899 m.
20. Vandentiekio rezervuaras ant Tauro kalno, 1916 m.
21. Nuotekų valymo stotis. XX a. II dešimtmetis.
22. Nuotekų valymo stoties sklypo situacinis planas.
23. Nuotekų valymo stoties fasadai nuo J. Jasinskio gatvės ir Pragarėlio skersgatvio.
24. Nuotekų valymo stoties pjūviai /3 /.
25. Nuotekų stoties sargo namas.
26. Tomo Zano bibliotekos projekto situacinis planas.
27. Tomo Zano bibliotekos projekto fasadai, 1936 m.
28. Tomo Zano Bibliotekos projekto aukštų planai /2 /.
29. Tomo Zano bibliotekos projekto pjūvis.
30. Tomo Zano bibliotekos Tvoros projektas.
31. Tautos namų statybai įsigytame sklype ant Tauro kalno, 1912 m. Aleksandro Juraševičiaus fotografija.
32. 1916 m. piršto Lietuvių draugijos karo aukoms šelpti sklypo planas, 1926 m.
33. K. Stašio paaiškinimas apie Lietuvių draugijos karo aukoms šelpti 1915 m. pirktą žemės sklypą.
34. Vaizdai iš Šv. Mykalojaus lietuvių vaikų prieglaudos gyvenimo tarpukaryje /4 /.
35. Tauro kalno sklypų schema ir valdų dydžių suvestinė, 1934 m.
36. 1848 m. matininko Bukoemskio sudarytas numatomų Šv. Jokūbo bažnyčios kapinių planas.
37. Miesto žemės prie Jaroslavskaja ir Soldatskaja gatvių planas, 1901 m.
38. Našlaičių kapinių fragmentas su Lukiškių ir Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčios vaizdu, XIX 7 dešimtmetis. A. Korzono nuotrauka.

38. Našlaičių kapinių fragmentas su Lukiškių ir Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčios vaizdu, XIX 7 dešimtmetis. A. Korzono nuotrauka.
39. Našlaičių kapinių pietinė riba su N. Paškevičiaus žeme, 1897 m.
40. Žemės sklypai prie Jaroslavkaja gatvės ir ir buv. kapinės, 1898 m.
42. F. Bocevičiaus žemės planas, 1855 m.
43. Lukiškėse buvusių Choleros, Našlaičių ir Pravoslavų kapinių planus, 1896
44. Lukiškių kapinių planas, 1896 m.
45. 1829 m. planas su esamų ir planuojamų kapinių sklypais.

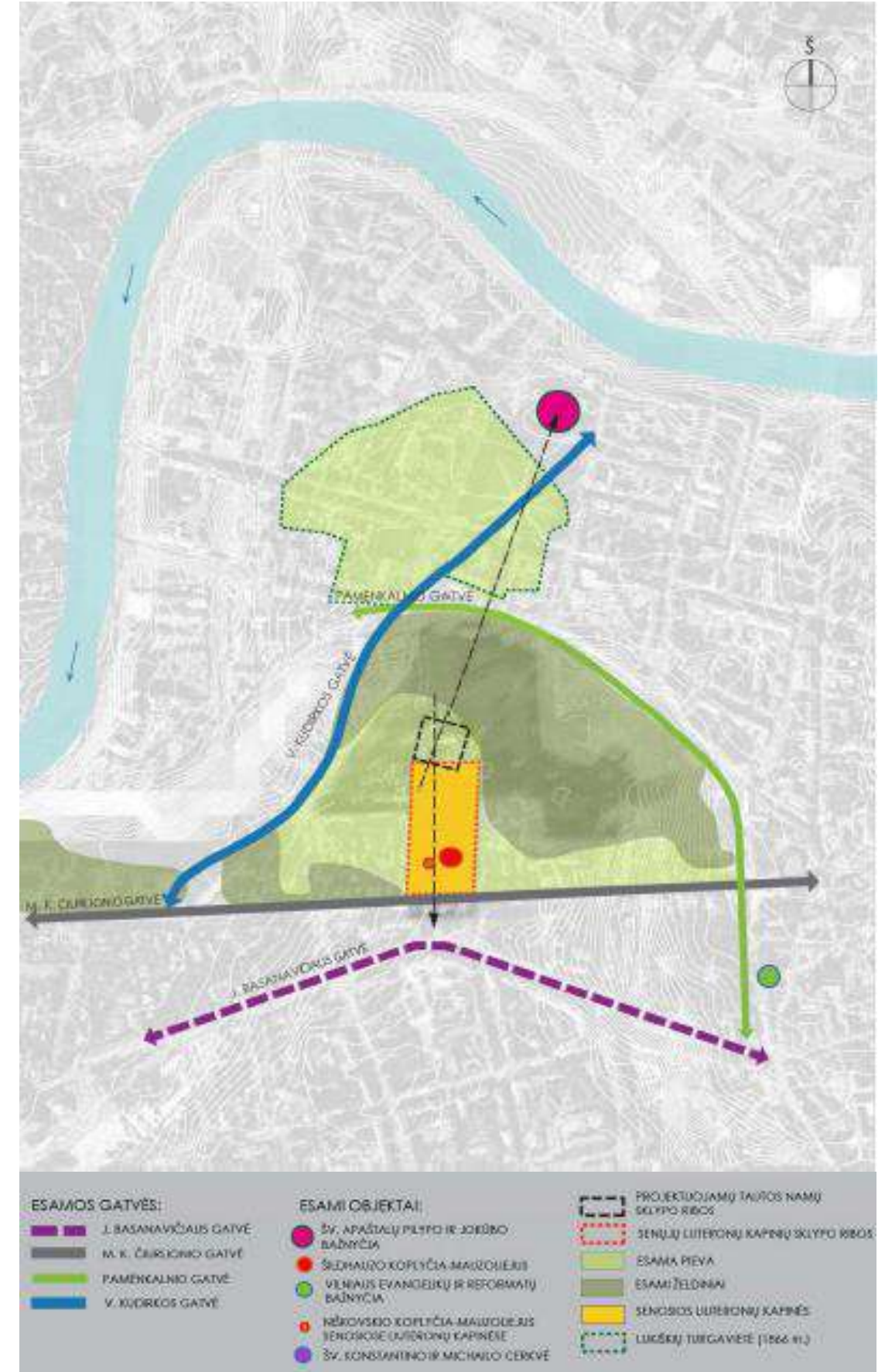

RETROSPEKCIJA PAGAL IŠTRAUKA IŠ 1795 M. VILNIAUS MIESTO PLANO

Dokumento žymuo	Lapas	Lapų	Laida
VP18-198-PP-BD-AR	1	5	0

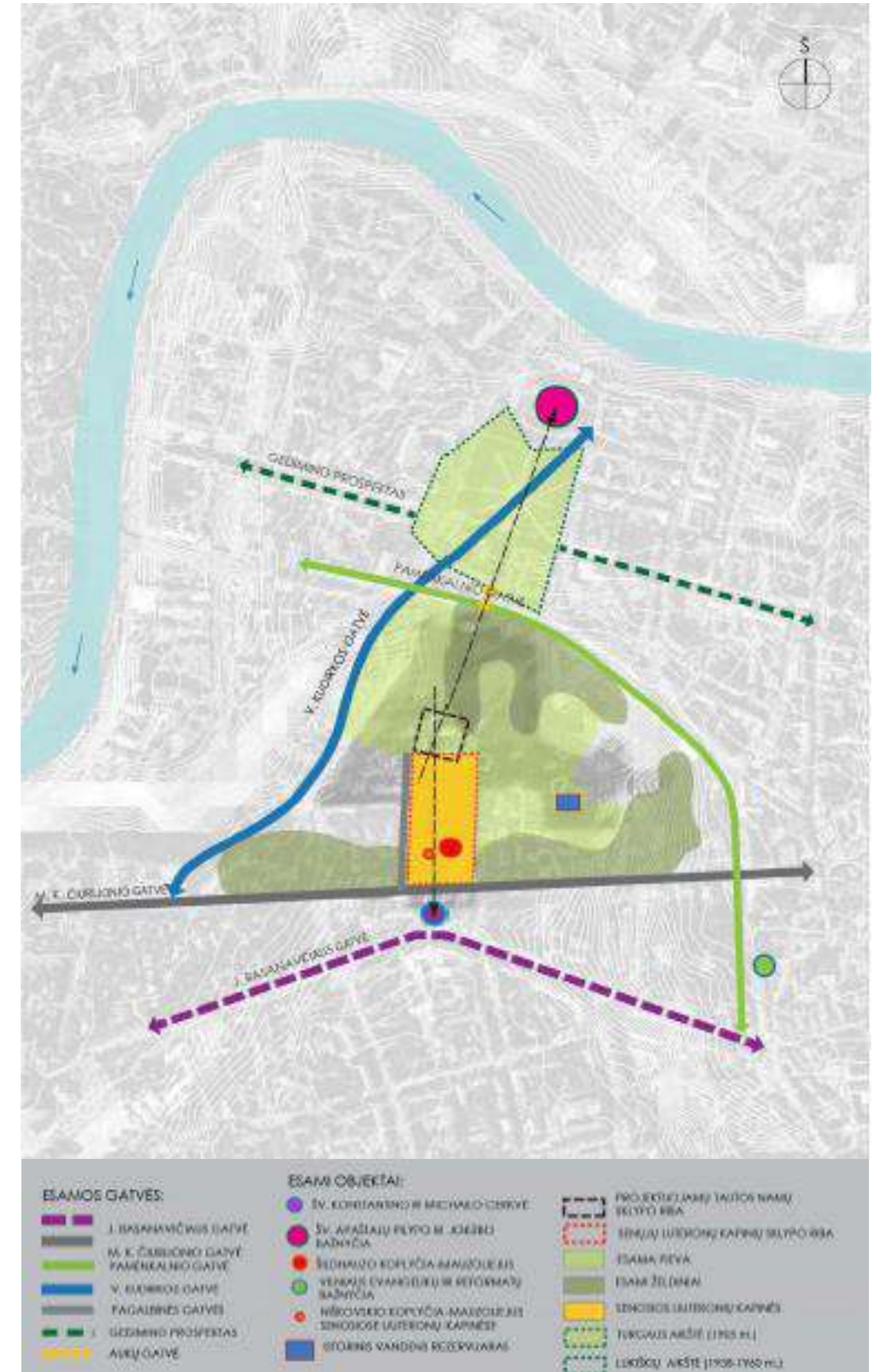
RETROSPEKCIJA PAGAL IŠTRAUKĄ IŠ 1840 M. VILNIAUS MIESTO PLANO

ESAMOS GATVĖS:	ESAMI OBJEKTAI:	PROJEKTOJAMŲ TAURŲ NAMŲ SKLYPO RIBOS
— J. BASANAVIČIAUS GATVĖ	● Šv. APŪSTALŲ PILYPO IR JORDŽO BARNIČIA	— SENŲJŲ LUTERONŲ KAPINŲ SKLYPO RIBOS
— M. K. ČURKONIO GATVĖ	● ŠEŠPAJŲ KOPILYČIA MAJSDORIS	— ESAMA PIEVA
— PAMENKALNIO GATVĖ	● VILNIAUS EVANGELIŲ IR REFORMATŲ BAČNYČIA	— ESAMI ŽELONIAI
— V. KUDRĖS GATVĖ	● NĖKONYSKO KOPILYČIA MAJSDORIS	— SENOSIOS LUTERONŲ KAPINĖS
	● SENOSIOS LUTERONŲ KAPINĖS	— LUKŠKIŲ TURGAVIETĖ (1866 m.)
	● Šv. KONSTANTINŲ IR MICHALO CERKVE	

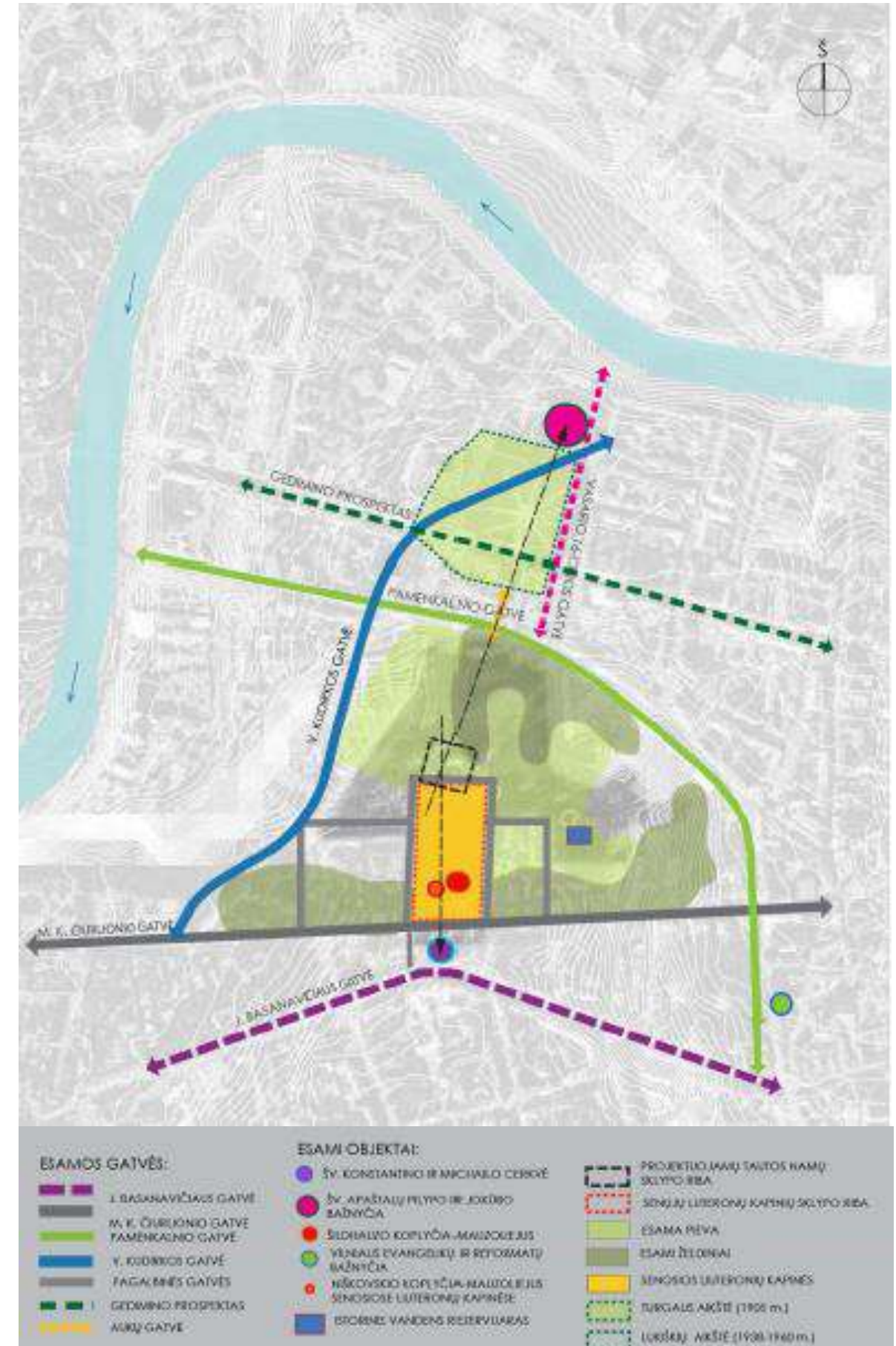
Dokumento žymuo	Lapas	Lapų	Laida
VP18-198-PP-BD-AR	2	5	0

RETROSPEKCIJA PAGAL IŠTRAUKĄ IŠ 1915M. I PUSĖS VILNIAUS MIESTO PLANO

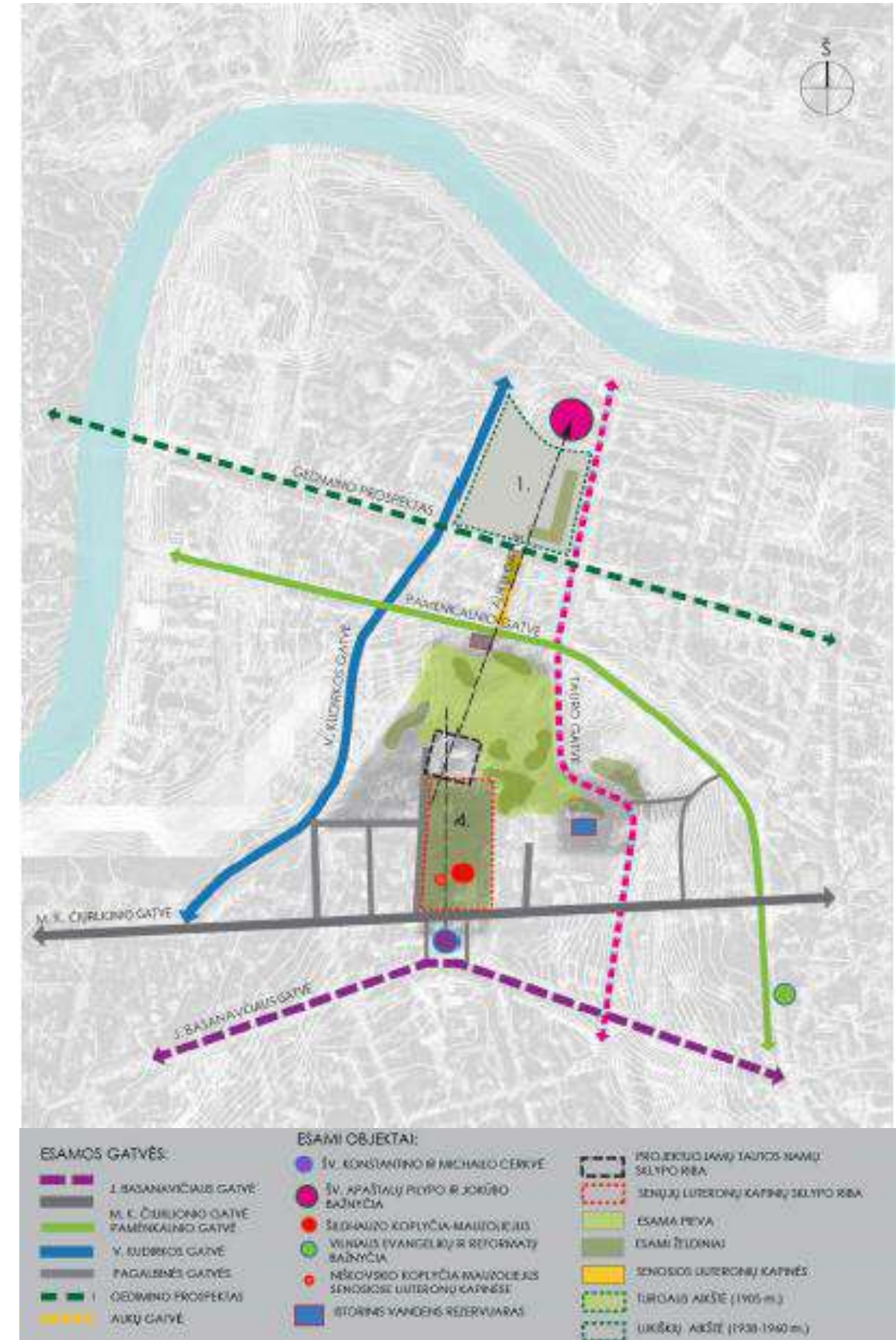
Dokumento žymuo	Lapas	Lapų	Laida
VP18-198-PP-BD-AR	3	5	0

RETROSPEKCIJA PAGAL IŠTRAUKĄ IŠ XX A. I PUSĖS VILNIAUS MIESTO PLANO

Dokumento žymuo	Lapas	Lapų	Laida
VP18-198-PP-BD-AR	4	5	0

RETROSPEKCIJA PAGAL IŠTRAUKĄ IŠ 1938 M. VILNIAUS MIESTO PLANO

Dokumento žymuo	Lapas	Lapų	Laida
VP18-198-PP-BD-AR	5	5	0

UAB „Geoinžinerija“ Leidimas tirti žemės gelmes Nr. 1051535
Įm. k. 303106983; PVM mok. k. LT100007929219, M. Sleževičiaus g. 7, Vilnius LT- 06326
Registracijos adresas: Draugystės g. 15A, Kaimynų k. Alytaus raj. sav. LT- 64316
Tel.: +370 527 29215
Mob.: +370 6793 3234
a/s LT467300010136351934
El. Paštas: marius@geoinzinerija.lt
As. Sąsk. LT- 467 30001013635 Bankas „Swedbank“ AB

PROJEKTINIŲ INŽINERINIŲ GEOLOGINIŲ TYRIMŲ ATASKAITA

UŽSAKOVAS: SJ „Vilniaus planas“

OBJEKTAS: Teritorijos prie Tauro kalno sutvarkymo projektas. Projektiniai inžineriniai geologiniai – geotechniniai tyrimai, priskirti III geotechninei kategorijai

Inž. geologė

Justina Taukinaitienė

Inž. geologas

Tomas Kaveckas

Vadovas

Marius Šližys

Tyrimų indentifikavimo numeris įmonės registre – 19075-TP-IGT

2019 m. GEGUŽĖ, VILNIUS

TURINYS

1. ĮVADAS	3
2. BENDRIEJI DUOMENYS	4
3. GEOLOGINĖ SANDARA	5
4. GRUNTŲ SUDĖTIS IR INŽINERINIAI GEOLOGINIAI SLUOKSNIAI.....	5
5. GRUNTŲ FIZINĖS IR MECHANINĖS SAVYBĖS.....	6
6. HIDROGEOLOGINĖS SALYGOS.....	8
7. GEOLOGINIAI PROCESAI IR REIŠKINIAI.....	8
8. IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS	9
9. NORMATYVINIŲ DOKUMENTŲ IR LITERATŪROS SĄRAŠAS	10

TEKSTINAI PRIEDAI

GRĖŽINIŲ KOORDINAČIŲ IR ALTITUDŽIŲ ŽINIARAŠTIS	11
TECHNINĖ UŽDUOTIS	12
TYRIMŲ PROGRAMA.....	14
TYRIMŲ DARBŲ PROGRAMOS PATVIRTINIMO RAŠTAS	16
LEIDIMAS TIRTI ŽEMĖS GELMES.....	18
TENZOZONDO (Nr. 0178) KALIBRAVIMO LIUDIJIMAS.....	19
GRUNTO LABORATORINIŲ TYRIMŲ REZULTATAI	21

GRAFINIAI PRIEDAI

1.1 GEOTECHNINIŲ RODIKLIŲ SUVESTINĖ LENTELĖ	
2.1- 2.5 GRĖŽINIŲ GEOLOGINIAI-LITOLOGINIAI STULPELIAI IR STATINIO/DINAMINIO ZONDAVIMO GRAFIKAI	
3.1- 3.5 INŽINERINIAI GEOLOGINIAI - LITOLOGINIAI PJŪVIAI	
4.1 TOPO PLANAS SU GRĖŽINIŲ VIETOMIS M:1000	
5.1 SUTARTINIŲ ŽENKLŲ LENTELĖ	
6.1 ANKSČIAU ATLIKTI GRĖŽINIAI	

1. ĮVADAS

Pagal SĮ „Vilniaus planas“ techninę užduotį ir užsakovo patvirtintą darbų programą UAB „Geoinžinerija“ 2019 metų gegužės mėnesį atliko projektinius inžinerinius geologinius tyrimus naujai statomiems ir rekonstruojamiems inžineriniams statiniams teritorijoje prie Tauro kalno, tarp Pamėnkalnio, Tauro, V. Kudirkos, M. Valančiaus ir V. Mykolaičio – Putino gatvių, Naujamiesčio sen., Vilniaus m. sav.

Tyrimų tikslas – išaiškinti projektuojamo statinio inžinerines geologines ir hidrogeologines sąlygas bei įvertinti gruntus kaip natūralius pagrindus projektuojamiems ir rekonstruojamiems statiniams. Inžineriniai geologiniai ir geotechniniai tyrimai priskiriami trečiajai geotechninei kategorijai (STR 1.04.02:2011). Tyrimo vietų kiekis ir gręžinių gylis numatytas darbų programoje ir suderintas su užsakovu. Gręžinių vietos pažymėtos topografiniame plane (4.1 grafinis priedas).

Tyrimų metodika – Inžineriniai geologiniai tyrimai atlikti ir rodiklių žymenys bei matavimo vienetai pateikti pagal STR 1.04.02:2011 [1], EN 1997-1:2004 reikalavimus. Gręžimo darbai atlikti pagal EN ISO 22475-1:2005. Grunto bandymai statiniu zondavimu (CPT) atitinka EN ISO 22476-1:2012 reikalavimus, dinamiu zondavimu (DP) atitinka EN ISO 22476-2:2005 reikalavimus. Gruntų atpažinimas, aprašymas ir klasifikavimas atitinka LST EN ISO 14688-1, LST EN ISO 14688-2.

Atliktų darbų apimtys - lauko darbų metu (1 pav.) buvo atliktas tiriamos aikštelės vizualinis įvertinimas, gręžimo įrenginiu H20S-KU sraigtinu (šnekiniu) gręžimo būdu $d = 148$ mm ir kalamuoju – koloniniu gręžimo būdu buvo išgręžta 16 gręžinių po 3-8 metrus ir 1 gręžinys iki 2 m, geologinės - litologinės sandaros nustatymui, takų dangos konstrukcijai ir konstrukcijos gyliui nustatyti. Pakėlus gruntą kas 1,0-1,5 m buvo atliekamas gruntų atpažinimas ir aprašymas bei grunto mėginių paėmimas.

1 pav. Lauko darbai

Sluoksnių ribų ir geologinio litologinio pjūvio tikslinimui bei gruntų mechaninių ir deformacinių savybių nustatymui atlikti 4 statinio zondavimo bandymai iki 4,0-7,5m gylio. Statinis zondavimas atliktas elektriniu kūginiu zondavimu pagal LST EN 1997-2:2007. Zondavimo metu kas 0,01 m nustatytas grunto pasipriešinimo stiprumas zondavimo galvutei, t.y. kūgio sprauda q_c ir paviršinė movos trintis f_s .

Sluoksnių ribų ir inžinerinio geologinio - litologinio pjūvio tikslinimui bei gruntų mechaninių ir deformacinių savybių nustatymui atliktas dinaminis zondavimas lengvu zondų (DPL) Šio zondavimo metu registruojamas smūgių skaičius (N₁₀), reikalingas zondui įgilinti 0,10 m. Dinaminio zondavimo bandymai atlikti geotechninėms savybėms įvertinti, jų stratigrafinėms riboms nustatyti.

Gruntų kūginio stiprio q_c , paviršinės movos trinties f_s , deformacijų modulio E_o , dinaminio stiprio q_d , smūgių skaičiaus N_{10} apibendrintos vertės pateiktos geotechninių rodiklių suvestinėje lentelėje (1.1 grafinis priedas).

Siekiant suteikti kaip įmanoma tikslesnius geotechninius rodiklius, buvo pasinaudota anksčiau atliktų tyrimų „Tauro kalno parko teritorijos tvarkymo projekto žvalgybiniai inžineriniai geologiniai tyrimai“, Auškelytė D., Kaveckas T., UAB „Geoinžinerija“, 2018 Vilnius. Fondo Nr.: 26607 duomenimis. Archyviniai gręžiniai iš Gr.SZ-1, 2 ir 3 pervadinti atitinkamai į Gr.SZ-1a, 2a ir 3a.

Grunto laboratoriniams tyrimams buvo paimti 9 pavyzdžiai. Laboratoriniais tyrimais nustatyta:

- granuliometrinė sudėtis,
- filtracijos koeficientas,
- natūralus drėgnis,
- takumo ir plastiškumo ribos,
- natūralus grunto ir kietų dalelių tankis.
- odometriniai bandymai
- tiesioginis kirpimas

Laboratorinius tyrimus atliko UAB „Sweco Lietuva“ laboratorijos vadovė Irena Jančiukienė.

Tyrimų metu 1 gręžinyje buvo sutiktas gruntinis vanduo, tačiau gręžskylei užbyrėjus nebuvo galimybės paimti vandens bandinių, todėl vandens bendroji cheminė analizė neatlikta.

Laboratoriniais tyrimų rezultatai pateikti tekstiniuose prieduose ir geotechninių rodiklių suvestinėje lentelėje (1.1 grafinis priedas).

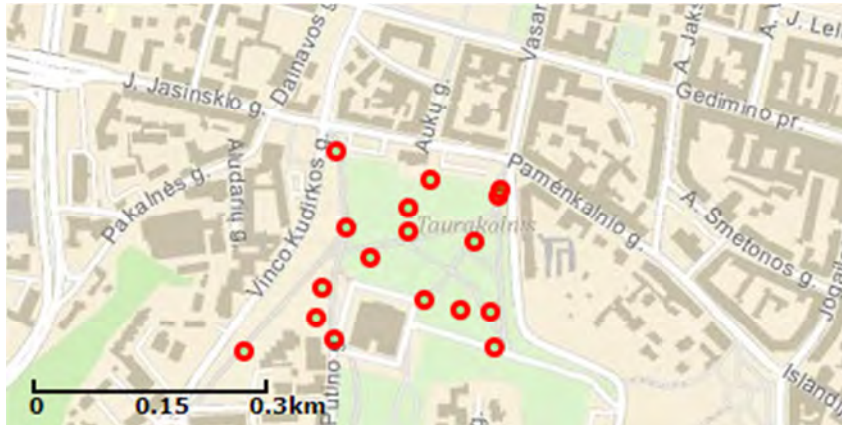
Pagal tyrimų duomenis sudaryti gręžinių geologiniai – litologiniai stulpeliai su statinio ir dinaminio zondavimo grafikais, gręžinių aprašymas, nubraižyti inžineriniai - geologiniai *litologiniai* pjūviai, sudaryta sutartinių ženklų ir geotechninių rodiklių suvestinė lentelė, parašyta ataskaita. Ataskaitą paruošė inž. geologė Justina Taukinaitienė. Lauko darbus atliko ir jiems vadovavo inžinierius geologas Tomas Kaveckas.

2. BENDRIEJI DUOMENYS

Tyrimo objekto centro koordinatės yra x –6061840m, y – 581876m (2 pav.). Tirtas plotas apima Tauro kalno teritoriją, kuri priklauso kultūros paveldui ir yra Vilniaus miesto istorinė dalis. Tiriama teritorija neužstatyta, reljefas yra kaitus.

Reljefo abs. a. sklypo ribose kinta nuo 102,08 iki 133,12 m (pagal gręžinių altitudes). Aukščių skirtumas – 31,04 m.

Geomorfologiniu požiūriu tyrimų plotas yra Neries vidurupio slėnio terasuotoje atkarpoje, erozijos procesų stipriai paveiktoje antrojoje ir trečiojoje Neries terasose. Tiriamo ploto reljefas yra kaitus didžiąją dalį tiriamo ploto sudaro kalva su terasuotais šlaitais.

2 pav. Tyrimo vietos padėties schema

3. GEOLOGINĖ SANDARA

Geologiniu požiūriu aikštelėje sutikti technogeniniai (t IV), deliuviniai (d IV), fliuvioglacialiniai (f III bl) dariniai. Augalinis sluoksnis (dirvožemis) fiksuotas vietomis, 0,20 - 0,50 m storio sluoksniu.

Technogeniniai dariniai sutikti beveik visuose gręžiniuose (išskyrus Gr.DZ-2, Gr.DZ-3 ir Gr.DZ-3.1) įvairaus storio sluoksniais. Daugiausiai tai – purūs rupieji grunta.

Deliuviniai dariniai daugiausiai būdingi šlaituose ir pašlaitėse, po technogeniniais dariniais. Tai – anksčiau buvę natūralūs grunta, kurie buvo pernešti gravitacinių veiksnių.

Fliuvioglacialiniai dariniai dažniausiai pasiekti gilesniais gręžiniais, po technogeniniais ir deliuviniais gruntais. Sudarantys grunta yra rupūs – iš viršaus dažniau purūs ar vidutinio tankumo, gilesniais gręžiniais pasiekti tankūs.

Gruntų slūgsojimas detalčiau pavaizduotas gręžinių stulpeliuose ir inžineriniuose geologiniuose pjūviuose (2.1 – 3.5 grafiniai priedai).

4. GRUNTŲ SUDĖTIS IR INŽINERINIAI GEOLOGINIAI SLUOKSNIAI

Technogeninį gruntą (t IV) – sudaro supiltas dulkingasis žvyringas smėlis ir mažai dulkingas žvyringas smėlis (**IGS-1**), dulkingasis smulkus smėlis ir dulkingasis smėlis su vietomis maža organine priemaiša (**IGS-2**), mažai dulkingas vidutinio rupumo smėlis ir žvyringas smėlis (**IGS-3**) bei mažo plastiškumo smėlingas dulkingas molis (**IGS-3a**). Bendras šių gruntų storis tirtame plote yra kaitus – mažesni storiai (0,45 – 1,10 m) labiau būdingi rytinėje – šiaurinėje dalyje, didžiausi storiai (2,60 – 3,40) dažniau aptinkami vakarinėje ir centrinėje sklypo dalyje, taip pat – šalia tiriamame plote esančių Profsajungų rūmų šiaurinės sienos. **IGS-1** ir **IGS-2** – tai grunta, kurie vietomis po esamų ir projektuojamų takų danga sudaro šalčiui atsparų sluoksnį. Mažiausias filtracijos koeficientas pagal laboratorinius tyrimus yra 0,4 m/d, žemiausia šalčiui jautrio klasė – F3.

Deliuviniai dariniai (d IV) sutikti daugiausiai šlaituose ir pašlaitėse: Gr.DZ-2 iki 1,60 m gylio, Gr.DZ-3 iki 1,20 m, Gr.DZ-3.1 iki pragręžto 3,10 m gylio, Gr.DZ-4 2,00 – 3,80 m gylio intervale, Gr.SZ-6 iki 4,60 m gylio (šiam gręžinyje 1,00 – 2,80 m gylyje deliuvinį gruntą pertraukia technogeninis), Gr.7 1,80 – 2,70 m gylyje, Gr.10 nuo 1,10 m iki pragręžtų 3,00 m, Gr.SZ-11 1,90 – 2,40 m gylio intervale ir Gr.16 nuo 1,50 m iki pragręžto 3,00 m gylio. Dažniausiai iš viršaus deliuviniuose dariniuose slūgso purus (vietomis – vidutinio tankumo) dulkingasis smulkus smėlis (**IGS-5**), giliau – vidutinio

stiprumo (**IGS-4**) ir stiprus (**IGS-4a**) mažo plastiškumo smėlingas dulkingas molis ir smėlingas molingas dulkis.

Fliuvioglacialiniai dariniai (f III bl) pasiekti ne visais gręžiniais, tačiau sutikti visuose, esančiuose 6 m ar daugiau gylio (Gr.SZ-1, Gr.DZ-3, Gr.SZ-4 ir Gr.SZ-6) ir slūgso nuo 1,20 – 4,60 m gylio. Bendrai šie dariniai slūgso nuo 0,45 – 4,60 m gylio. Sudarantys gruntai – tai purus (**IGS-6**) ir vidutinio tankumo mažai dulkingas smulkus ir vidutinio rupumo smėlis (**IGS-7**), tankus – labai tankus mažai dulkingas smulkus smėlis, vidutinio rupumo smėlis ir dulkingasis smulkus smėlis (**IGS-8**), vidutinio tankumo dulkingasis žvyringas smėlis (**IGS-8a**), stiprus smėlingas dulkis (**IGS-8b**) ir tankus dulkingasis smulkus smėlis (**IGS-9**). Purus gruntas (IGS-6) sutinkamas Gr.SZ-4 5,40 – 7,50 m gylyje, Gr.DZ-8 nuo 1,20 m iki pragręžto 3,00 m gylio (gręžinio pade po truputį tankėja) ir Gr.SZ-11 nuo 2,40 m iki pragręžto 3,00 m gylio (statiniu zonu 4 m gylyje pasiektas tankus gruntas). Nenustatyto tankumo gruntai, taip pat priskiriami **IGS-6**, sutinkami Gr.5 nuo 2,60 m ir Gr.9 nuo 0,45 m iki pragręžto 3,00 m gylio. Fliuvioglacialiniai dariniai nepasiekti gręžiniais Gr.DZ-3.1, Gr.10, Gr.DZ-12, Gr.13, Gr.DZ-15 ir Gr.16.

5. GRUNTŲ FIZINĖS IR MECHANINĖS SAVYBĖS

Gruntų mechaninių ir fizinių savybių vidurkinės vertės pateiktos geotechninių rodiklių suvestinėje lentelėje.

Laboratorijoje nustatytos gruntų fizikinės mechaninės savybės:

- granulimetrinės sudėties nustatymas ISO 17892-4:2016 (5.2 – 5.3 p.),
- gamtinio drėgno nustatymas ISO 17892-1:2014,
- takumo ir plastiškumo ribų nustatymas ISO 17892-12:202018,
- grunto kietų dalelių tankio nustatymas ISO 17892-3:2015,
- grunto tankio nustatymas ISO 17892-2:2014,
- filtracijos koeficiento nustatymas ISO 17892-11 2004,
- odometrinių deformacijų modulis pakopiniu grunto bandymu odometru ISO 17892-5:2017,
- vidinės trinties kampo ir sankibos nustatymas tiesioginio kirpimo metodu ISO 17892-10:2004,

Savitasis sunkis γ apskaičiuojamas pagal formulę:

$$\gamma = \rho * g \quad (1)$$

kur: ρ – gamtinis tankis;

g – laisvojo kritimo pagreitis (9,81 m/s²).

DPL lengvas dinaminis zondas naudojamas sluoksnių ribų patikslinimui bei gruntų stiprumo ir deformacinių savybių nustatymui, taip pat rupaus grunto tankumui nustatyti. Bandymas atliktas pagal ISO 22476-2— 2005 reikalavimus, kūgio skersmuo 36 mm, zondavimo strypų skersmuo 22 mm. Zondas įkalamas 10 kg plaktu, jo kritimo aukštis 0,50 m, smūgių skaičius fiksuojamas kas 10 cm. Sąlyginio dinaminio grunto pasipriešinimo (q_d , MPa) vertės apskaičiuotos iš koreliacinių priklausomybių (2) ir pateiktos 1. lentelėje (1.1 grafinis priedas):

$$q_d = \frac{M}{M+M'} * \frac{Mhg}{Ae} \quad (2)$$

M – plakto masė, kg

M' – priekalo, zondavimo vamzdžių ir antgalio masė, (pvz.: 18+n*6,18+1,1) kg

h – plakto kritimo aukštis, m

g – laisvojo kritimo pagreitis, mm/s^2

A – kūgio pagrindo plotas, mm^2

e – zondo įsmigis nuo 1 smūgio

Deformacijų modulio (E_0 , MPa) vertės apskaičiuotos iš koreliacinių priklausomybių (2-6) [2] ir pateiktos 1. lentelėje (1.1 grafinis priedas):

Technogeniniam netankintam gruntui, durpėms :

$$E_0 = q_c \quad (2)$$

Puriam rupiam gruntui:

$$E_0 = 3 \cdot q_c \quad (3)$$

Vidutinio tankumo – labai tankiam rupiam gruntui:

$$E_0 = 7,8 \cdot q_c^{0,71} \quad (4)$$

Nemoreniniams dulkingiems moliams, smėlingiems dulkingiems moliams:

$$E_0 = 7 \cdot q_c \quad (5)$$

Nemoreniniams dulkiam:

$$E_0 = 5 \cdot q_c \quad (6)$$

Efektyvusis vidinės trinties kampas (φ') smėliui nustatytas pagal koreliacinės priklausomybės su kūginiu stipriu (q_c) formulę:

$$\varphi' = 13,5 \cdot \lg q_c + 23 \quad (7)$$

(IGS-1) Supiltas dulkingasis žvyringas smėlis, mažai dulkingas žvyringas smėlis – kūginis stipris $q_c=4.4\text{MPa}$, šoninė trintis $f_s=42\text{kPa}$, deformacijų modulis $E_0=4.4\text{MPa}$.

(IGS-2) Supiltas dulkingasis smulkus smėlis, dulkingasis smėlis, su maža organine priemaiša – kūginis stipris $q_c=2.2\text{MPa}$, šoninė trintis $f_s=30\text{kPa}$, deformacijų modulis $E_0=2.2\text{MPa}$, dinaminis stipris $q_d=6.7\text{MPa}$.

(IGS-3) Supiltas mažai dulkingas vidutinio rupumo smėlis, žvyringas smėlis – kūginis stipris $q_c=4.2\text{MPa}$, šoninė trintis $f_s= 53\text{kPa}$, deformacijų modulis $E_0=4.2\text{MPa}$.

(IGS-4) Vidutinio stiprumo mažo plastiškumo smėlingas dulkingas molis, smėlingas molingas dulkis, minkštai plastingas - kietai plastingas – kūginis stipris $q_c=2.1\text{MPa}$, šoninė trintis $f_s= 39\text{kPa}$, deformacijų modulis $E_0=14.7\text{MPa}$.

(IGS-4a) Stiprus mažo plastiškumo smėlingas dulkingas molis, smėlingas molingas dulkis, pusiau kietas - kietas – kūginis stipris $q_c=41\text{MPa}$, šoninė trintis $f_s= 10.8\text{kPa}$.

(IGS-5) Purus dulkingasis smulkus smėlis, vietomis - vidutinio tankumo – kūginis stipris $q_c=3.4\text{MPa}$, šoninė trintis $f_s=46\text{kPa}$, deformacijų modulis $E_0=10.2\text{MPa}$, dinaminis stipris $q_d= 4.3\text{MPa}$.

(IGS-6) Purus mažai dulkingas smulkus smėlis, vidutinio rupumo smėlis, dulkingasis smulkus smėlis – kūginis stipris $q_c=4.2\text{MPa}$, šoninė trintis $f_s=59\text{kPa}$, deformacijų modulis $E_o=12.6\text{MPa}$, dinaminis stipris $q_d= 4.0\text{MPa}$, gamtinis tankis $\rho=1.61\text{ Mg/m}^3$, poringumo koeficientas $e=0.72\text{vnt. d.}$

(IGS-7) Vidutinio tankumo mažai dulkingas smulkus smėlis, vidutinio rupumo smėlis – kūginis stipris $q_c=6.8\text{MPa}$, šoninė trintis $f_s= 68\text{kPa}$, deformacijų modulis $E_o=30.4\text{MPa}$.

(IGS-8) Tankus - labai tankus mažai dulkingas smulkus smėlis, vidutinio rupumo smėlis, dulkingasi smukus smėlis – kūginis stipris $q_c=12.1\text{MPa}$, šoninė trintis $f_s=114\text{kPa}$, deformacijų modulis $E_o=45.8\text{MPa}$, dinaminis stipris $q_d= 29.4\text{MPa}$, gamtinis tankis $\rho=1.77\text{ Mg/m}^3$, poringumo koeficientas $e=0.61\text{vnt. d.}$

(IGS-8a) Vidutinio tankumo dulkingasis žvyringas smėlis – kūginis stipris $q_c=6.7\text{MPa}$, šoninė trintis $f_s=68\text{kPa}$, deformacijų modulis $E_o=30.1\text{MPa}$, gamtinis tankis $\rho=1.70\text{ Mg/m}^3$, poringumo koeficientas $e=0.68\text{vnt. d.}$

(IGS-8b) Stiprus smėlingas dulgis – kūginis stipris $q_c=3.9\text{MPa}$, šoninė trintis $f_s= 155\text{kPa}$, deformacijų modulis $E_o=19.5\text{MPa}$.

(IGS-9) Tankus dulkingasis žvyringas smėlis – kūginis stipris $q_c=16.7\text{MPa}$, šoninė trintis $f_s= 167\text{kPa}$, deformacijų modulis $E_o=57.6\text{MPa}$.

6. HIDROGEOLOGINĖS SALYGOS

Hidrogeologinės statybos sklypo sąlygos charakterizuojamos remiantis požeminio vandens lygio stebėjimais gręžiniuose lauko darbų vykdymo metu.

2019 metų gegužės mėnesį vykusių lauko darbų metu požeminis vanduo sutiktas lokaliai, tik Gr.SZ-1 6,50 m (95,58 m abs. a.) gylyje ir Gr.SZ-4 1,80 m (121,11 2 abs. a.) nuo esamo žemės paviršiaus.

Gr.SZ-4 tai podirvio vanduo, kurį talpina deliuvinės kilmės smėlingo dulkingo molio sluoksnis, taip pat vanduo laikosi ir aukščiau esančių supiltų gruntų sluoksnio pade. Iš viso apvandeninto sluoksnio storis – 0,20 m. Podirvio vanduo yra laikinai susikaupiantis dėl kritulių ar pavasarinio polaidžio ir sausesniais periodais gali būti neaptinkamas. Jo poveikis lokalus.

Gruntinis vanduo sutiktas žemiausioje tyrinėto ploto vietoje Gr.SZ-1 6,50 m (95,58 m abs. a.) gylyje. Vandeni talpinantis gruntas – fliuvioglacialinės kilmės smėlis. Vandeningo sluoksnio storis siektų apie 1,50 m arba daugiau, tikslus storis nenustatytas, kadangi apatinė vandenspara nebuvo pasiekta.

Lietingais laikotarpiais ir pavasarinio polaidžio metu podirvio vanduo virš deliuvinės kilmės smulkiųjų gruntų gali laikinai kauptis ir kituose gręžiniuose. Gruntinio vandens lygis gali pakilti iki 2 m virš lauko darbų metu nustatyto lygio.

7. GEOLOGINIAI PROCESAI IR REIŠKINIAI

Tyrinėtoje teritorijoje aktyvūs geologiniai procesai nepastebėti. Kadangi šlaitai sutvarkyti nuošliaužų ir solifliukcinių procesų pėdsakų nepastebėta. Tačiau pagal istorinius duomenys netolimoje praeityje šiuose šlaituose po didelių liūčių yra įvykę nedidelės nuošliaužos ir išplovos, todėl žemės darbus reikėtų vykdyti atsargiai, vengti pažeisti didesnius plotus šlaitų augalijos, bei reguliuoti kritulių vandenų nuvedimą lietinguoju metų periodu.

8. IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

1. Tyrimų plotas yra Neries vidurupio slėnio terasuotoje atkarpoje, erozijos procesų stipriai paveiktoje antrojoje ir trečiojoje Neries terasose. Tiriama teritorija apima taip vadinama Tauro kalną, beveik neužstatyta, reljefas kaitus, bet sutvarkytas.
2. Geologinį pjūvį sudaro technogeniniai, deliuviniai ir fliuvioglacialiniai dariniai.
3. Technogeninis gruntas sudarytas iš dulkingojo žvyringo smėlio ir mažai dulkingo žvyringo smėlio (IGS-1), supilto dulkingojo smulkaus smėlio ir dulkingojo smėlio (IGS-2), supilto mažai dulkingo vidutinio rupumo ir žvyringo smėlio (IGS-3) ir mažo plastiškumo smėlingo molingo dulkių (IGS-4).
4. Deliuviniai dariniai – tai vidutinio stiprumo (IGS-4) ir stiprus (IGS-4a) mažo plastiškumo smėlingas dulkingas molis ir smėlingas molingas dulkis bei purus dulkingasis smulkus smėlis (IGS-5).
5. Fliuvioglacialinius darinius sudaro purus (IGS-6) ir vidutinio tankumo mažai dulkingas smulkus ir vidutinio rupumo smėlis (IGS-7), tankus – labai tankus mažai dulkingas smulkus smėlis, vidutinio rupumo smėlis ir dulkingasis smulkus smėlis (IGS-8), vidutinio tankumo dulkingasis žvyringas smėlis (IGS-8a), stiprus smėlingas dulkis (IGS-8b) ir tankus dulkingasis smulkus smėlis (IGS-9).
6. Tyrimo metu požeminis vanduo sutiktas tik Gr.SZ-1 6,50 m gylyje (gruntinis) ir Gr.SZ-4 1,80 m gylyje (podirvio). Lietingais laikotarpiais ir pavasarinio polaidžio metu podirvio vanduo virš deliuvinės kilmės smulkiųjų gruntų gali laikinai kauptis ir kitose vietose. Gruntinio vandens lygis gali pakilti iki 2 m virš lauko darbų metu nustatyto lygio.
7. Geotechniniu požiūriu pagal STR 1.04.02:2011 „Inžineriniai geologiniai ir geotechniniai tyrimai“ 2 priedą inžinerinės geologinės sąlygos yra sudėtingos – tirtame objekte kaitus reljefas, dideli storiai pilto grunto.
8. Gręžskylei užbyrėjus nebuvo galimybės paimti vandens mėginių, todėl bendroji vandens cheminė analizė nebuvo nustatyta. Pagal tyrimų darbų programą numatyto 6 m ar gilesnio gręžinio vieta gręžimo agregatais buvo neprivažiuojama, todėl Gr.DZ-2 išgręžtas rankiniu būdu iki 2,8 m gylio, o vietoje jo iki 6 m pragręžtas artimesnis gręžinys Gr.SZ-6.
9. Reikia atkreipti dėmesį į vietomis esančius didelius storius supiltų gruntų ir vietomis esančių purių gruntų. Tiesiant takus racionaliausia būtų šiuos gruntus sutankinti iki sankasos viršutinei daliai keliamų reikalavimų o dangos konstrukcija rengti naujai iš tam tinkamų medžiagų.
10. Laidžių pamatų pagrindais galima naudoti visus gruntus prieš tai juos papildomai sutankinus. Naudojant polinius pamatus rekomenduotina juos atremti į žemiau pilto grunto esančius natūralius nepurius gruntus..
11. IGS-1 ir IGS-2 – tai gruntai, kurie vietomis po esamų ir projektuojamų takų danga sudaro šalčiui atsparų sluoksnį. Mažiausias filtracijos koeficientas pagal laboratorinius tyrimus yra 0,4 m/d, žemiausia šalčiui jautrio klasė – F3.
12. Pateiktos gruntų geotechninių rodiklių vertės taikytinos tik su sąlyga, kad gruntai bus apsaugoti nuo gamtinės sąrangos suardymo, peršalimo, išdžiūvimo bei išmirkimo.

Sudarė:

inž. geologė Justina Taukinaitienė

9. NORMATYVINIŲ DOKUMENTŲ IR LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Statybos techninis reglamentas STR 1.04.02:2011. "Inžineriniai geologiniai ir geotechniniai tyrimai";
2. Projektinių inžinerinių geologinių ir geotechninių tyrimų rekomendacijos. (2015);
3. Lietuvos standartas LST EN 1997-1. Eurokodas 7. „Geotechninis projektavimas. 1 dalis. Pagrindinės taisyklės“ (2006);
4. Lietuvos standartas LST EN 1997-2. Eurokodas 7. „Geotechninis projektavimas. 2 dalis. Pagrindo tyrinėjimai ir bandymai“ (2009).
5. Lietuvos standartas LST EN ISO 14688-1. „Geotechniniai tyrinėjimai ir bandymai. Gruntų atpažintis ir klasifikavimas. 1 dalis. Atpažintis ir aprašymas“ (2007);
6. Lietuvos standartas LST EN ISO 14688-2. „Geotechniniai tyrinėjimai ir bandymai. Gruntų atpažintis ir klasifikavimas. 2 dalis. Klasifikavimo principai“ (2007);
7. Žemės gelmių registro tvarkymo taisyklės. Žin., 2013, Nr.113-5677.
8. R IGGT 15 „Automobilių kelių inžinerinių geologinių ir geotechninių bei statinio tyrimų rekomendacijos“.
9. Valstybinė geologijos informacinė sistema GEOLIS. www.lgt.lt.

GRĘŽINIŲ KOORDINAČIŲ IR ALTITUDŽIŲ ŽINIARAŠTIS

Objekto pavadinimas: Teritorijos prie Tauro kalno sutvarkymo projektas

Gręžinius nužymėjo ir pririšo:

UAB „Geoinžinerija“, Inž. geologas T. Kaveckas

Koordinacių sistema – LKS-94

Aukščių sistema –LAS 07

Planinio pririšimo būdas:

Linijinis

Koordinacių nustatymo metodas:

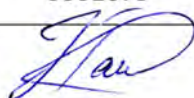
GPS

Altitudžių nustatymo metodas:

Interpoliuojant toponuotrauką

Eilės Nr.	Gręžinio Nr.	Koordinatės, m		Altitudė, m	Gręžinio gylis, m
		X	Y		
1.	Gr.SZ-1	6061943	581764	102.08	8.0
2.	Gr.DZ-2	6061907	581887	106.72	2.8
3.	Gr.DZ-3	6061885	581977	110.80	6.0
4.	Gr.DZ-3.1	6061892	581980	108.00	2.0
5.	Gr.SZ-4	6061842	581778	122.91	8.0
6.	Gr.5	6061869	581858	131.46	3.0
7.	Gr.SZ-6	6061838	581858	120.06	6.0
8.	Gr.7	6061802	581808	125.52	3.0
9.	Gr.DZ-8	6061764	581744	129.01	3.0
10.	Gr.9	6061824	581945	120.29	3.0
11.	Gr.10	6061736	581927	128.97	3.0
12.	Gr.SZ-11	6061733	581968	126.01	3.0
13.	Gr.DZ-12	6061680	581643	126.66	3.0
14.	Gr.13	6061725	581738	130.47	3.0
15.	Gr.14	6061696	581761	133.12	3.0
16.	Gr.DZ-15	6061747	581881	131.26	3.0
17.	Gr.16	6061685	581973	128.94	3.0
18.	Gr.SZ-1a	6061780	581784	132.30	9.0
19.	Gr.SZ-2a	6061742	581869	132.27	10.0
20.	Gr.SZ-3a	6061679	58173	132.68	9.0

Sudarė:

inž. geologė Justina Taukinaitienė

Statybos techninio reglamento
STR 1.04.02:2011 „Inžineriniai
geologiniai ir geotechniniai tyrimai“
4 priedas

TECHNINĖ UŽDUOTIS

Priedas prie 2019-03-06 sutarties Nr. ; užsakymas

IGG tyrimų stadija (pabraukti): žvalgybiniai, projektiniai, papildomi – kontroliniai

Projektuojamo statinio pavadinimas: Teritorijos prie Tauro kalno sutvarkymo projektas

Projektuojamo statinio adresas (savivaldybė, seniūnija, gyvenvietė, gatvė, statinio numeris): Teritorija tarp Pamėnkalnio, Tauro, V. Kudirkos, M. Valančiaus ir V. Mykoliaičio-Putino gatvių, Naujamiesčio sen., Vilniaus m. sav.

Užsakovo ir/ar projektuotojo duomenys (pavadinimas, adresas, telefonas, faksas, el. paštas): SĮ „Vilniaus planas“, Konstitucijos pr. 3 Vilnius. Architektė Eglė Biretienė. Tel.: 8 685 27975.
egle.biretiene@vplanas.lt

Statybos rūšis (pabraukti): nauja statyba, rekonstrukcija, kapitalinis remontas, kita

Statinio paskirtis (pagal STR 1.01.09:2003): Susisiekimo komunikacijos, kiti transporto statiniai (8.6); keliai (8.1); Sporto paskirties inžineriniai statiniai (11); kitos paskirties inžineriniai statiniai (12).

Statinio kategorija: Ypatingasis statinys.

Geotechninė kategorija (projektiniuose tyrimuose) (pabraukti): pirma, antra, trečia.

Statinio projektavimo specialiosios sąlygos (jei nustatytos): Kultūros paveldo teritorija, Vilniaus miesto istorinė dalis, Naujamiestis, reljefas su neužstatytais Tauro kalno šlaitais

Duomenys apie projektuojamo statinio parametrus: Nenustatyta.

Numatomi pamatų konstrukcijų variantai: takų dangos konstrukcija, poliniai pamatai laiptams.

Perduodamos į pagrindą apkrovos ir jų intensyvumas: Nenustatytos.

Kiti parametrai: Nėra.

Statybvietės centro koordinatės (LKS-94): X – 6061839.98; Y – 581875.91.

Statybos sklypo ribos ir ribų koordinatės:

Numeris	X	Y
1	6061956.33	581759.76
2	6061954.20	581774.31
3	6061941.48	581771.99
4	6061931.95	581826.46
5	6061948.49	581829.29
6	6061947.89	581844.91
7	6061907.56	581845.02
8	6061907.53	581878.33
9	6061941.21	581883.84
10	6061939.05	581894.90
11	6061915.96	581890.15

Numeris	X	Y
12	6061901.99	581962.74
13	6061924.57	581967.20
14	6061649.23	582094.35
15	6061648.19	582093.88
16	6061673.88	582014.17
17	6061662.45	582010.48
18	6061639.39	582082.20
19	6061623.00	582078.45
20	6061641.70	581883.19
21	6061694.21	581883.52
22	6061692.46	581861.73
23	6061668.42	581853.87
24	6061695.85	581754.70
25	6061711.36	581699.42
26	6061615.95	581640.63
27	6061611.86	581577.40
28	6061804.53	581715.78

Papildomai nustatomi geotechniniai parametrai: qc – kūginis stipris arba qd – dinaminis kūginis stipris.

Normatyvinių dokumentų, kuriais vadovaujantis atliekami tyrimai, sąrašas:

1. STR 1.04.02:2011 „Inžineriniai geologiniai ir geotechniniai tyrimai“.
2. Automobilių kelių inžinerinių geologinių ir geotechninių bei statinio tyrimų rekomendacijos R IGGT 15.
3. LST EN 1997-1:2006 ir LST EN 1997-2:2007.

Ankščiau sklype atlikti geologiniai tyrimai: Duomenų nėra.

Kiti papildomi reikalavimai:

1. Gruntų pavadinimai pagal LST EN ISO 14688-1,2 reikalavimus, žymuo pagal LST 1331:2015.
2. Nustatyti šalčiui atspariam sluoksniui sutankinto grunto filtracijos koeficientą (kf) ir pateikti teorinę deformacijos modulio E_{v2} reikšmę (maksimaliai sutankinus).
3. Ataskaitų kiekis ir formatas: 2 popieriuje ir 1 skaitmeninėje formoje (AutoCad aplinkoje).

PRIDEDAMA:

1. Objekto vieta ir gręžinių taškai (.dwg formate).

Užsakovas L.e.p. projektavimo skyriaus vadovas Vladas Treinys 2019-03-06
V., pavardė, parašas, data

Architektė Eglė Biretienė 2019-03-06
V., pavardė, parašas, data

Užduotį gavau (tyrimų įmonės atstovas)..... 20190306
V., pavardė, parašas, data

TVIRTINU

parašas

EGLĖ BIRETIENĖ

vardas, pavardė

2019 m. balandžio mėn. 1 d.

PROJEKTINIŲ INŽINERINIŲ GEOLOGINIŲ TYRIMŲ DARBŲ PROGRAMA

1. PROJEKTO PAVADINIMAS: Teritorijos prie Tauro kalno sutvarkymo projektas
2. STATINIO PAVADINIMAS: Teritorija prie Tauro kalno
3. STATYBOS VIETA (ADRESAS): Teritorija tarp Pamėnkalnio, Tauro, V. Kudirkos, M. Valančiaus ir V. Mykolaičio – Putino gatvių, Naujamiesčio sen., Vilniaus m. sav.
4. STATYTOJAS: „Vilniaus planas“, Konstitucijos pr.3 Vilnius
5. STATINIO KATEGORIJA: Ypatingasis statinys
6. STATINIO PROJEKTO ETAPAS: Techninis projektas
7. STATYBOS RŪŠIS: Nauja statyba, rekonstrukcija, kita
8. GEOTECHNINĖ KATEGORIJA: III geotechninė kategorija
9. TYRIMŲ PLOTO RIBOS:

Numeris	X	Y
1.	6061956.33	581759.76
2.	6061954.20	581774.31
3.	6061941.48	581771.99
4.	6061931.95	581826.46
5.	6061948.49	581829.29
6.	6061947.89	581844.91
7.	6061907.56	581845.02
8.	6061907.53	581878.33
9.	6061941.21	581883.84
10.	6061939.05	581894.90
11.	6061915.96	581890.15
12.	6061901.99	581962.74
13.	6061924.57	581967.20
14.	6061649.23	582094.35
15.	6061648.19	582093.88
16.	6061673.88	582014.17
17.	6061662.45	582010.48
18.	6061639.39	582082.20
19.	6061623.00	582078.45
20.	6061641.70	581883.19

21.	6061694.21	581883.52
22.	6061692.46	581861.73
23.	6061668.42	581853.87
24.	6061695.85	581754.70
25.	6061711.36	581699.42
26.	6061615.95	581640.63
27.	6061611.86	581577.40
28.	6061804.53	581715.78

10. TYRIMŲ TIKSLAS: Nustatyti tvarkyti numatytoje teritorijoje esančias inžinerines geologines bei hidrogeologines sąlygas ir įvertinti gruntus kaip natūralius pagrindus statyti ir rekonstruoti planuojamiems statiniams.

11. TYRIMŲ UŽDAVINIAI: Grežiant gręžinius, atliekant lauko bandymus ir laboratorinius tyrimus nustatyti inžinerines geologines ir hidrogeologines sąlygas, bei nustatyti bei įvertinti pagrindo gruntus.

12. TRUMPA INŽINERINIO GEOLOGINIO KARTOGRAFAVIMO BEI ANKSTESNIŲ TYRIMŲ ARCHYVINĖS MEDŽIAGOS IR DUOMENŲ ANALIZĖ IR VERTINIMAS:

Pagal Valstybinės geologijos informacinės sistemos „Geolis“ duomenis, tiriama teritorija yra Neries vidurupio slenio terasuotoje atkarpoje, I-III Neries terasose. Iš viršaus turėtų būti sutinkami aliuvinės kilmės dariniai ir senieji aliuviai, giliau gali būti pasiekti Medininkų kilmės kraštiniai fluvio-glacialiniai dariniai. Reljefas kaitus, teritorijoje esama natūralių šlaitų, kurie vėliau buvo dirbtinai performuoti, todėl yra galimybė aptikti deliuvinius darinius.

13. ANKSČIAU ATLIKTŲ TYRIMŲ ATASKAITŲ SĄRAŠAS:

„Tauro kalno parko teritorijos tvarkymo projekto žvalgybiniai inžineriniai geologiniai tyrimai“, Auškelytė D., Kaveckas T., UAB „Geoinžinerija“, 2018 Vilnius. Fondo Nr.: 26607.

14. TYRIMŲ APIMTYS:

Planuojamam pastatui numatoma atlikti 13 gręžinių iki 6 m gylio, bet ne žemiau 2 m silpnų gruntų pado, 6 gręžinius ne daugiau 6 m gylio, sluoksnių geometrijos ir litologinės sudėties ir nustatymui bei atlikti statinio zondavimo bandymus prisilaikant EN ISO 22476-1 reikalavimų arba dinaminio zondavimo bandymus pagal EN ISO 22476-2:2005 reikalavimus. Preliminarios su užsakovu suderintos gręžinių vietos pateiktos topografiniame plane. Gruntams aprašyti ir nesuardytos sandaros mėginiams paimti planuojama gręžimą atlikti šnekinių, dalį gręžinių kalamuoju koloniniu būdu, nepavykus paimti nesuardytos sandaros mėginių jų sąranga bus atkurta. Laboratoriniams tyrimams planuojama paimti 5-10 grunto ėminių. Laboratorijoje bus nustatoma granulimetrinė analizė (5-10 vnt.), dalelių ir gamtinis tankis (4-8 vnt.), drėgnis (bent 4 vnt.), filtracijos koeficientas (5-10 vnt.), odometriniai bandymai (1-3 vnt.), suminės sankibos nustatymas kirpimo bandymais (1-3 vnt.) jeigu bus sutikti smulkieji gruntai - takumo ir plastiškumo ribos (bent 4 vnt.), Aptikus gruntinį vandenį, numatoma paimti vandens mėginį (bent 1 vnt.) ir atlikti bendrąją cheminę analizę. Laboratorijoje pagal šiuos standartus bus atliekamas: vandens kiekio nustatymas LST CEN ISO 17892-1:2015, granulimetrinės sudėties nustatymas LST EN ISO 17892-4:2017, takumo ir plastiškumo ribų nustatymas CEN ISO/TS 17892-12:2018, grunto dalelių tankio nustatymas LST EN ISO 17892-2:2016, tūrinio tankio nustatymas LST CEN ISO 17892-3:2015, pralaidumo vandeniui nustatymas LST CEN ISO/TS 17892-4:2005, vandens bendroji cheminė analizė (LST EN ISO 10304, LST EN SD 491, LST ISO 6332), odometriniai bandymai (CEN ISO/TS 17892-5:2004), suminės sankibos (C) nustatymas kirpimo bandymais (CEN ISO/TS 17892-10:2004).

Pagal lauko ir laboratorinių tyrimų duomenis bus paruošta tyrimų ataskaita. Joje bus pateiktas gręžinių ir bandymų taškų koordinatų ir altitudžių žiniaraštis, gręžinių stulpeliai, geotechninio zondavimo grafikai, geologiniai litologiniai pjūviai, suvestinė fizinių mechaninių savybių ir geotechninių parametrų lentelė bei parašytas aiškinamasis raštas. Paruošta ataskaita bus pateikta LGT ir tyrimų užsakovui.

15. YPATINGI REIKALAVIMAI: Nėra

16. TYRIMŲ PROGRAMOS VYKDYMAS IR DUOMENŲ PATEIKIMAS:

Pagal statybos techninio reglamento STR 1.04.02:2010 „Inžineriniai geologiniai (geotechniniai) tyrimai“ nuostatas ataskaitos egzempliorius atspausdintoje ir skaitmeninėje formoje pateikiamas Lietuvos geologijos tarnybai prie AM.

17. NORMINĖ BAZĖ:

IGG tyrimus atlikti pagal :

- STR 1.04.02:2011 „Inžineriniai geologiniai ir geotechniniai tyrimai“.
- STR 1.04.03:2012 „Inžineriniai geologiniai ir geotechniniai tyrimai Šiaurės Lietuvos karstiniame rajone“
- LST EN 1997-2:2007 „Eurokodas 7. Geotechninis projektavimas. 1 dalis. Pagrindinės taisyklės“.
- LST EN 1997-2:2007 „Eurokodas 7. Geotechninis projektavimas. 2 dalis. Pagrindo tyrinėjimai ir bandymai“.

Gruntų aprašymas pateikti pagal LST EN ISO 14688-1,2

Laboratoriniai tyrimai pagal;

- LST CEN ISO/TS 17892-1:2015, LST EN ISO/TS 17892-2:2016, LST EN ISO/TS 17892-4:2017, LST CEN ISO/TS 17892-4:2005, LST CEN ISO/TS 17892-5:2017, LST CEN ISO/TS 17892-7:2018, LST CEN ISO/TS 17892-10:2005, CEN ISO/TS 17892-12:2018, ASTM D 2974:2014, LST EN ISO 14911, LST ISO 10304-1, LST ISO 9963-1.

18. VYKDYTOJŲ SĄRAŠAS:

- UAB „Geoinžinerija“ – geologiniai – geotechniniai tyrimai
- UAB „Sweco Lietuva“ – grunto laboratoriniai tyrimai
- UAB „Vandens Tyrimai“ – vandens mėginių tyrimai.

Programą parengė: Tyrimų darbų vadovas Marius Šližys
(pareigos, v., pavardė, parašas)

PRIDEDAMA:

1. *Techninė užduotis (kopija, 2. lapai).*
2. *Planas su lauko darbų tyrimų vietomis (kopija, 1 lapas).*

**LIETUVOS GEOLOGIJOS TARNYBA
PRIE APLINKOS MINISTERIJOS**

Biudžetinė įstaiga, S. Konarskio g. 35, LT-03123 Vilnius, tel.: (8 5) 233 2889, 233 2482,
el. p. lgt@lgt.lt, http://www.lgt.lt.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188710780

UAB „Geoinžinerija“

2019-04-23 Nr. (4)-1.7-2558

↓

2019-04-18 ŽGT-2019-814

DĖL INŽINERINIŲ GEOLOGINIŲ TYRIMŲ PROGRAMOS VERTINIMO

Lietuvos geologijos tarnyba prie Aplinkos ministerijos (toliau – Tarnyba), vadovaudamasi Tarnybos nuostatų 9.2.1.4 punktu, įvertino Jūsų įmonės parengtą inžinerinių geologinių ir geotechninių tyrimų darbų programą objektui „Teritorijos prie Tauro kalno sutvarkymo projektas“ (toliau – Tyrimų programa).

Nustatyta, kad Tyrimų programa parengta atsižvelgiant į statybos techninio reglamento STR 1.04.02:2011 „Inžineriniai geologiniai ir geotechniniai tyrimai“ nuostatas.

Direktorė

Jolanta Čyžienė

Stasys Antušas tel. (8 5) 233 3775, el.p. stasys.antusas@lgt.lt

Lietuvos geologijos tarnybos prie
Aplinkos ministerijos direktoriaus
2013 m. rugsėjo 13 d. įsakymo Nr. 1-135
priedas

LIETUVOS GEOLOGIJOS TARNYBA
PRIE APLINKOS MINISTERIJOS

L E I D I M A S

TIRTI ŽEMĖS GELMES

2013-09-13 Nr. 1051535

(data)

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos žemės gelmių įstatymu, **l e i d ž i a m a :**

UAB „Geoinžinerija“

(juridinio asmens pavadinimas/fizinio asmens vardas pavardė)
(kodas (taikoma juridiniams asmenims), 303106983 buveinė (adresas)
Alytaus r. sav., Kaimynų k., Draugystės g 15A)

nuo 2013-09-13
(leidimo įsigaliojimo data)

atlikti:

ekogeologinį tyrimą;
inžinerinį geologinį (geotechninį) tyrimą;
mechaninį tyrimo, eksploatacijos (išskyrus angliavandenilių) ir kitos paskirties
gręžinių gręžimą bei likvidavimą;
požeminio vandens (visų rūšių, taip pat ir žemės gelmių šiluminės energijos)
paiešką ir žvalgybą.

Direktoriaus pavaduotojas,
einantis direktoriaus pareigas

Jonas Satkūnas

AB „VILNIAUS METROLOGIJOS CENTRAS“

LIETUVOS
NACIONALINIS
AKREDITACIJOS
BIURASKALIBRAVIMAS
ISO/IEC 17025

Nr. LA. 02.023

KALIBRAVIMO LIUDIJIMAS

Nr. 013867

CALIBRATION CERTIFICATE

Number of pages	2
Page	1
Applicant	UAB „Geinžinerija“, Company Code: 303100963
Instrument	Cone CPT, S.N.: 0216; Indicator GLR 1503 N ,Maximum load: 100 kN
Calibration Method	Comparison method using calibration procedure KM M 2001 09
Location (where the calibration were carried out)	Dainavos g. 7-25, Tauragė, LT-72277
Enviromental Conditions	Temperature: 20,5 Humidity: 42%
Period (date of calibration)	22-08-2017
Results	On the 2-nd page. Calibration report No. 6034 The measurement have been executed using the following standards for which the traceability to national standards has been demonstrated towards unbreakable chain of calibration: proving instruments, trade mark HBM C18/500 kN, Ser. No. 002874TY; Z4A/50 kN, Ser. No. 18493037 , measuring amplifier MGCplus, Ser.No. 801229358
Traceability	
Date of delivery of Calibration Certificate	22-08-2017

Engineer

Ivas Indilas

Chief of the Department - Technical Manager

Leonas Naujokaitis

Calibration results are related only to the instrument has been calibrated.

Uncertainty: The expanded uncertainty is based on a standart uncertainty multiplied by a coveradge factor of $k=2$, which provides a confidence level of approximately 95%. The standart uncertainty has been determined in accordance with EA-4/02.

Neapibrėžtis. Išplėstinė neapibrėžtis apskaičiuota suminę standartinę neapibrėžtį padauginus iš koeficiento $k=2$, kuri, esant normaliniam skirstiniui, atitinka 95% pasikliautinumo lygmenį. Standartinė neapibrėžtis paskaičiuota pagal EA-4/02M.

Dainaus ir Girėno g. 23
LT-02189 Vilnius, LIETUVA
Tel. (8 5) 230 6276
Faks. (8 5) 230 6364
El. paštas vmc@vmc.lt
internetas www.vmc.lt

Nacionalinis akreditacijos biuras prie Ūkio
ministerijos yra Europos akreditacijos organizacijos
(EA) Daugiašalių pripažinimo susitarimų signataras
kalibravimo laboratorijų akreditavimo srityje

Kalibravimo liudijimas gali būti dauginamas tik pilnai.
Atskiras kalibravimo liudijimo dalis galima dauginoti
tik gavus raštiną kalibravimo laboratorijos leidimą.

CALIBRATION CERTIFICATE
013867

Number of pages 2
Page 2

RESULTS OF CALIBRATION

Calibration point	Cone press error at calibration point, kN	Expanded uncertainty,%
Sleeve Friction: Load limit 15,0 kN, Area 150 cm ² (15,0 kN equals 1,00 Mpa)		
1,50 kN	-0,01	± 0,57
3,00 kN	0,00	± 0,26
6,00 kN	0,02	± 0,22
9,00 kN	0,04	± 0,17
15,00 kN	0,06	± 0,10
Cone resistance: Load limit 100,0 kN, Area 10 cm ² (100,0 kN equals 100 Mpa)		
10,00 kN	0,03	± 0,23
20,00 kN	0,07	± 0,09
30,00 kN	0,11	± 0,07
40,00 kN	0,12	± 0,06
50,00 kN	0,12	± 0,08
60,00 kN	0,10	± 0,12
70,00 kN	0,04	± 0,11
80,00 kN	0,02	± 0,10
90,00 kN	0,01	± 0,09
100,00 kN	-0,05	± 0,07

Indicated values usable for state of cone press in the time of calibration.

Engineer

Ivas Indilas

Projektas:		Teritorija prie Tauro kalno															Grunto pavadinimas					
Eil. Nr.	Grėžinio Nr.	Nr.	nuo iki	Skaitiklyje - likęs gruntas, vardiniklyje - išsijotas per sietą gruntas, %															Tankis Mg/m ³	Drežnis %	Grunto pavadinimas	
				Sietų akučių dydžiai, mm																		
		63	31.5	20	63	4	2	1	0.6	0.4	0.2	0.125	0.063	Dulkių/molio %		Filtracijos koeficientas m/d	p/p _s	p _s	w	Zymuo		
1	1	16	2,3-2,5	0.0	0.0	0.0	0.3	0.4	0.3	0.3	0.0	15.6	50.0	22.7	10.2	0.9	1.794	6.2		FSa	Smulkus smėlis	
				100.0	100.0	100.0	99.7	99.4	99.1	98.8	83.3	33.3	10.7	0.5			2.67	1.689	0.58			
2	1	17	4,0-4,2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.0	1.3	17.0	56.9	24.0	0.3	1.864	8.9		sFSa	dulkingas smulkus smėlis	
				100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	99.9	99.9	99.9	98.5	81.5	24.6	0.6		2.66	1.711	0.55			
3	4	10	5,0-5,2	0.0	0.0	3.0	18.7	5.1	7.9	8.5	8.5	0.0	18.9	4.5	6.0	16.6	2.3	1.695	6.9		grsSa	dulkingas žvyringas smėlis
				100.0	100.0	97.0	78.3	73.2	65.3	56.7	48.2	29.3	24.8	18.7	2.1		2.67	1.586	0.68			
4	6	14	5,3-5,5	0.0	0.0	0.0	1.2	0.5	0.4	1.7	8.5	0.0	61.8	12.9	6.8	5.9	4.8	1.642	4.0		MSa	Vidutinio rupumo smėlis
				100.0	100.0	100.0	98.8	98.3	97.9	96.2	87.6	25.9	13.0	6.2	0.3		2.67	1.579	0.69			
5	8	8	2,0-2,2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.9	0.6	1.2	2.0	0.0	58.5	17.4	10.3	8.6	2.7				MSa	Vidutinio rupumo smėlis
				100.0	100.0	100.0	100.0	99.1	98.5	97.3	95.4	36.9	19.5	9.2	0.6							
6	10	2	1,2-1,4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.7	1.4	2.0	3.0	5.4	25.2	14.9	15.4	29.1	0.4				sFSa	dulkingas smulkus smėlis
				100.0	100.0	100.0	100.0	99.3	97.9	95.9	92.9	87.5	62.3	47.4	32.0	2.9						
7	11	4	2,5-2,7	0.0	0.0	0.0	0.0	0.4	0.1	0.4	0.5	0.0	23.9	20.6	23.1	29.6	1.1	1.614	4.5		sFSa	dulkingas smulkus smėlis
				100.0	100.0	100.0	100.0	99.7	99.6	99.2	98.7	74.8	54.2	31.2	1.6		2.66	1.545	0.72			
8	12	7	0,7-0,9	0.0	0.0	0.0	2.7	1.2	1.5	2.7	4.2	0.0	27.5	13.3	20.6	25.1	0.4				sFSa	dulkingas smulkus smėlis
				100.0	100.0	100.0	97.3	96.1	94.6	91.9	87.7	60.3	47.0	26.4	1.3							
9	16	13	1,7-1,9	0.0	0.0	0.0	2.8	2.8	1.9	2.6	3.6	5.0	22.3	13.0	13.3	29.5	0.2				siSa	dulkingas smėlis
				100.0	100.0	100.0	97.2	94.4	92.5	89.9	86.3	81.3	59.0	46.0	32.7	3.2						

 Atliko: techninė darbuotoja V. Baniulienė, spec. B. Beniušis
 Tikrino: lab. vadovė. Janciukienė

(puslapis 1 iš 1)

IGS	Geologinis indeksas	Grunto aprašymas	Simbolis ISO 14686	Žymuo IST 1331	Vicines trintis, kPa	Kugio spaudimo vidurkis, q, MPa	Paviršinė nuovos trintis, c, kPa	Deformacijos modulis, E, MPa	Smūgių skaičius, N10 (DPL)	Dinaminis stipris (vidurkis), q, MPa	Filtracijos koeficientas k (mid)	Gamtinis tankis, γ (kN/m ³)	Ketuju daėliu tankis, γ_{sat} (kN/m ³)	Porūngumo koeficientas e (vnt.d.)	Gamtinis drėgnis W, (%)	Plastūngumo rodiklis I _p (%)	Takumo rodiklis I _v (vnt.d.)	Savasis sunkis, γ (kN/m ³)	Orortecinis deformacijos modulis E _{v2} (kN/m ²) pagal "Roads and earthwork ZTV E-
1	IV	Supiltas dukkingasis žyringasis smėlis - mažai dukkingas žyringasis smėlis	Mg	(SDc)	-	4.4	40	4.4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	60-60
2	IV	Supiltas dukkingasis smėliškasis smėlis, dukkingasis smėlis su mažai organine priemaiša	Mg	(SDc)	-	2.2	30	2.2	23	0.7	0.33	-	-	-	-	-	-	-	60
3	IV	Supiltas mažai dukkingas vidutinio rupumo smėlis, žyringasis smėlis	Mg	(SDc)	-	4.2	53	4.0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	80
3a	IV	Supiltas mažo plastiškumo smėlingas molingasis dulkis	Mg	(SDc)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	80
4	d IV	Vidutinio stiprumo mažo plastiškumo smėlingas dukkingasis molis, smėlingas molingasis dulkis, ninkštai platingas - kietas	saSi	ML DL	-	2.1	39	14.7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	30
4a	d IV	Stiprus mažo plastiškumo smėlingas dukkingasis molis	saSi	ML DL	-	-	-	-	41	10.8	-	-	-	-	-	-	-	-	45
5	d IV	Plūrus dukkingasis smūkus smėlis - vidutinio stiprumo tankumo	siFSa	SDc	-	3.4	46	10.2	13	4.3	0.43	-	-	-	-	-	-	-	60
6	f Ibl	Plūrus mažai dukkingas smūkus smėlis, vidutinio rupumo smėlis, dukkingasis smūkus smėlis	fsa, Msa, siFSa	SDc, SDc	-	4.0	59	12.6	19	4.0	1.90	1.61	2.66	0.72	4.93	-	-	16.83	60-60
7	f Ibl	Vidutinio tankumo mažai dukkingas smūkus smėlis, vidutinio rupumo smėlis	fsa, Msa	SDc	34	6.8	68	30.4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	60-60
8	f Ibl	Tankus - abar tankus mažai dukkingas smūkus smėlis, vidutinio rupumo smėlis, dukkingasis smūkus smėlis	fsa, Msa, siFSa	SDc, SDc	38	12.1	114	45.6	108	29.4	2.30	1.77	2.67	0.81	6.37	-	-	17.36	60-60
8a	f Ibl	Vidutinio tankumo dukkingasis žyringasis smėlis	grs Sa	SDc	34	6.7	68	30.1	-	-	2.30	1.70	2.67	0.88	6.90	-	-	16.83	80
8b	f Ibl	Stiprus smėlingasis dulkis	saSi	D.	-	3.9	155	19.5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	45
9	f Ibl	Tankus dukkingasis žyringasis smėlis	sigiSa	SDc	40	16.7	167	57.6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	80

41 - pagal statinų dinaminio zondavimo duomenis

44 - pagal laboratorinių tyrimų rezultatus

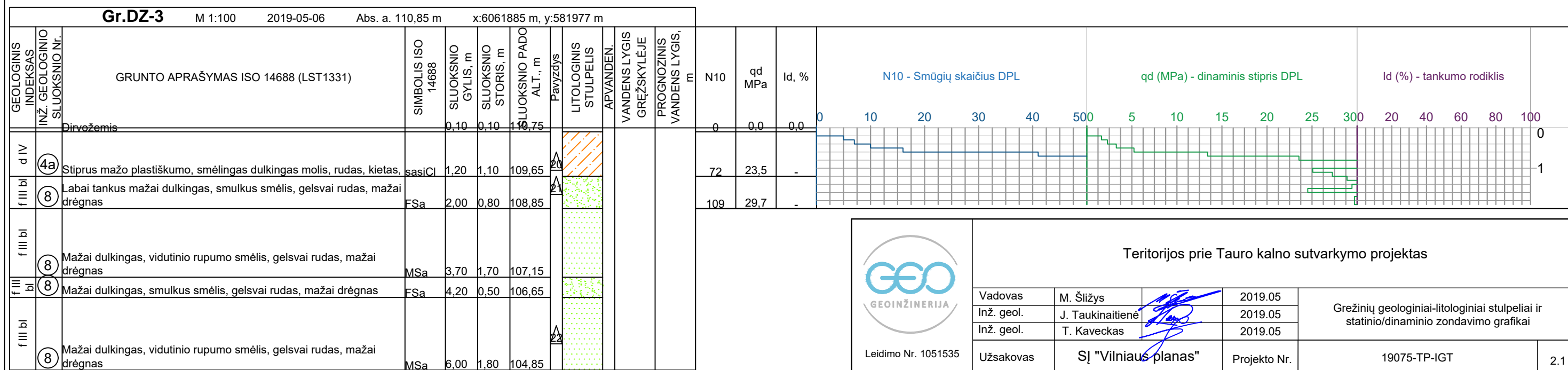
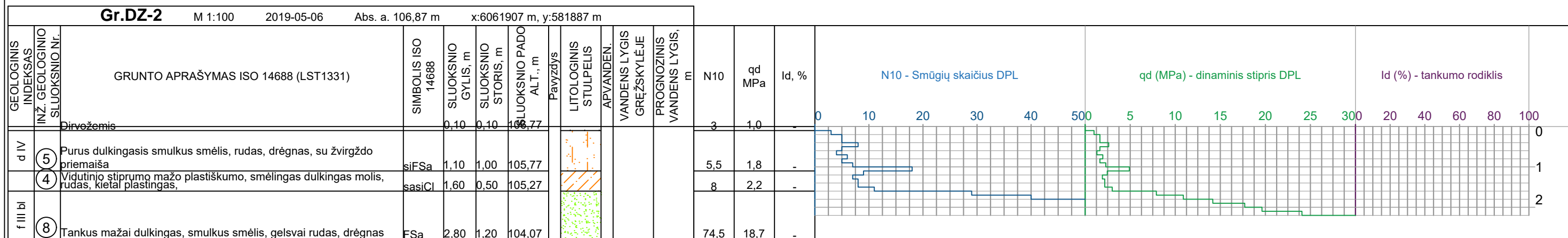
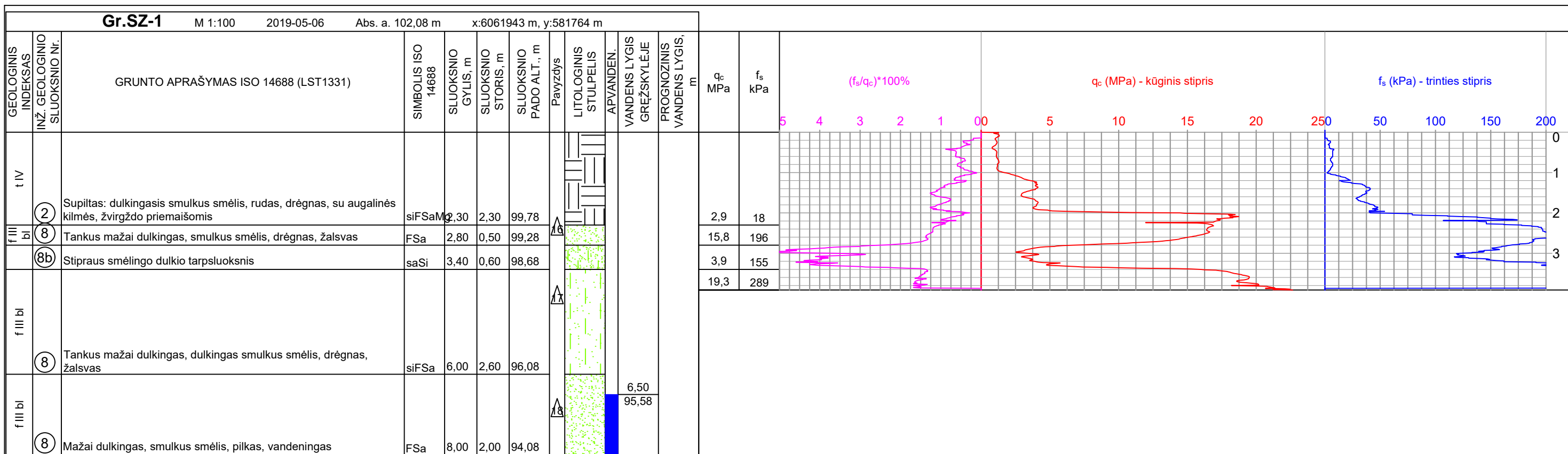
60 - iteratūrinės reikšmės pagal "Roads and earthwork ZTV E-S" B 76"

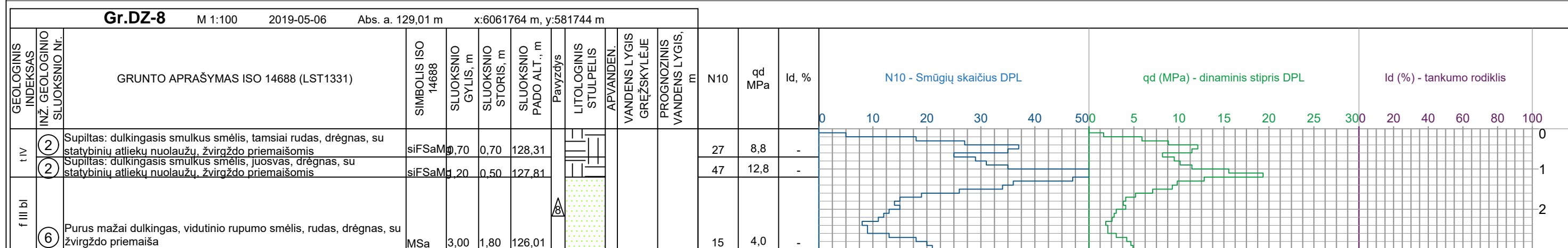
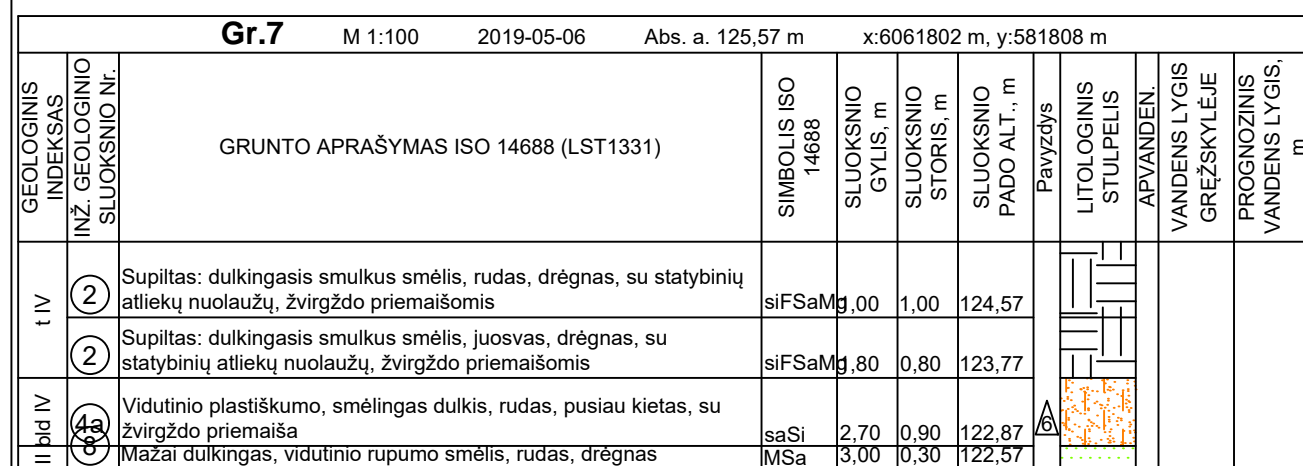
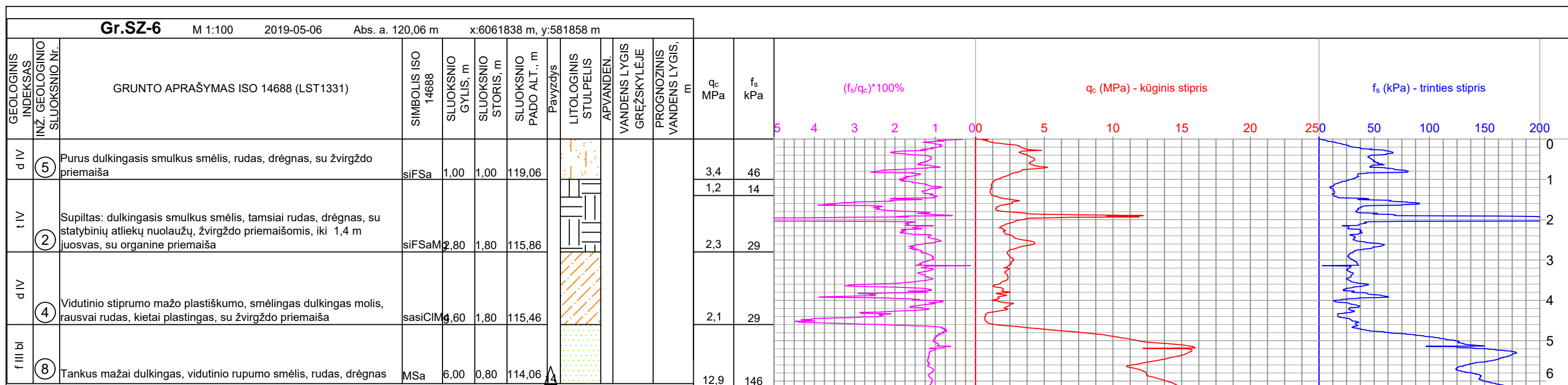
Leidimo Nr. 1051535

Teritorijos prie Tauro kalno sutvarkymo projektas

Vadovas	M. Šližys	2019.05	Geotechninių rodiklių suvestinė lentelė	
Inž. geol.	J. Taukinaitienė	2019.05		
Inž. geol.	T. Kaveckas	2019.05		
Užsakovas	SĮ "Vilniaus planas"	Projekto Nr.	19075-TP-IGT	1.1

Leidimo Nr. 1051535

Grežinių geologiniai-litologiniai stulpeliai ir statinio/dinaminio zondavimo grafikai

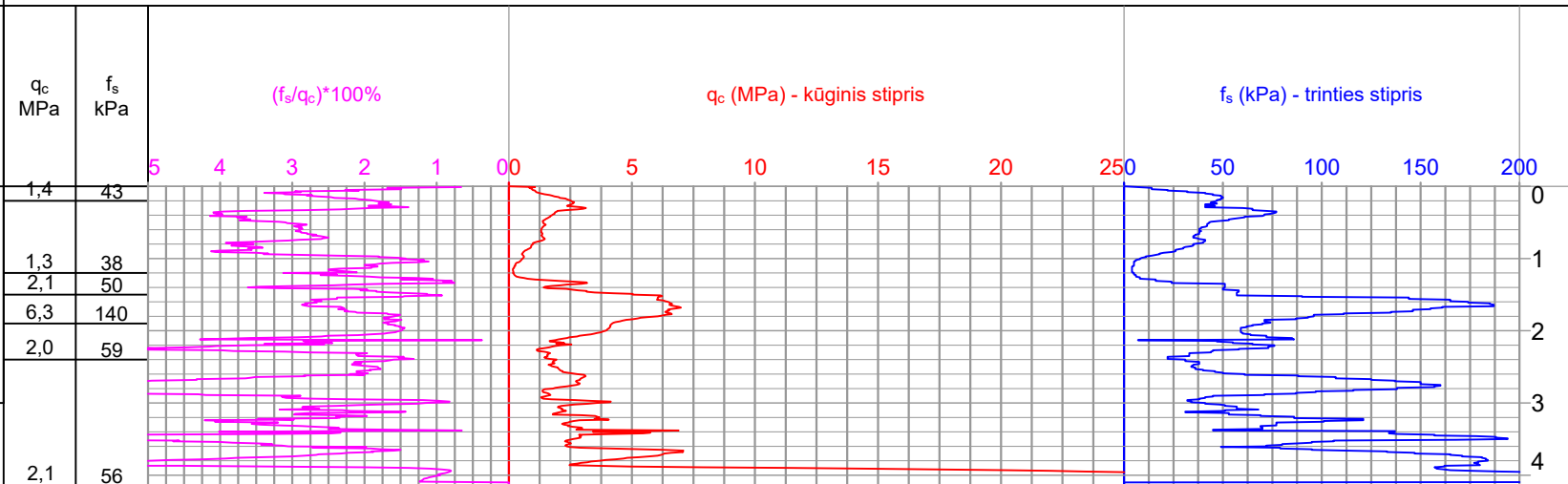
Projekto Nr.

19075-TP-IGT

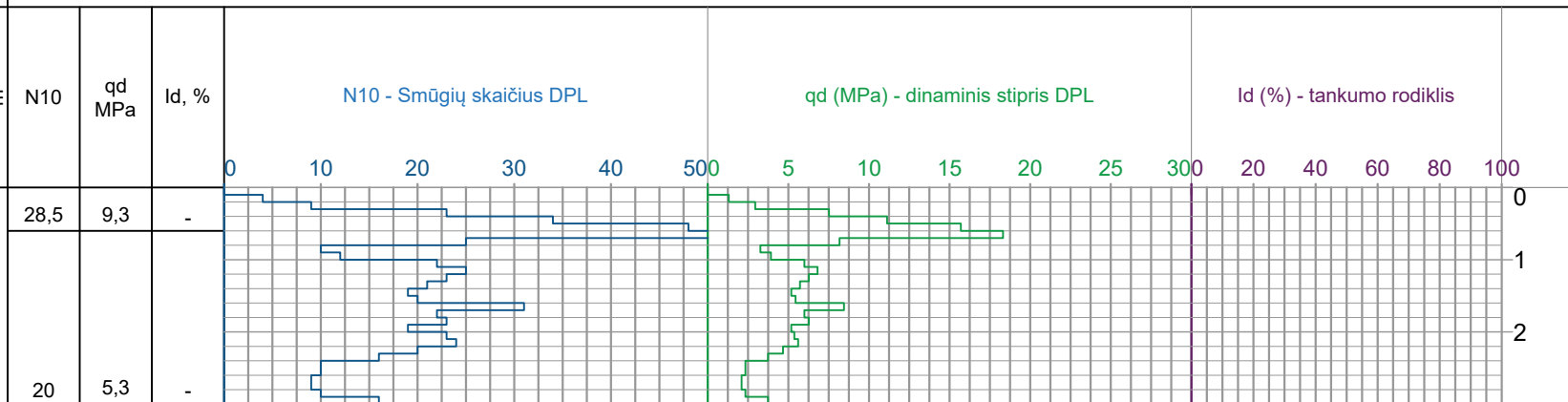
Gr.9		M 1:100	2019-05-06	Abs. a. 120,29 m	x:6061824 m, y:581945 m								
GEOLOGINIS INDEKSAS	INŽ. GEOLOGINIO SLUOKSNIO NR.	GRUNTO APRAŠYMAS ISO 14688 (LST1331)			SIMBOLIS ISO 14688	SLUOKSNIO GYLIS, m	SLUOKSNIO STORIS, m	SLUOKSNIO PADO ALT., m	Pavyzdys	LITOLOGINIS STULPĖLIS	APVANDEN.	VANDENS LYGIS GREŽSKYLĖJE	PROGNOZINIS VANDENS LYGIS, m
		Plitelės	siFSaM	0,45	0,40	119,84							
t IV	②	Supiltas: dulkingasis smulkus smėlis, rudas, drėgnas, su žvirgždo priemaiša			siFSaM	0,45	0,40	119,84					
f III bi	⑥	Mažai dulkingas, smulkus smėlis, gelsvai rudas, drėgnas			FSa	3,00	2,55	117,29					

Gr.10		M 1:100	2019-05-06	Abs. a. 128,97 m	x:6061736 m, y:581927 m								
GEOLOGINIS INDEKSAS	INŽ. GEOLOGINIO SLUOKSNIO NR.	GRUNTO APRAŠYMAS ISO 14688 (LST1331)			SIMBOLIS ISO 14688	SLUOKSNIO GYLIS, m	SLUOKSNIO STORIS, m	SLUOKSNIO PADO ALT., m	Pavyzdys	LITOLOGINIS STULPĖLIS	APVANDEN.	VANDENS LYGIS GREŽSKYLĖJE	PROGNOZINIS VANDENS LYGIS, m
		Dirvožemis	siFSaM	0,10	0,90	127,87							
t IV	②	Supiltas: dulkingasis smulkus smėlis, juosvas, drėgnas, iki 0,70 m pilkai rudas, drėgnas, su žvirgždo ir statybinių atliekų priemaiša			siFSaM	0,10	0,90	127,87					
d IV	⑤	Dulkingasis smulkus smėlis, rudas, drėgnas, su molio, žvirgždo priemaišomis			siFSa	2,10	1,00	126,87					
d IV	④	Mažo plastiškumo, smėlingas dulkingas molis, rausvai rudas, kietai platingas, su žvirgždo priemaiša, su smėlio tarp sluoksniais			sasiCl	3,00	0,90	125,97					

Gr.SZ-11		M 1:100	2019-05-06	Abs. a. 126,01 m	x:6061733 m, y:581968 m								
GEOLOGINIS INDEKSAS	INŽ. GEOLOGINIO SLUOKSNIO NR.	GRUNTO APRAŠYMAS ISO 14688 (LST1331)			SIMBOLIS ISO 14688	SLUOKSNIO GYLIS, m	SLUOKSNIO STORIS, m	SLUOKSNIO PADO ALT., m	Pavyzdys	LITOLOGINIS STULPĖLIS	APVANDEN.	VANDENS LYGIS GREŽSKYLĖJE	PROGNOZINIS VANDENS LYGIS, m
		Dirvožemis	sasiClM	0,20	1,00	124,81							
t IV	②	Supiltas: mažo plastiškumo, smėlingas dulkingas molis, rausvai rudas, kietai platingas, su žvirgždo priemaiša, su smėlio tarp sluoksniais			sasiClM	0,20	1,00	124,81					
t IV	③	Supiltas: dulkingasis, žvyringas dulkingas smėlis, pilkas, drėgnas			grsiSaM	0,50	0,30	124,51					
t IV	③	Supiltas: mažai dulkingas, žvyringas smėlis, rudas, drėgnas			grSaMg	1,90	0,40	124,11					
d IV	④	Vidutinio stiprumo mažo plastiškumo, smėlingas molingas dulgis, pilkas, kietai platingas, su žvirgždo priemaiša			saciSi	2,40	0,50	123,61					
f III bi	⑥	Purus dulkingasis smulkus smėlis, rudas, drėgnas			siFSa	3,00	0,60	123,01					

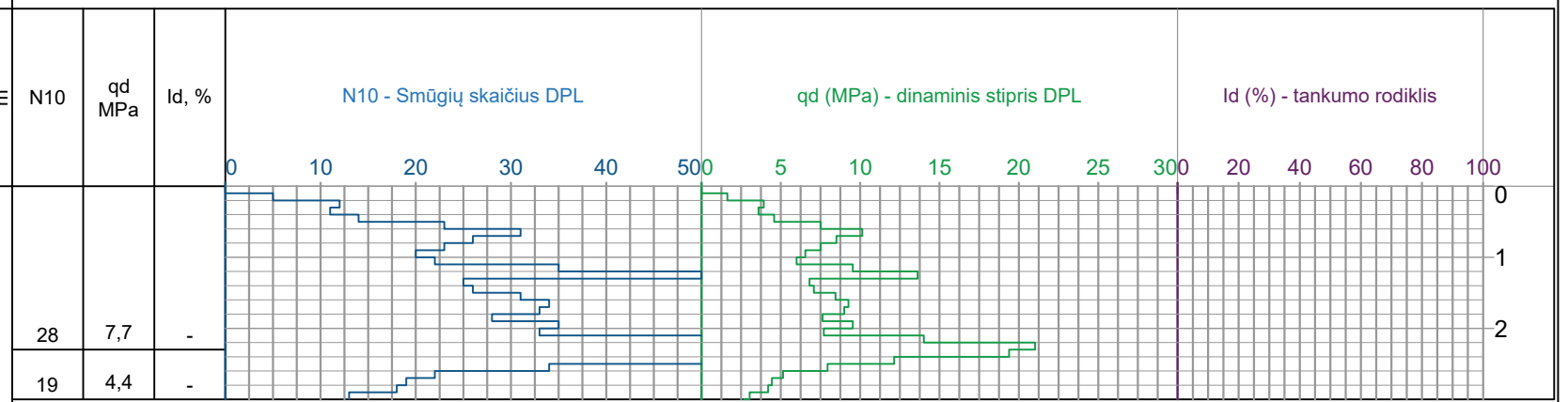
Gr.DZ-12		M 1:100	2019-05-06	Abs. a. 126,65 m	x:6061680 m, y:581643 m								
GEOLOGINIS INDEKSAS	INŽ. GEOLOGINIO SLUOKSNIO NR.	GRUNTO APRAŠYMAS ISO 14688 (LST1331)			SIMBOLIS ISO 14688	SLUOKSNIO GYLIS, m	SLUOKSNIO STORIS, m	SLUOKSNIO PADO ALT., m	Pavyzdys	LITOLOGINIS STULPĖLIS	APVANDEN.	VANDENS LYGIS GREŽSKYLĖJE	PROGNOZINIS VANDENS LYGIS, m
		Supiltas: dulkingasis smulkus smėlis, pilkai rudas, drėgnas, su maža organinės medžiagos, statybinių atliekų nuolaužų, žvirgždo priemaišomis	siFSaM	0,60	0,60	126,05							
t IV	②	Supiltas: dulkingasis smulkus smėlis, pilkai rudas, drėgnas, su maža organinės medžiagos, statybinių atliekų nuolaužų, žvirgždo priemaišomis			siFSaM	0,60	0,60	126,05					
t IV	②	Supiltas: dulkingasis smulkus smėlis, rudas, drėgnas, su statybinių atliekų nuolaužų, žvirgždo priemaišomis			siFSaM	3,00	2,40	123,65					

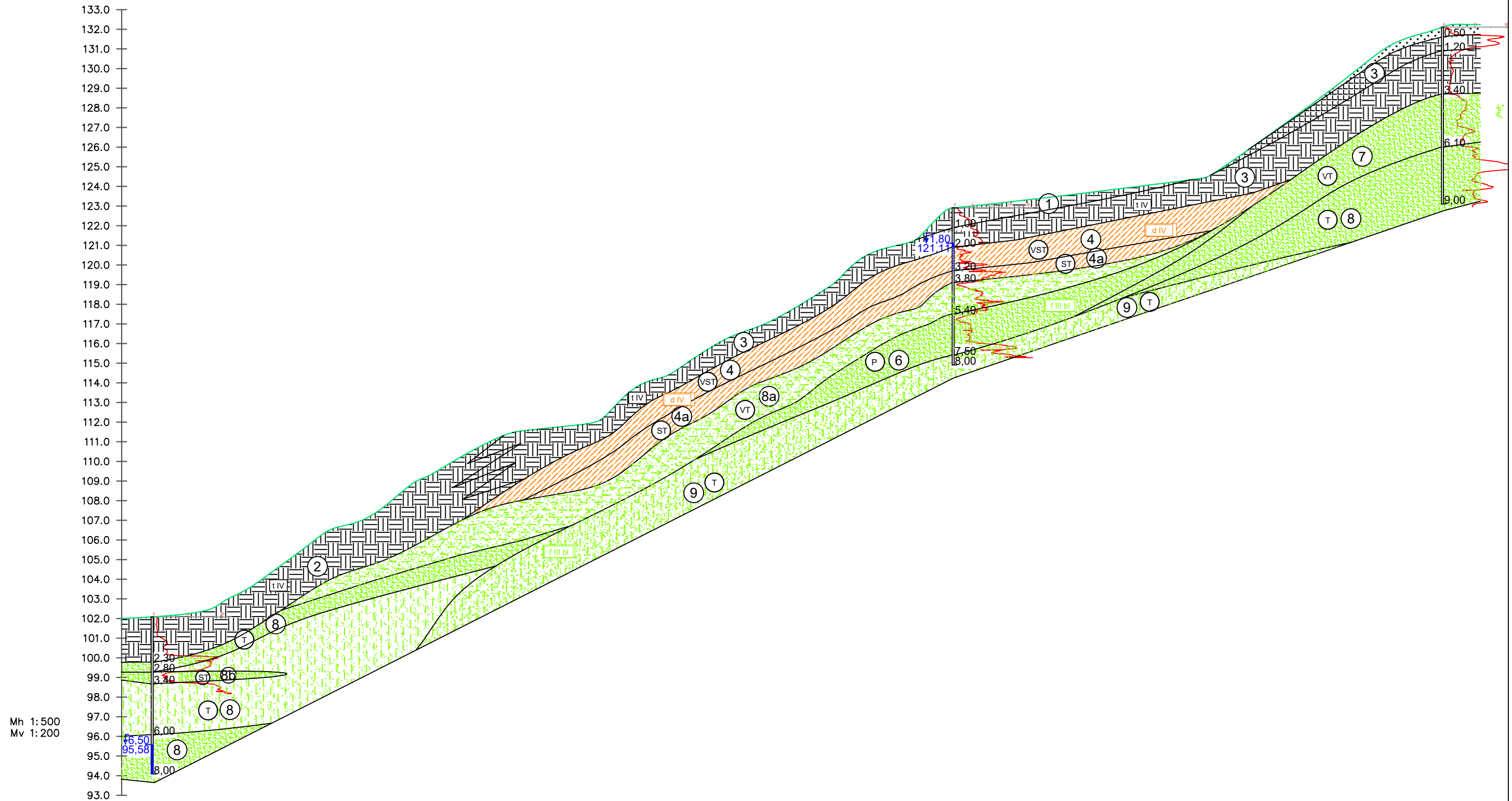
Gr.13		M 1:100	2019-05-06	Abs. a. 130,47 m	x:6061725 m, y:581738 m
GEOLOGINIS INDEKSAS	INŽ. GEOLOGINIO SLUOKSNIO Nr.	GRUNTO APRAŠYMAS ISO 14688 (LST1331)			
t IV	(2)	SIMBOLIS ISO 14688	SLUOKSNIO GYLIS, m	SLUOKSNIO STORIS, m	SLUOKSNIO PADO ALT., m
		siSaMg	3,00	3,00	127,47
		Supiltas: dulkingasis smėlis, juosvas, drėgnas, su statybinių atliekų nuolaužų, žvirgždo priemaišomis			
				Pavyzdys	LITOLOGINIS STULPELIS
				APVANDEN.	VANDENS LYGIS GRĘŽSKYLĖJE
					PROGNOZINIS VANDENS LYGIS, m

Gr.14		M 1:100	2019-05-06	Abs. a. 133,12 m	x:6061696 m, y:581761 m
GEOLOGINIS INDEKSAS	INŽ. GEOLOGINIO SLUOKSNIO Nr.	GRUNTO APRAŠYMAS ISO 14688 (LST1331)			
t IV	(2)	SIMBOLIS ISO 14688	SLUOKSNIO GYLIS, m	SLUOKSNIO STORIS, m	SLUOKSNIO PADO ALT., m
f III bl	(6)	MSaMg	0,50	0,20	132,62
		Supiltas: mažai dulkingas, vidutinio rupumo smėlis, tamsiai rudas, drėgnas, su žvirgždo priemaiša			
				Pavyzdys	LITOLOGINIS STULPELIS
				APVANDEN.	VANDENS LYGIS GRĘŽSKYLĖJE
					PROGNOZINIS VANDENS LYGIS, m

Gr.DZ-15		M 1:100	2019-05-06	Abs. a. 131,26 m	x:6061747 m, y:581881 m
GEOLOGINIS INDEKSAS	INŽ. GEOLOGINIO SLUOKSNIO Nr.	GRUNTO APRAŠYMAS ISO 14688 (LST1331)			
t IV	(2)	SIMBOLIS ISO 14688	SLUOKSNIO GYLIS, m	SLUOKSNIO STORIS, m	SLUOKSNIO PADO ALT., m
		siSaMg	3,00	3,00	128,26
		Supiltas: dulkingasis smėlis, tamsiai pilkas, drėgnas, su žvirgždo priemaiša, iki 2,30 m pilkai rudas, su statybinių atliekų priemaiša			
				Pavyzdys	LITOLOGINIS STULPELIS
				APVANDEN.	VANDENS LYGIS GRĘŽSKYLĖJE
					PROGNOZINIS VANDENS LYGIS, m

Gr.16		M 1:100	2019-05-06	Abs. a. 128,94 m	x:6061685 m, y:581973 m
GEOLOGINIS INDEKSAS	INŽ. GEOLOGINIO SLUOKSNIO Nr.	GRUNTO APRAŠYMAS ISO 14688 (LST1331)			
t IV	(1)	SIMBOLIS ISO 14688	SLUOKSNIO GYLIS, m	SLUOKSNIO STORIS, m	SLUOKSNIO PADO ALT., m
	(3a)	grSaMg	0,50	0,22	128,44
	(3)	sacSiMg	0,00	0,50	127,94
d IV	(4a)	MSaMg	1,50	0,50	127,44
		Supiltas: mažai dulkingas, žvirgždas smėlis, rudas, drėgnas			
		Supiltas: mažo plastiškumo, smėlingas molingas dulkis, rausvai rudas, pusiau kietas, su žvirgždo priemaiša			
		Supiltas: mažai dulkingas, vidutinio rupumo smėlis, juosvas, drėgnas, su maža organinės medžiagos priemaiša			
				Pavyzdys	LITOLOGINIS STULPELIS
				APVANDEN.	VANDENS LYGIS GRĘŽSKYLĖJE
					PROGNOZINIS VANDENS LYGIS, m

Grėžinio nr.	Gr.SZ-1	Gr.SZ-4	Gr.SZ-1a
Altitudė	102.08	122.91	132.30
Gylis	9.00	9.00	9.00
Atstumas	101.97	62.29	
Data	2019-05-06	2019-05-06	2018-11-21

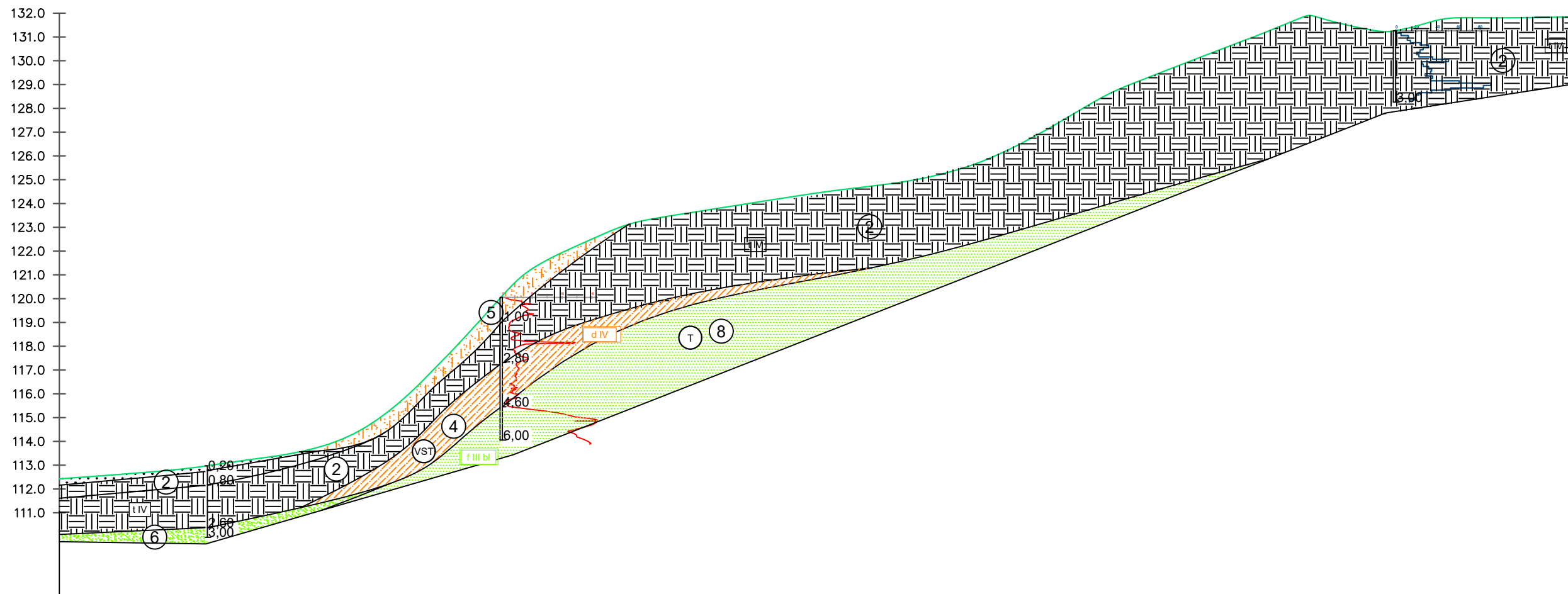

Leidimo Nr. 1051535

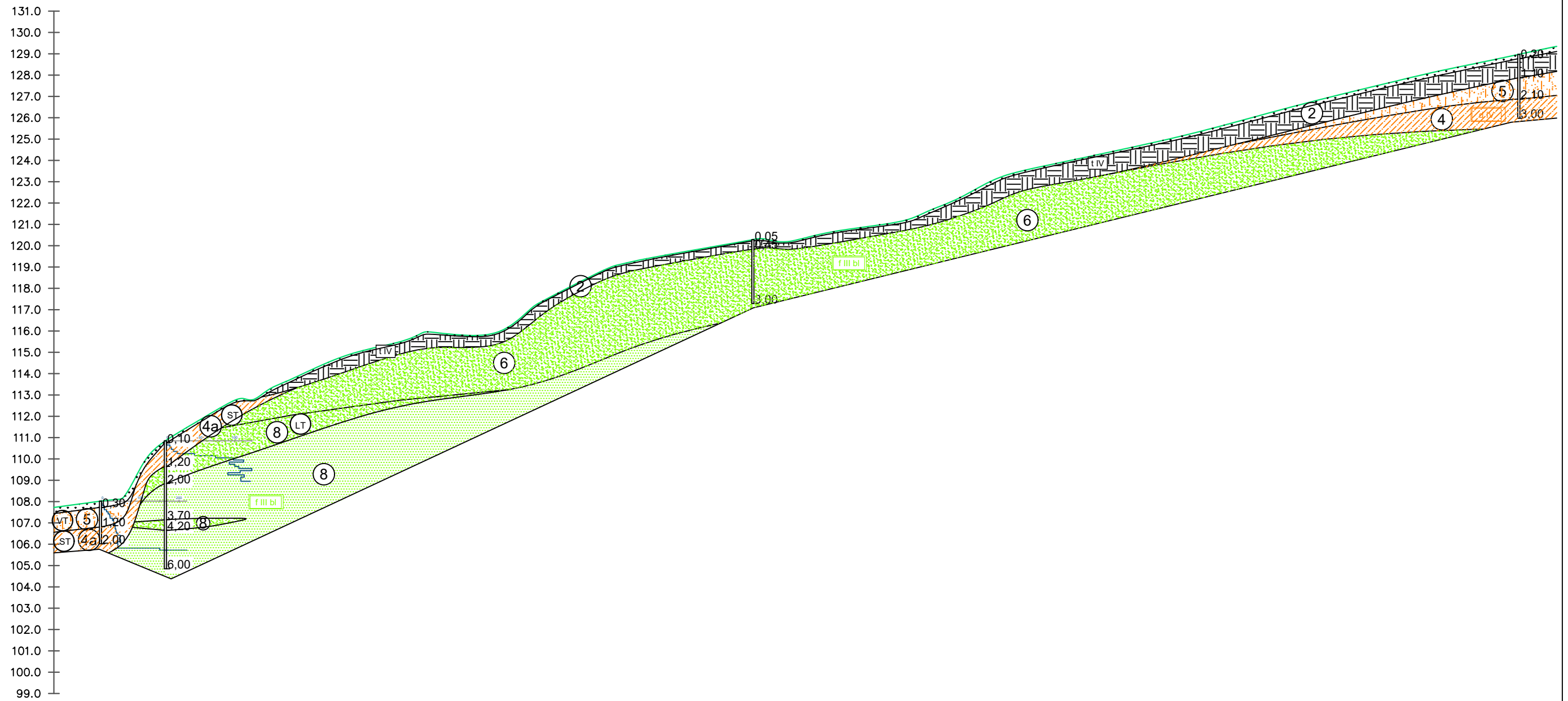
Teritorijos prie Tauro kalno sutvarkymo projektas

Vadovas	M. Šližys	2019.05	Inžinerinis - geologinis pjūvis I - I
Inž. geol.	J. Taukinaitienė	2019.05	
Inž. geol.	T. Kaveckas	2019.05	
Užsakovas	SĮ "Vilniaus planas"	Projekto Nr.	19075-TP-IGT

Mh 1:500
Mv 1:200

Gręžinio nr.	Gr.5		Gr.SZ-6		Gr.DZ-15	
Altitudė	112.97		120.06		131.26	
Gylis	9.00		9.00		9.00	
Atstumas	15.43	31.00	93.86		19.73	
Data	2019-05-06		2019-05-06		2019-05-06	

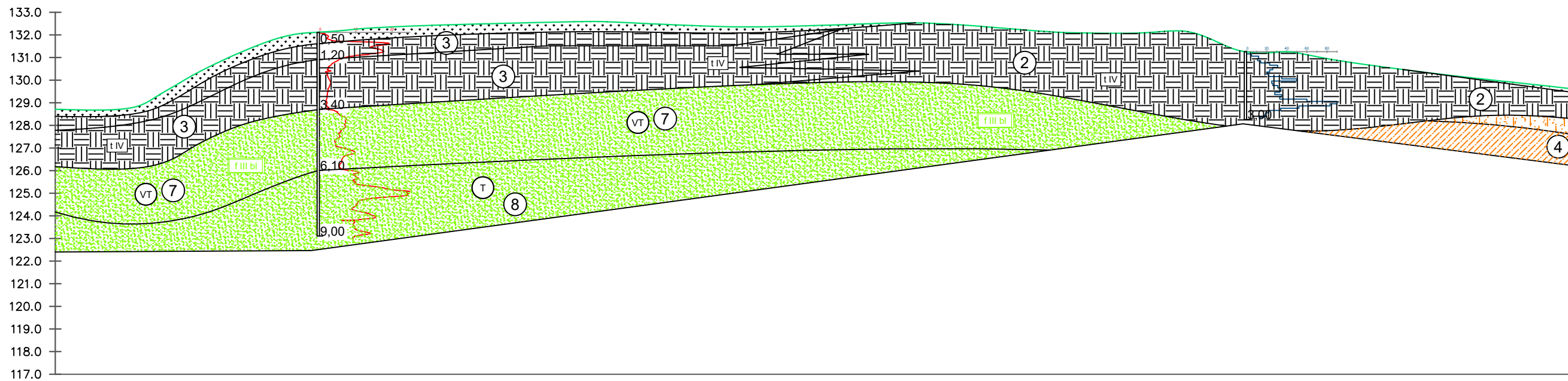
Mh 1: 500
Mv 1: 200

Gręžinio nr.	Gr.DZ-3.1	Gr.DZ-3	Gr.9	Gr.10
Altitudė	108.02	110.85	120.29	128.97
Gylis	9.00	9.00	9.00	9.00
Atstumas	7.62	68.88	89.82	
Data	2019-05-06	2019-05-06	2019-05-06	2019-05-06

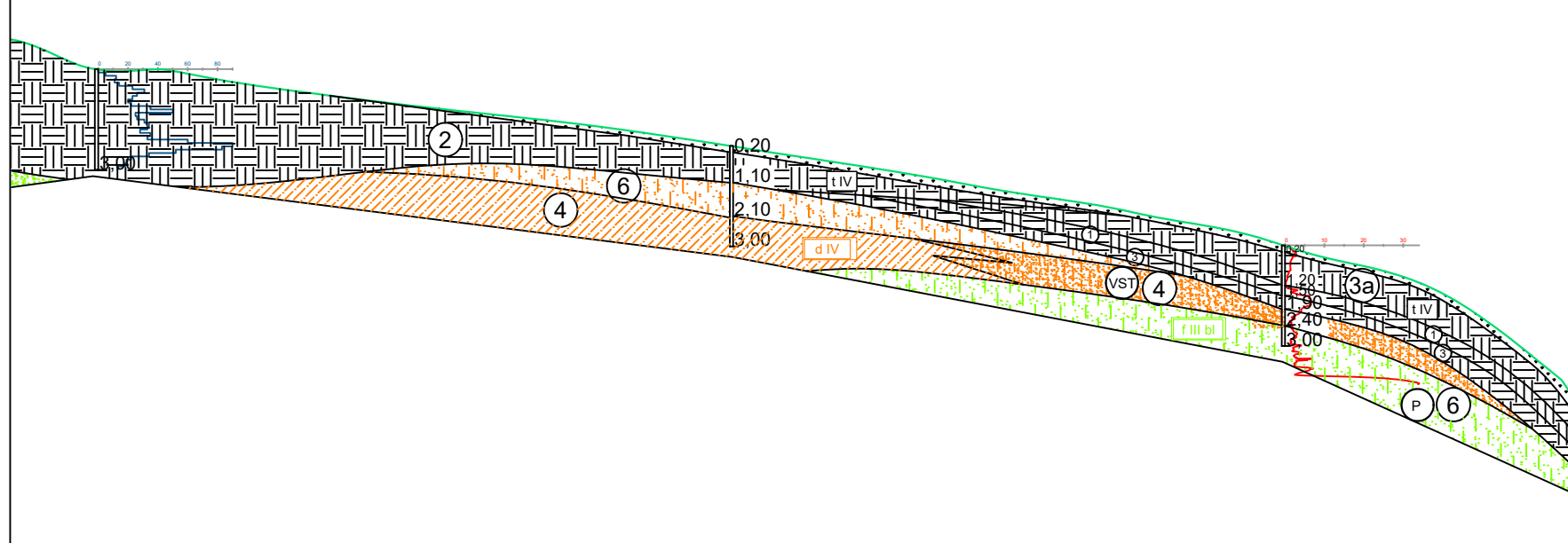
Leidimo Nr. 1051535

Inžinerinis - geologinis pjūvis III-III		3.2
Projekto Nr.	19075-TP-IGT	

Mh 1:500
Mv 1:200

Gręžinio nr.	Gr.SZ-1a		Gr.DZ-15	
Altitudė	132.30		131.26	
Gylis	9.00		9.00	
Atstumas	29.06	16.59	102.46	47.30
Data	2018-11-21		2019-05-06	

Gr.DZ-15	Gr.10	Gr.SZ-11
131.26	128.97	126.01
9.00	9.00	9.00
47.30	41.11	22.41
2019-05-06	2019-05-06	2019-05-06

Leidimo Nr. 1051535

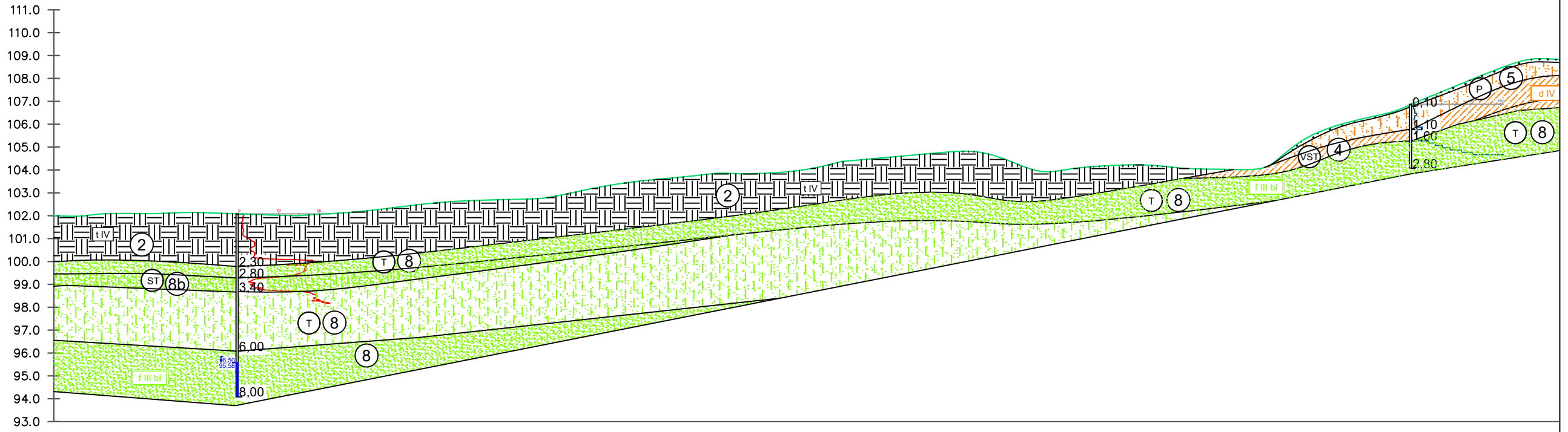
Inžinerinis - geologinis pjūvis IV-IV

Projekto Nr.

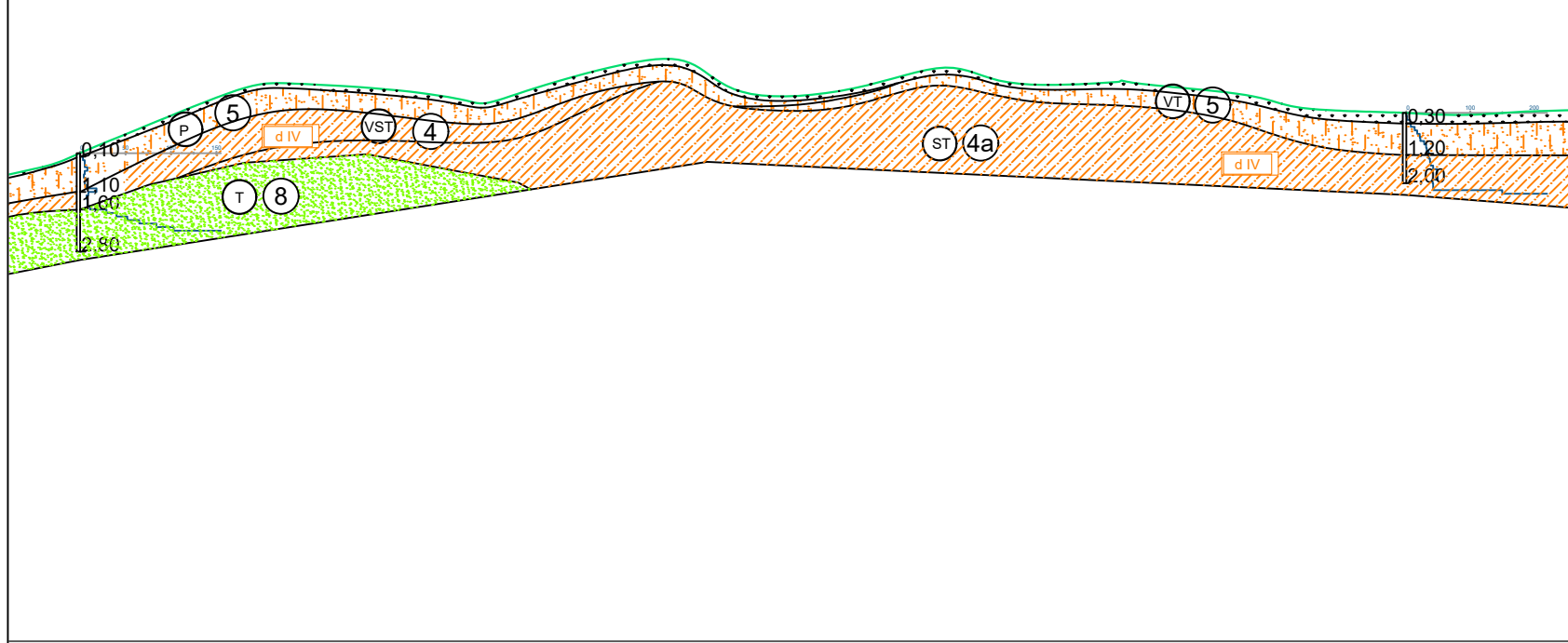
19075-TP-IGT

3.4

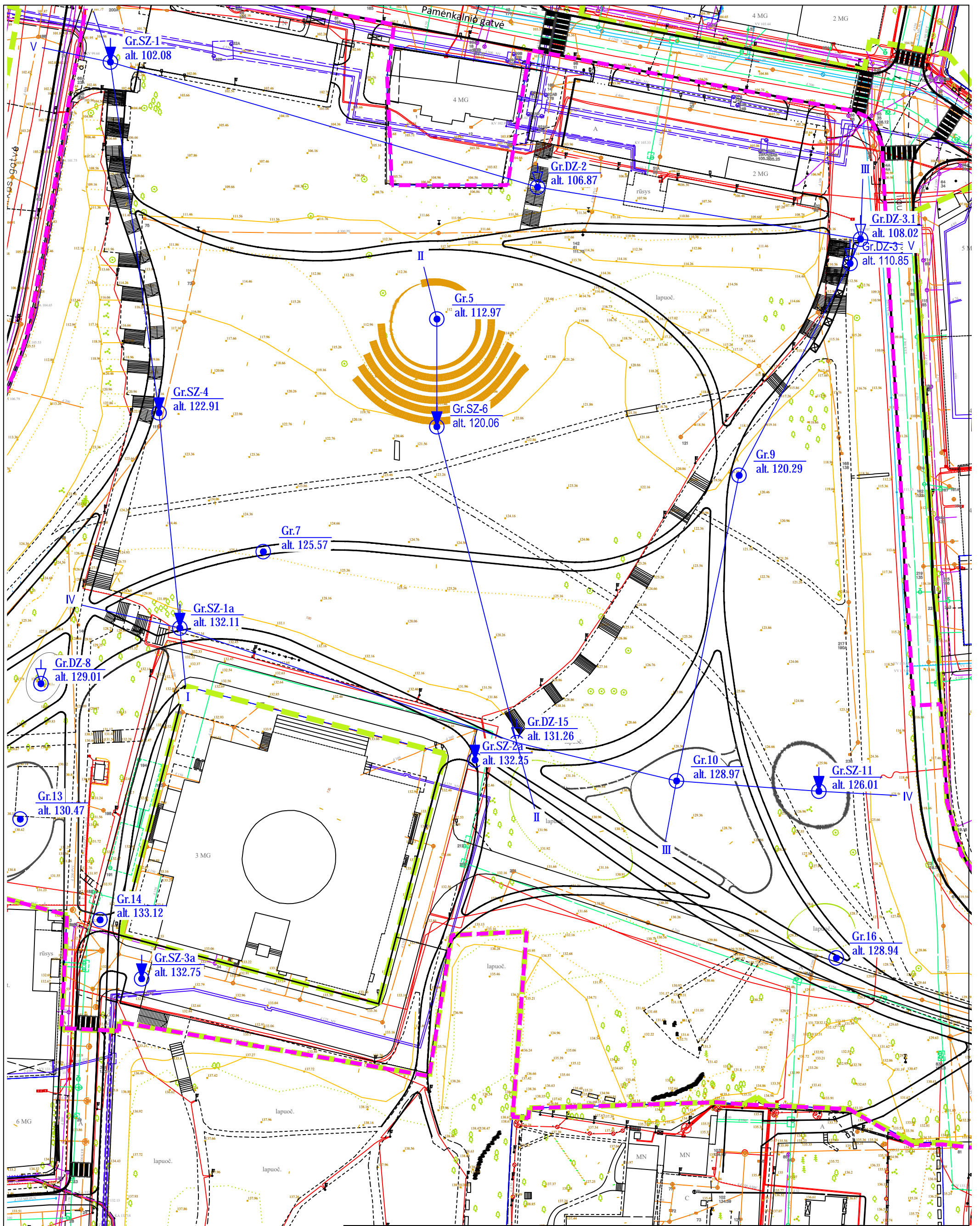
Mh 1:500
Mv 1:200

Grežinio nr.	Gr.SZ-1	Gr.DZ-2
Altitudė	102.08	106.87
Gylis	9.00	9.00
Atstumas	20.02	128.16
Data	2019-05-06	2019-05-06

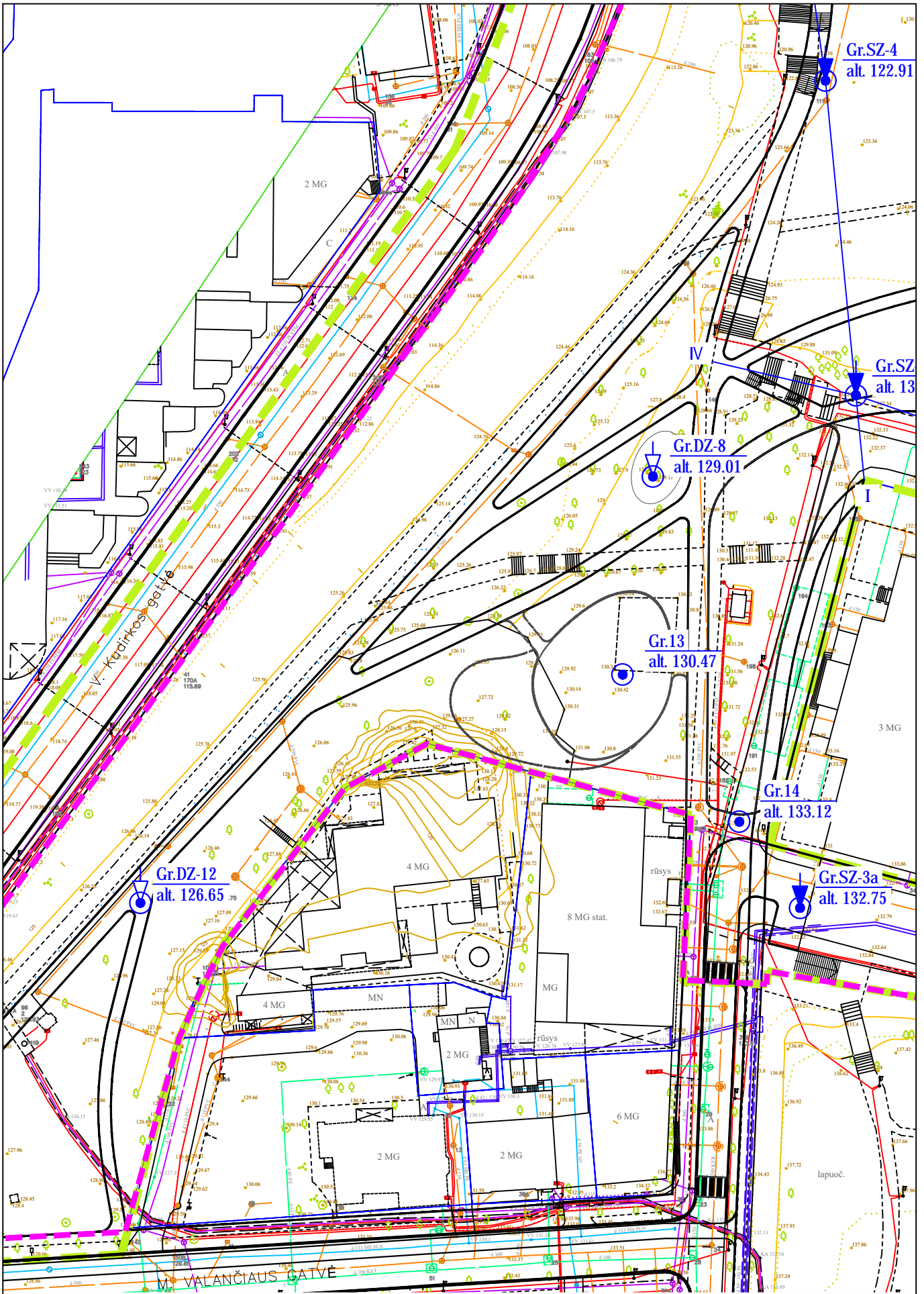
Gr.DZ-2	Gr.DZ-3.1
106.87	108.02
9.00	9.00
94.20	12.62
2019-05-06	2019-05-06

Leidimo Nr. 1051535

Teritorijos prie Tauro kalno sutvarkymo projektas

Vadovas	M. Šližys	2019.05	Topografinis planas M 1:500 su grėžinių ir pjūvių vietomis
Inž. geol.	J. Taukinaitienė	2019.05	
Inž. geol.	T. Kaveckas	2019.05	
Užsakovas	SĮ "Vilniaus planas"	Projekto Nr.	19075-TP-IGT
			4.1

Leidimo Nr. 1051535

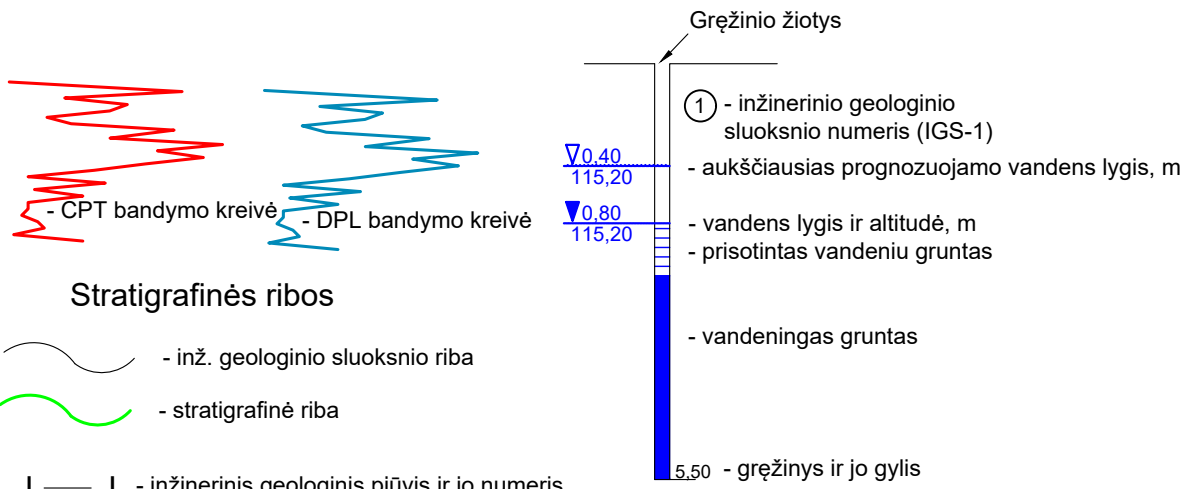
Topografinis planas M 1:1000 su gręžinių ir pjūvių vietomis

Projekto Nr.

19075-TP-IGT

4.2

SUTARTINIŲ ŽENKLŲ SUVESTINĖ LENTELE

- Stratigrafinės ribos**
- inž. geologinio sluoksnio riba
  - stratigrafinė riba
  - inžinerinis geologinis pjūvis ir jo numeris
  - Gr.-1
185,10 m - gręžinio vieta, jo numeris ir žiočių altitudė
  - SZ-1
185,10 m - statinio zondavimo vieta, jo numeris ir altitudė

▲ - suardytos sandaros grunto ėminys

Stratigrafija

- Dirvožemis
- Piltinis gruntas
- Smėlingas dulkingas molis
- Smėlingas dulkis
- Dulkingas smulkus smėlis
- Smėlingas molingas dulkis
- Smulkus smėlis
- Vidutinio rupumo smėlis
- Žvyringas dulkingas smėlis
- Dulkingas žvyringas smėlis

- t IV - technogeniniai dariniai
- d IV - deliuviniai dariniai
- f III bl - fliuvioglacialiniai dariniai

Tankumas ir stiprumas

- (VST) - vidutinio stiprumo
- (ST) - stiprus
- (LST) - labai stiprus
- (P) - purus
- (VT) - vidutinio tankumo
- (T) - tankus
- (LT) - labai tankus

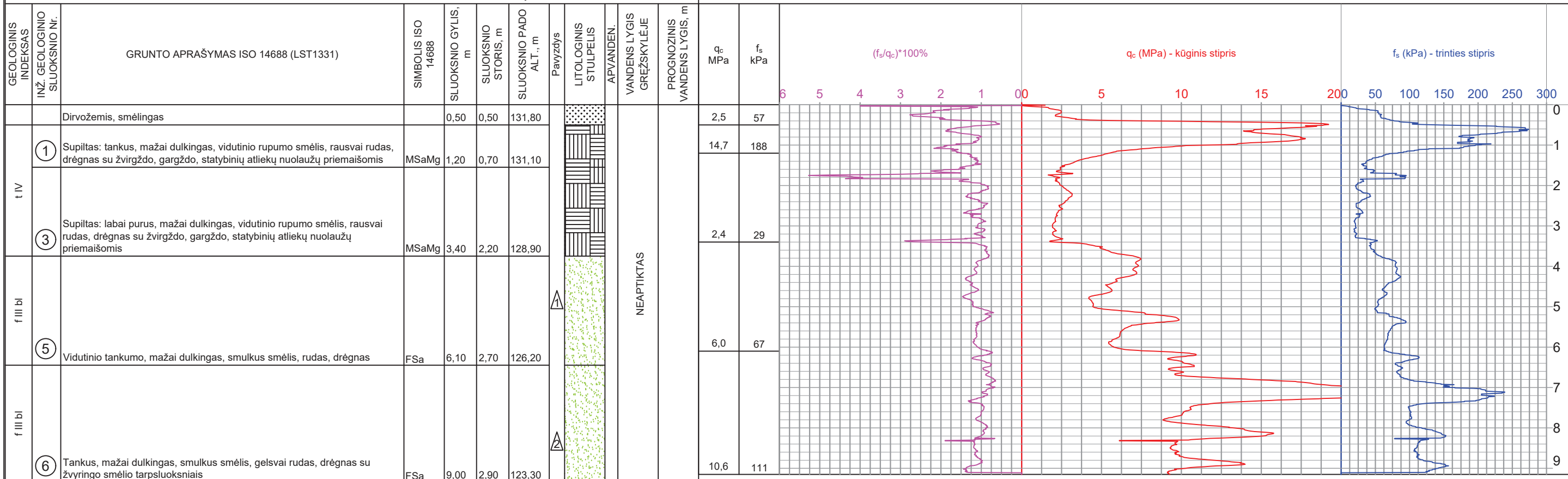

Leidimo Nr. 1051535

Teritorijos prie Tauro kalno sutvarkymo projektas

Vadovas	M. Šližys		2019.05	Sutartinių ženklų suvestinė lentelė	
Inž. geol.	J. Taukinaitienė		2019.05		
Inž. geol.	T. Kaveckas		2019.05		
Užsakovas	SĮ "Vilniaus planas"		Projekto Nr.	19075-TP-IGT	5.1

Gr.SZ-1 M 1:100 2018-11-09 Abs. a. 132,30 m x:6061780 m, y:581784 m

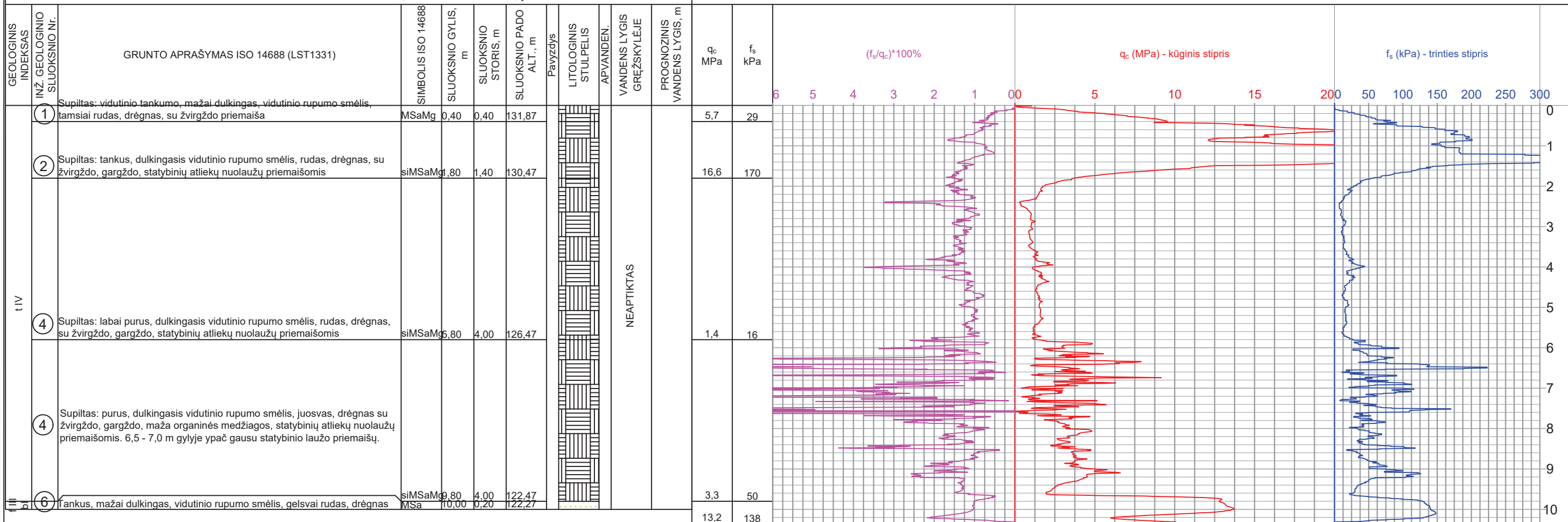

Leidimo Nr. 1051535

Tauro kalno parko teritorijos tvarkymo projekto žvalgybiniai inžineriniai geologiniai tyrimai.

Vadovas	M. Šližys	2018.11	Grežinių geologiniai-litologiniai stulpeliai ir statinio zondavimo grafikai
Inž. geol.	D. Auškelytė	2018.11	
Inž. geol.	T. Kaveckas	2018.11	
Užsakovas	SĮ "Vilniaus planas"	Projekto Nr.	1811-371-TP-IGT

Gr.SZ-2 M 1:100 2018-11-09 Abs. a. 132,27 m x:6061742 m, y:581869 m

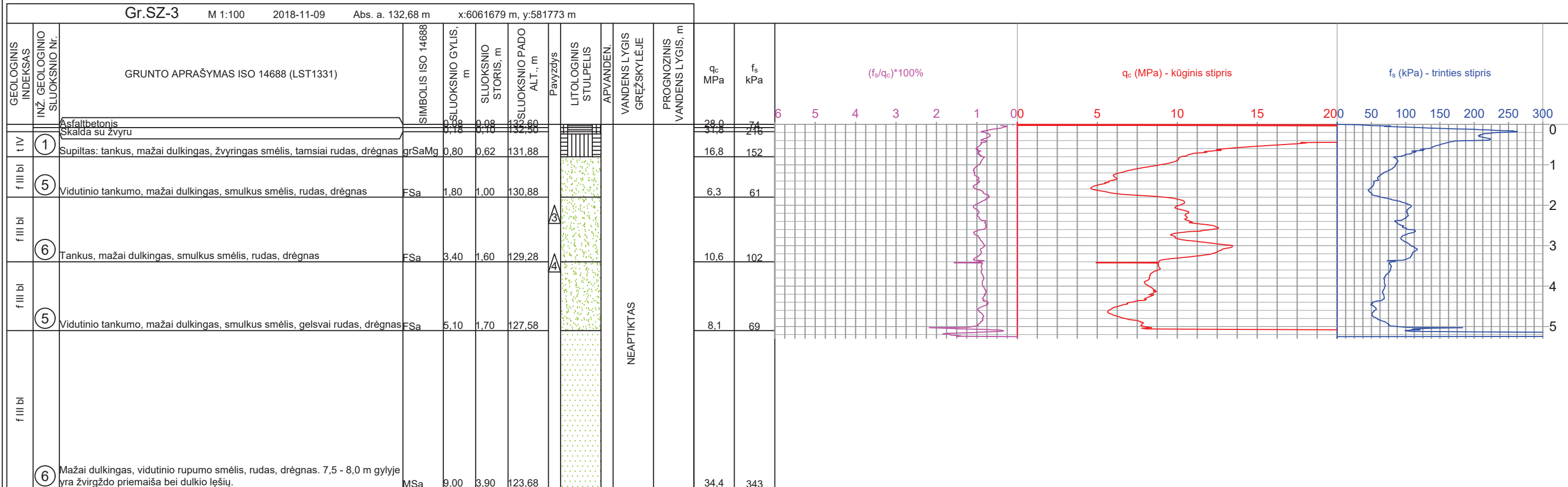

Leidimo Nr. 1051535

Grežinių geologiniai-litologiniai stulpeliai ir statinio zondavimo grafikai

Projekto Nr. 1811-371-TP-IGT

Gr.SZ-3 M 1:100 2018-11-09 Abs. a. 132,68 m x:6061679 m, y:581773 m

Leidimo Nr. 1051535